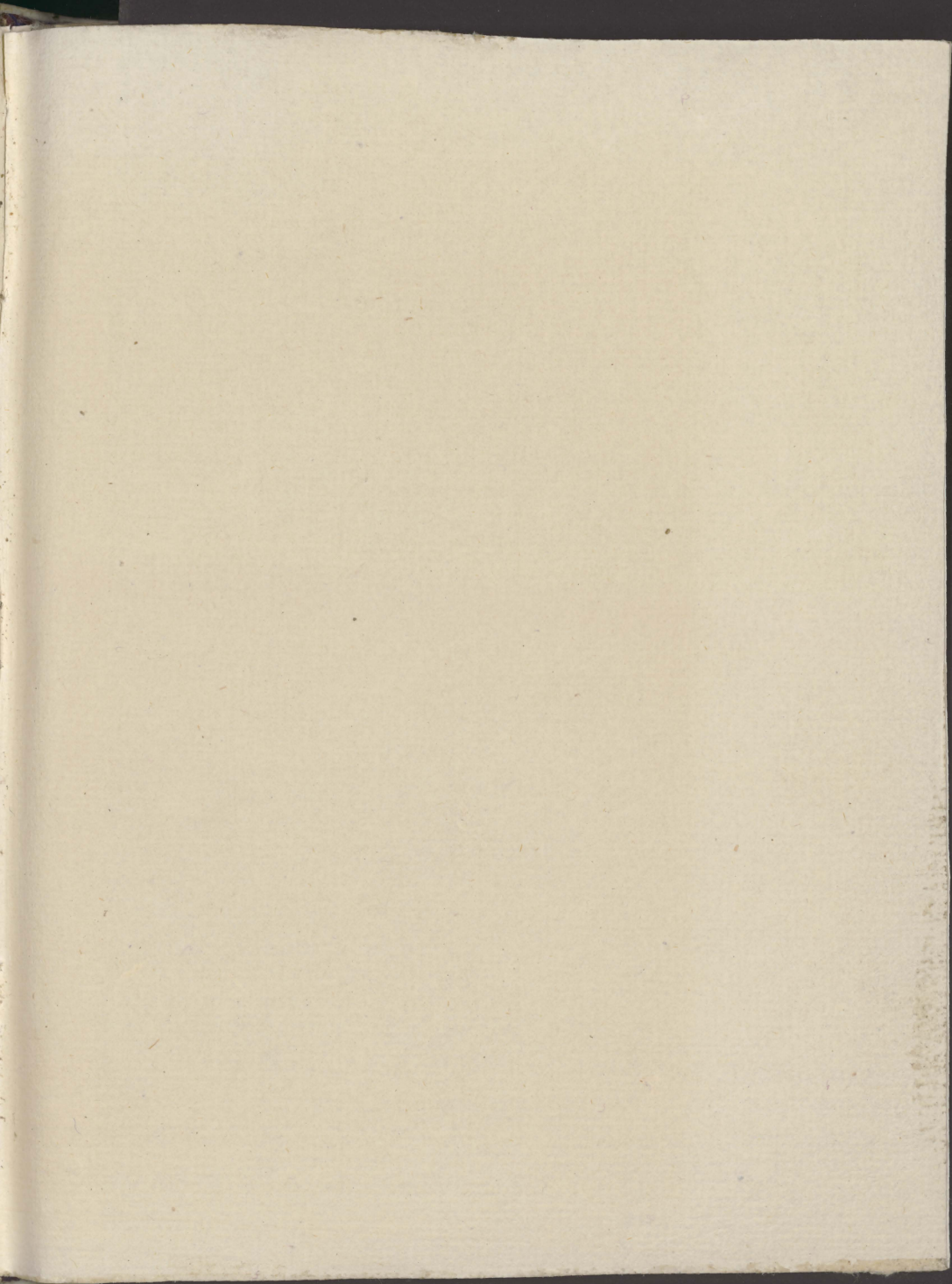
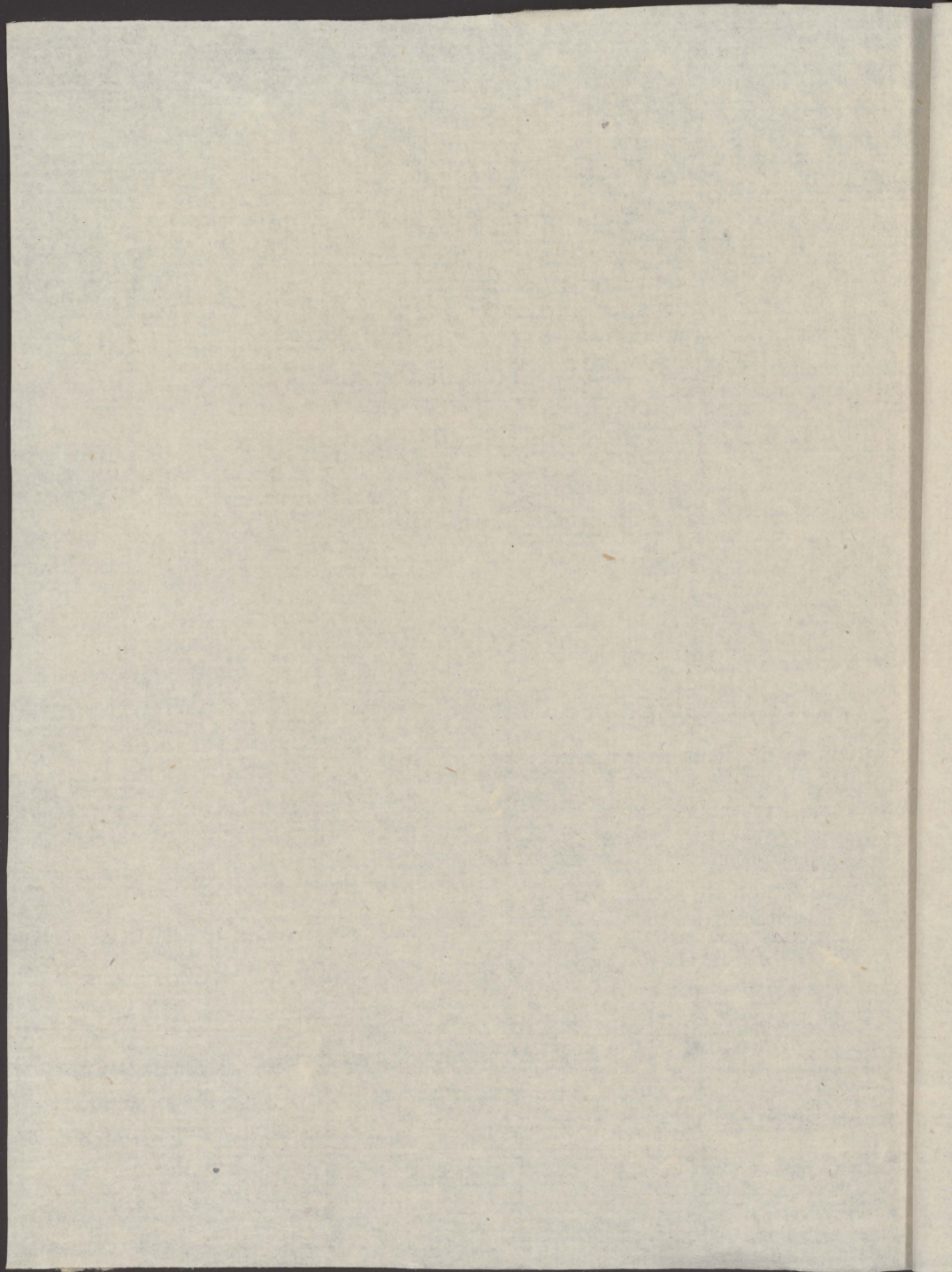
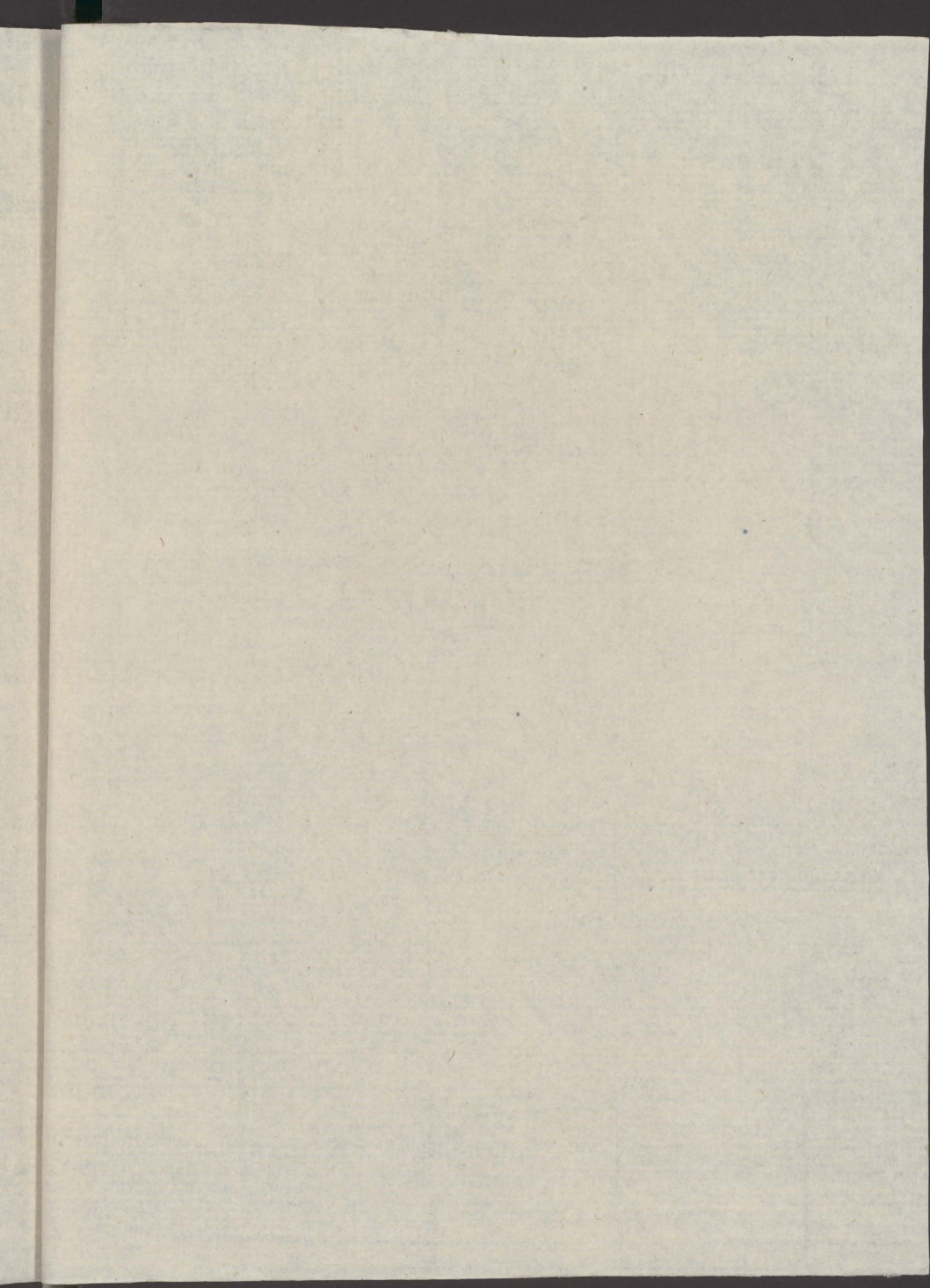

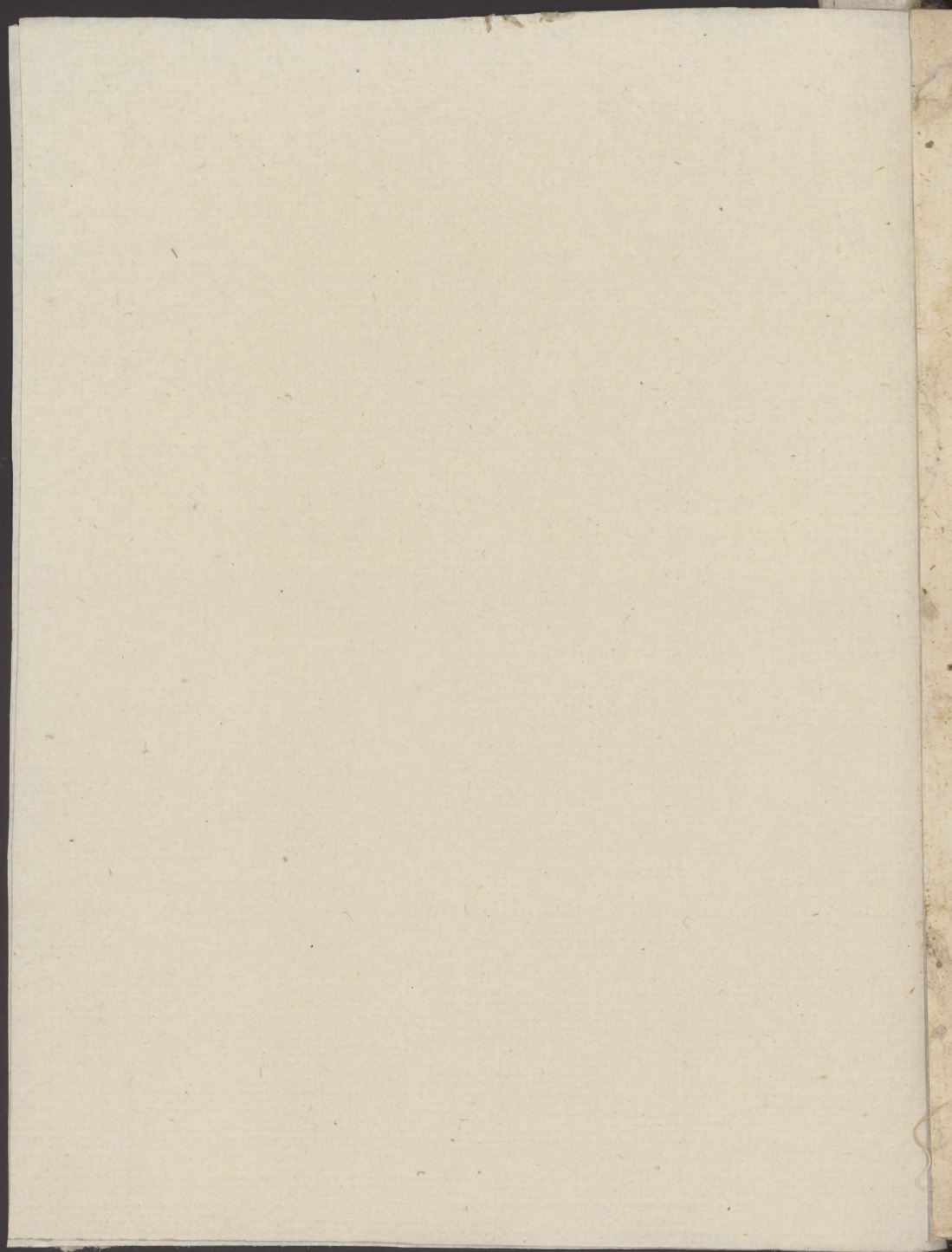
Cim

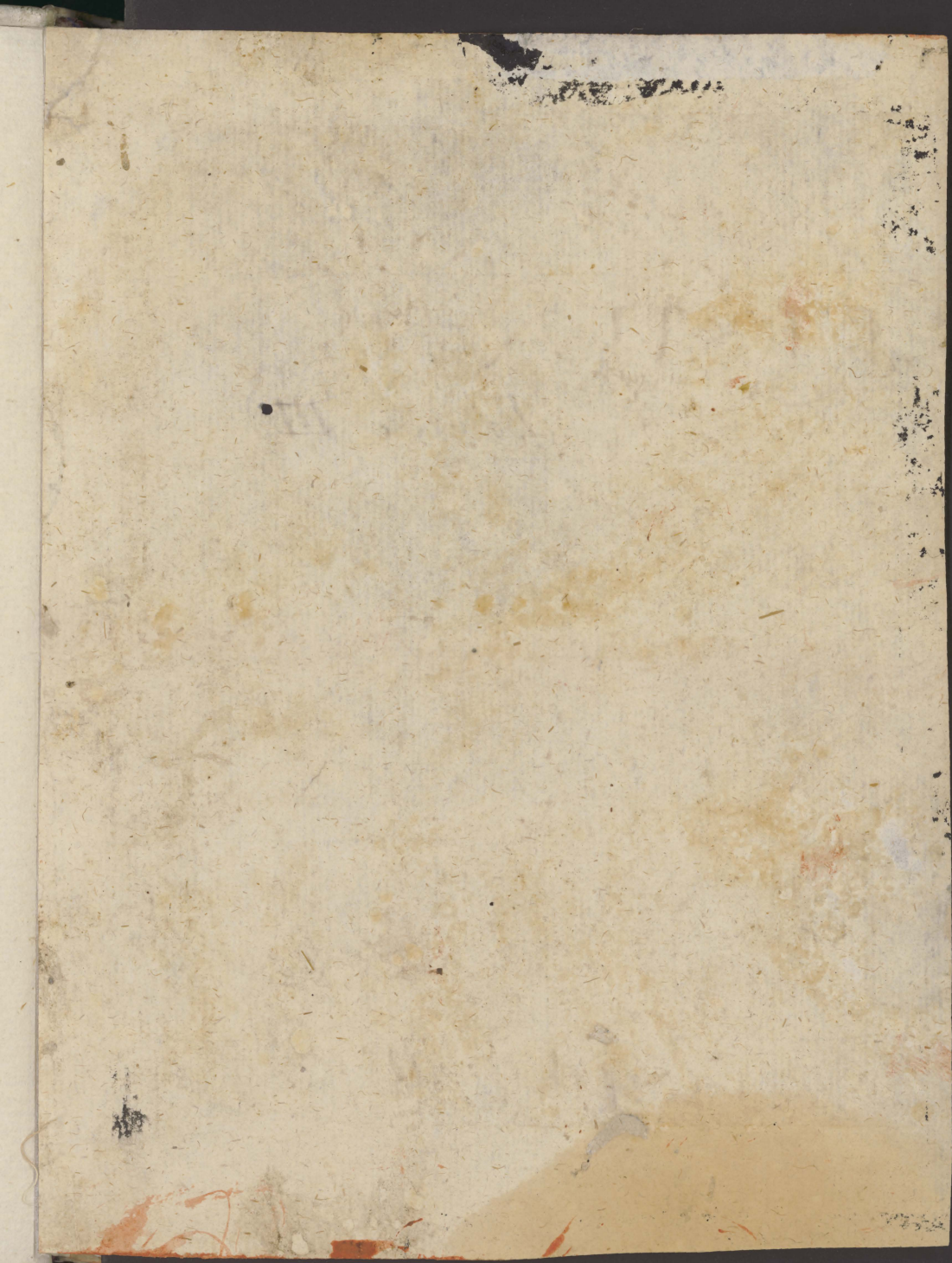
5096

Ex libris hris' Scamstaj Prudentij ad Blam m. d.
in Anna Wyalslan: Canonici Regularis Anno salutis
1597 die vero 26. Aprilis

R. I. S. VI. N. 44.

Pruvo III.

14 V. 116.

Jacobus Praepositus Lobtensis
Georgius Steinborn Praepositus Kreidlensis
Fr. Michel Altman Parochus Wiranienensis.
Fr. Joannis Scherri Parochus Kaalsteinbornen
Fr. Thomas Speiler Sacellanus in Rordach.
Fr. Michael Hubner Sacellanus Lobkensis
Fr. Valentinus Gehrig in Steinthalen.
Fr. Albertus Parochus in Rurey Stöff.
Fr. Joannes Reisinger Sacerdos.
Fr. Andreas Obhartas Sacerdos: et superior.
Fr. Eusebius Pisciator: Piscator.
Fr. Albertus Wansowita.
Fr. Albertus Molanus.
Fr. Thomas Pandelius Prior conventus

Cim. Qu. 5096

P. Michael Pappas: Guading 1039
ACTA ET CON-
STITVTIONES SINODI DIOE-
CESANAE, QVAE FVIT CELEBRATA
VVratislavia in Insula S. Ioannis, Anno
M. D. XCII. mense

Contus S. Octobri. Ortoise.
Prasidente

ILLVSTRISSIMO ET REVE-
RENDISSIMO PRINCIPE AC DOMINO,
Domino Andrea Episcopo VVratislaviense, Co-
rona Regni Boëmia Principe Ligio, superioris
& inferioris Silesia Capitaneo
supremo.

IMPRESSA NISSAE, ANDREAM
Reinbeckel. M. D. XCV.

OS ANDREAS, DEI
GRATIA, EPISCOPVS VVRA-
tislauiensis, Corona Regni Boemia
Princeps Ligius, superioris & infe-
rioris Silesia Capitanens, toti Clero

Dioecesis nostra cuiuscunq; dignitatis & gradus
salutem in Domino. Quo instituto & consilio
Synodum Dioecesanam celebrauerimus, prolixiori
aliqua & superuacanea repetitione opus esse non
existimamus. Præter id enim quod à nobis euiden-
tissima & grauissima rationes & causa in ipso Sy-
nodi celebranda initio, exposita fuerunt: nemi nem,
ex vobis reperiri arbitramur, qui non vel ipse sum-
mam urgentemq; utilitatem huius instituti, nullo
etiam monente agnoscat, vel ex sacrosancti Conci-
lij Tridentini Decretis & sanctionibus: exemplo
item Ecclesie Catholice Antistitum, & laudabili
utiliq; consuetudine intelligat. Nos sane hoc re-
speximus maxime ut maiorum insistentes Vesti-
gijs, communicato consilio & accurata delibera-
tione, in Synodo nostra ea constitueremus, quæ huic
Dioecesi publicè priuatimue prodesse viderentur:
Quo nomine easdem deliberationes de Synodi vo-
(:) 2 luntate

luntate scripto comprehendere curauimus, ut ad mul-
torum peruenirent notitiam & perpetuitati in ser-
uirent. Quia verò docuit, monuitq; nos ea fides &
obedientia, qua Sanctæ Sedi Apostolicæ deuincti su-
mus, & quam hætenus integram & illibatam
conseruauimus, ut quid in Synodo Dioecessana
actum esset, quidue conclusum, iustissimo eiusdem
Sedis Apostolicæ iudicio & censura subiiceretur:
omnia ea sicut gesta & conscripta fuerunt, Sanctis-
simo & Beatissimo in Christo Patri ac Domino,
Domino Clementi, diuina prouidentia huius nomi-
nis Papæ octauo, Sacrosanctæ Romanæ ac Uniuersa-
lis Ecclesiæ Pontifici Maximo, Domino nostro
clementissimo, Romam transmissimus. Sua au-
tem Sanctitas, licet alijs grauissimis totius Chri-
stianæ Reip: oneribus, & difficilimis negocijs,
si unquam alias, nunc maxime implicata esset
tamen sicuti fidelissimus Christi ouium pastor, no-
stra Dioecesi deesse noluit: quin ex paterna be-
nignitate, processum & Decreta Synodi nostræ, Sa-
cræ congregationi Illustrissimorum patrum Tri-
dentini Concilij interpretum, iudicio, expendenda
dedit: quo fact. Illustrissimus & Reuerendissimus
Dominus, Dominus Hieronymus Tituli Sancti
Pancratij

Pancratij S. R. E. presbyter Cardinalis Mat-
thæus, tandem ad nos ex urbe remisit, cuius Il-
lustrissimæ D. literas, quod ijs Synodi nostræ Decre-
ta, autoritate S. Sedis Apostolicæ approbentur &
confirmentur, unâ sub initium imprimi curauimus,
sicuti etiam ad finem adiecta sunt, quæ idem Il-
lustrissimus Dominus Cardinalis, Constitutioni-
bus Synodalibus appresso Sigillo Romæ subiecit.
Eadem Decreta igitur nunc Typis Nissensibus in
publicum damus, ac beneuolè hortamur, monemus,
ac mandamus serio omnibus Dioecesi subiectis no-
stræ, præsertim verò qui Deo & sacris suam cōsecra-
runt vitam, ut non solum has Constitutiones dili-
genter manibus voluant & reuoluant: verum
etiam re ipsa specimen edant eiusmodi, unde appa-
reat facta & opera optima nostræ & Synodi volun-
tati & Sanctionum præscripto consona esse & re-
spondere. Quod eò magis futurum arbitramur,
cum Sanctissimi D. N. & S. Sedis Apostolicæ auto-
ritas & approbatio accesserit. Optamus vos
omnes in Domino rectè viuere & valere. Da-
tum ex Ciuitate nostra Nissensi die 28. Septem-
bris, Anno Milleesimo Quingentesimo
Nonagesimo quinto.

Epistola

EPISTOLA
ILLVSTRISSIMI CARDINALIS
Matthæi ad Reuerendissimum D. Episcopum
VVratislauensem de Synodi
approbatione.

PERILLVSTRI ET REVERENDIS-
simo Domino vti fratri, Domino Episcopo
VVratislauenfi, &c.

*Erillustri & Reuerendissime Do-
mine vti frater. Synodum Dioce-
sanam VVratislauensem, ab Am-
plitudine T. istic nuper habitam,
& ad Sanctissimum Dominum nostrum missam,
Illustriissimi Patres Tridentini Concilij interpre-
tes, quibus id munus à Sanctitate sua mandatum
fuit, accuratè perlegerunt, & maturè examina-
runt: in eaq^{ue} summam Amplitudinis T. pieta-
tem, deuotumq^{ue} in Catholicam religionem, & in
hanc sanctam sedem studium agnouerunt. Itaq^{ue}
non admodum multa necesse fuit immutare, vel
corrigere. Eam ipsam Synodum nunc ad Ampli-
tudinem T. mittimus, paucis in locis aptatam,
& emendatam, sicut in eius margine descriptum
videre licebit. Nihil autem opus esse existima-
mus*

mus illam cohortari ut curet tam salutaria ipsius
Synodi sic aptata, decreta à suis subditis diligen-
ter custodiri, atq; executioni mandari: quando-
quidem eam ad suum pastorale munus, graue
quidem, & laboriosum, in istis præsertim locis sibi
impositum, sedulo, ac solícite explendum, satis per
se ipsam incitatam scimus. Tantum diuinam
clementiam rogamus, Amplitudini T. concedat,
ut ex pio hoc labore, & egregia opera, quam in
suorum subditorum salute procuranda suscepit, u-
berrimum fructum percipere queat. Qua in re
Illustrissimi Patres, ubi opus erit, sua officia, &
studia Amplitudini T. libenti animo pollicentur,
& omnia prospera, & salutaria à Domino precan-
tur. Romæ die XXV. Augusti, M. D. XCIII.
Amplitud. T. Perillustri & Reuerendissima.

Ut frater Studiosiss. Hier:
Card. Matthæus.

ORDO ET PROCESSVS

Synodī Dīoecesanæ.

IN NOMINE SANCTISSIMÆ
ET INDIVIDVÆ TRINITATIS,
DEI PATRIS, ET FILII, ET SPI-
RITVS SANCTI. AMEN.

N tam dubia, & anticipiti
res humanæ omnes positæ
sunt conditione, vt nihil in
ijs tam perfecti reperiatur,
nihil vel legum, vel sanctionum repa-
gulis, solerti, ac prudenti legislato-
rum industria, tam munitum; quin lu-
brica, ac præcipiti, malorumq; pluri-
morum instigatrice, & effectrice cupi-
ditate, nouisq; artibus, aut callidè mul-
ta eludantur, aut malitiosè peruertan-
tur. Quo circa omnibus ijs, qui ad ali-
quod primariæ dignitatis fastigium
euecti sunt: perpetua quædam incum-
bit necessitas, ne vnquam securitati,

A

aut

ant legum confisi constantia, somno-
lentos, parumq; perspicaces guberna-
tioni afferant oculos; sed eorum aciem
hinc inde magna cum vigilantia cir-
cumferant, vt exigente vsu, & succres-
cente malitia, quouis temporis nouis
legibus condendis, antiquis verò re-
staurandis, atque ad vsum reuocandis,
si communi consulendum saluti sit, per-
petuo excubias agant. Quod cuius-
cunq; ordinis, excellentissimos sem-
per Magistratus fæliciter capisse, &
magno cum successu Imperia, Re-
gna, ditionesq; stabilisse, & in exopta-
ta tranquillitate, & harmonia conser-
uasse, historiarum tam sacrarum, quam
profanarū Codices, illustribus exem-
plis passim referunt & testantur.

Hunc præclarum imitatus morem
Reuerendissimus & Illustrissimus in
Christo pater, ac Dominus, Dominus

AN

ANDREAS, Dei, & Apostolica
sedis gratia Episcopus Wratislaviensis,
Coronæ Bohemiæ Princeps ligius,
Sacrae Cæsareæ Maiestatis consilia-
rius, & supremus superioris & infe-
rioris Silesiæ Capitaneus, cum magno
animi dolore videret, & re ipsa expe-
riretur, labascente prisca pietate, &
Catholicæ Religionis disciplina cor-
ruente, hisce temporibus Ecclesiæ
membra suæ Dioecesis vtili aliquà cor-
rectione, & reformatione omnino in-
digere; nihil quicquam ab ipso statim
initio accepti Episcopatus, sibi præ-
clarius, aut optabilius iudicauit, quam
vt sicuti in politica gubernatione, ita
in Ecclesiastico munere, quoad eius
fieri possit, omnia pristinae integritati
restitueret, & agrum Domini à senti-
bus & zyzanijs emundaret. Itaq; ac-
curata, & diligenti cum Venerabili

Capitulo Cathedralis Ecclesiæ Wra-
tislauiensis deliberatione suscepta, pu-
blica citatione ad valuas ecclesiæ Ca-
thedralis sancti Ioannis Wratislauia,
& alibi etiam in Collegiatis, & prima-
rijs Ecclesijs parrochialibus affixa,
vocatis omnibus, & singulis legitime,
qui de iure, vel consuetudine fuerant
vocandi, synodum Dioecesanam Wra-
tislauia celebrandam indixit: vt Deo
annuente communi consilio proposi-
tum suum exequi inciperet, & quæ ab
antiquo sancte, & salutariter consti-
tuta quidem; fragilitate tamen, & per-
uersitate humana neglecta, & corru-
pta fuerunt, oportunis remedijs, no-
uisque, si opus esset, constitutionibus
in pristinum statum, & integritatem
reuocaret.

Die Synodi adueniente, Reueren-
tissima Celsitudo sua, in profesto San-
cti

eti Michaelis, maturè Wratislaviam
venit, & seposita omnium politicorum
negociorum cura, quæ ad Synodi ce-
lebrationem secundum prædecesso-
rum Episcoporum Wratislaviensi-
um mœrem, vsui & commodo essent, in
ordine redegit. Promotorem synodi
Dominum Paulum Albertum, S. Theo-
logiæ Doctorem, Scholasticum; Bona-
uenturam Han, l. V. Doctorem, Deca-
num Sanctæ crucis, Secretarium:
Lectorem verò, Dominum Conra-
dum Waibelium, S. Theologiæ
Doctorem, Vicarium in spiritualibus,
ac officialem generalem, omnes cathe-
dralis ecclesiæ Wratislaviensis, Præ-
latos, & Canonicos constituit; Duo
præterea notarij publici, qui Synodi
acta diligenter annotarent, fuerunt
requisiti, Dominus Adamus Kesselius
Ecclesiæ Collegiatæ sanctæ Crucis

Canonici, & Daniel Zvick vtriusq;
Capituli Wratislaviensis notarius
iuratus. Priusquam de articulis Reli-
gionem, cultum diuinum, mores cleri-
corum, & temporalia concernentibus,
consultatio institueretur: Reue- rendis-
simus Dominus Episcopus singulari
in Religionem Catholicam Zelo, &
cura, vero animarum pastore digna, à
precibus initium fieri debere censuit;
ob id supplicationes, seu litanias tri-
bus diebus ante Synodum decantari,
& ieiunia pro fausta, & felici conti-
nuatione Synodi, deuotè peragi ius-
sit, ipseq; Episcopus audito prius ma-
gna deuotione S. S. missæ officio, insti-
tutæ ex cathedrali S. Iohannis Ecclesia
in Collegiatam S. Crucis proces-
sioni, subsequenter Prælati, & Ca-
nonici, ac Aulica Sux Reuerendis-
simæ Celsitudinis, familia interfuit.
Colle

Collegiata Ecclesia sanctæ Crucis, si-
militer processionem pari cum deu-
tione in Cathedralem Ecclesiam ab-
soluit. Ipsa indictionis Synodi die,
mane hora quinta, & sexta, campana
maiori, ad synodum duabus vicibus
signum datum est: vltimo vero, & ter-
tio impulsu circa horam septimam da-
to, Reuerendissimus Dominus Epi-
scopus comitantibus eum Reuerendis-
simo Domino Adamo Episcopo Ni-
copoliense Abbate in arena, & suffra-
ganeo Wratislauien: D D. Præla-
tis, & Canonicis Ecclesiæ Wratisla-
uiensis, atq; septem Abbatibus, alioq;
clero subsequente, Ecclesiam Cathe-
dralem Wratislauiensem Diui Ioan-
nis ingressus est, & cum preces Domi-
no Deo flexis genibus, peculiari sca-
bello ad inferiorem gradum ad hoc
disposito, obtulisset, Chorus incepit
hymnum

hymnum, *Veni sancte Spiritus*: quo finito Reuerendissimus D. Episcopus Versum, *Emitte Spiritum tuum*, vnà cum oratione, *Deus qui corda fidelium* &c. Choro debite correspondente, devote decantauit. Postmodum recedente Reuerendissimo Domino Episcopo in sacristiam, Promotor synodi, per Venerabilis capituli Notarium omnes ad synodum spectantes, ex scheda ordine conscripta euocauit, atq; cuilibet locum suum assignauit, in stallum videlicet dextro, versus altare, prope stallum, aut sedem Reuerendissimi Domini Episcopi, primo loco Reuerendissimum Dominum Suffraganeum, infula, & stola ornatum, ad latus demissiore tamen loco, cum pedo Episcopali, sacellano assistente. Deinde Dominos; Ioannem Sitsch Præpositum, Adamum Landeck Decanum, Christof

Christophorum Gerstmannum Cus-
todem, Andream Bogursky I. V.
Doctorem, Vincentium Salinum, Ma-
gistrum Balthasarem Habicht, Bona-
uenturam Han I. V. Doctorem, Geor-
gium Scholtz S. T. Doctorem, & Ma-
gistrum Gasparum Hiltprandum, Præ-
latos, & canonicos Ecclesiæ Cathedra-
lis Wratislaviæ: Adamum Kesselium
Ecclesiæ Collegiæ S. Crucis Cano-
nicum, præterea concionatorem, & Pœ-
nitentiarium Ecclesiæ Cathedralis.
Item Magistri Hospitalis S. Matthiæ
ablegatum, & Andream Rosnecium
Præpositum Falckenbergensem, collo-
cavit, sinistri verò lateris sedes, Domi-
ni Abbates, sine infulis tamen occupa-
runt, videlicet D. Hieronimus Luben-
sis, D. Ioannes Sancti Vincentij Wra-
tislaviæ, Iacobus Saganensis, Domi-
nus Nicolaus Heinrichouiensis, D.
B. Antonius

Antonius Camenicensis, D. Gasparus
Griffovien: D. Georgius Iemelnicen-
sis, & Laurentius Girlicius ablegatus
Abbatis Raudensis. Nomine capitu-
li Ecclesiæ Glogouiæ maioris, Geo-
rgius Sculteti Præpositus, Martinus
Lemhusius Decanus, & Gasparus Sel-
lius Archidiaconus. Nomine Capitu-
li Nissenfis, Nicolaus Tinczman Me-
dicinæ Doctor. Nomine Capituli O-
poliensis, Iacobus Zuretius Decanus,
Ioannes Kuna Archidiaconus, Ioan-
nes Zvvick Custos. Nomine Capituli
Rathiboriensis, Petrus Sebisch Deca-
nus, & Sebastianus Tieffovvsky Cu-
stos. Nomine Capituli Glogouiæ su-
perioris, Albertus Petricius Deca-
nus, Matthæus Adam Præpositus cru-
ciferorum Nissæ valetudine aduersa
impeditus abfuit. Infra Abbates ipso-
rum Sacellani ordine stabant, baculos
manibus sustinentes. Commendato-
res

res Lignicensis, Scvvidnicensis, & Cruezenbergensis, excusatione absentia vfi sunt. Ex præcentoribus adfuerunt Chori minoris Cathedralis Ecclesiæ, & minoris Chori Collegiatæ Ecclesiæ Sanctæ Crucis, & in Crypta; Postea Archipresbyteri, Parrochi, & alij Sacerdotes ab vtraq; parte fuerunt locati. Cum suo iam quisque loco consedisset, Reuerendissimus Dominus Episcopus, pallio, mitra, alijsq; Pontificalibus amictus solita cum ceremonia, & sacrorum ministris Ecclesiasticis viris stipatus ex sacristia, ad altare processit: vbi Ialdistorio inclinatus incepit Antiphonam: *Exaudi nos*: respondentibus duobus Canonicis Wratislauiensibus Dominis, Doctore Nicolao Tinczmanno, & Magistro Gasparo Hiltprando Regentibus, *DOMINE*: reliquum Chorus. *QVONIAM & SALVVM*: cum clero absoluit. Post *FXAVDI*:

Reuerendissimus Dominus Episcopus orationem, *OMNIPOTENS SEMPTERNE DEVS*: Ex Pontificali Romano recitauit. Qua oratione finita Reuerendissimo ministrantes Vicarij duo flexis genibus Litaniam *KYRI. ELEXSON* inceperunt, toto choro correspondente, vsq; ad versum: *Vt hanc presentem Synodū visitare, disponere, & benedicere digneris*, quem versum ter Dominus Episcopus facta cruce repetijt, Choro correspondente: *TE ROGAMVS AVDI NOS*. Deinde Vicarij pro sequebantur litaniam vsq; ad finem. Tandē Reuerendissimo incipiente, *OREMVS*: Duo Vicarij simul respondebant: *FLECTAMVS GENVA, & LEVATE*. Absoluit Reuerendissimus orationem ex Pontificali Romano, depositoq; pluuiali accipiebat casulam à duobus Canonicis, & incipiebat missam solemnem de sancto, spiritu, more Romano.

Romano. Ad *AGNVS DEI*. Domini
Canonici ministrantes, Reuerendissi-
mo pacem dederunt, vnus suffraganeo,
alter Lubensi Abbati. Absoluto S. S.
Missæ officio, Reuerendissimus dedit
benedictionem, quam circa, *Pax Do-*
mini, iuxta Pontificale Wratislauen-
se omisit. Porro in sacristia Pontifica-
lem ornatum exiit Reuerendissimus
Episcopus, & sedem præparatam ac-
cessit, ibiq; confidens, Dominum Do-
ctorem Georgium Scultetum Cano-
nicum, de Synodo prudenter, & doctè
perorantem, & integrè absoluentem
audiuit. De cathedra autem aut sug-
gestu descendente Sculteto, Reueren-
dissimus per Promotorem proposuit;
suam Reuerendissimam, & Illustrissi-
mam Celsitudinem desiderare: quò om-
nes ad Synodum spectantes, cum sua
Reuerendissima Celsitudine in Curi-

am Episcopalem se conferrent, vt Synodus iusto ordine, & legitimo modo inciperetur. Omnes itaq; & singuli clerici cuiuscunq; status, ac dignitatis: Aulicis Reuerendissimi D. Episcopi præcedentibus, & tandem solo Promotore cappa, & Almutio induto præeunte, Reuerendissimum Dominum Episcopum in hypocaustum Curia suæ subsequebantur, Prelatis, & Canonicis solis habitum rubeum deferentibus, alij enim cappas, & superpellicea sua deposuerant. In eodem Hypocausto Reuerendissimus Dominus Episcopus solus ad mensam decenter ornata, illiq; imagine crucifixi appositæ, confedit, Rocketo, & cappa Rubea, & mucetto rubro indutus. Et latus quidem vnum Prelati, & Canonici Ecclesiæ Cathedralis, alterum vero Domini Abbates occupabant, reliquis

quis suo ordine, vt in Ecclesia con-
derant, medium diligentibus hypo-
causti locum. Cumq; omnes intentos
oculos, & mentem haberent: à Regij
Vatis dicto initium sumens Reueren-
dissimus Dominus Episcopus, *ECCE*
QVAM BONVM, ET QVAM IVCVN-
DVM, SIT, HABITARE FRATRES IN
VNUM; piam & grauem exortus est ad
clerum orationem, iamq; ab initio sta-
tim accepti Episcopatus totam inge-
nij vim, & mentis aciem eo intendisse
aiebat, eiusmodi vt reperiret medici-
nam, quæ cleri disciplinæ exvscitan-
dæ, & restaurandæ conducere videre-
tur. Quam ad rem cum clerum conuo-
cari necesse esset, omnino: se quidem
diutius id in animo habuisse, vt Syno-
dus celebraretur diœcesana; Verum
multa, longe necessarium, & honestum
propositum impediuisse. Principio
quidem

quidem pestem hinc inde miserabili
multorum strage grassantem; quam
paulo post gemina Regum Poloniae
electio, tumultusq; bellici in hac Pro-
vincia, & Regno Poloniae subsecuti es-
sent. Pace tandem cum eodem Regno
Poloniae conclusa, difficile legationis
munus à sacra Cæsarea Maiestate Do-
mino nostro clementissimo, ad Serenis-
simum Poloniae Regem, & Regni or-
dines, sibi fuisse demandatum, ad certò
confirmandas iuramento pacis condi-
tiones, non multo post iterum ad Re-
gni Poloniae fines se missum ad Sere-
nissimum Sacrae Cæs. Maiestatis fra-
trem Maximilianum reducendum. A
publicis itaq; negocijs vbi paulum
nancisci ocij, & veluti respirare licu-
erit, nihil se reliqui fecisse, vt aliquan-
do tandem indictione Synodi, & con-
uentu tam præstantium Ecclesiastici
ordinis

ordinis virorum voti sui, & expecta-
tionis optatæ compos redderetur.
Quem felicem, & diu desideratum di-
em, cum hodie intueatur, Venerandum
etiam laudabili numero aspiciat Cle-
rum, plurimum se lætari, & sibi ex ani-
mo gratulari dicebat, atque pluribus
demonstrabat, non tantum bonum, &
iucundum esse fratres habitare, sed in
vnum etiam couenire: Exemplo id
Apostolorum fieri, qui suborta diffi-
cultate aliqua, & exigente nascentis
Ecclesiæ vsu, conuenerint; quemad-
modum historia de circumcissione Iu-
dæorum tollenda, & apud Christi se-
ctatores abroganda luculenter conte-
stetur, vbi re examinata Apostoli his
concluserunt verbis. *VISVM EST SPIRI-
TVI SANCTO ET NOBIS.* Hinc à successori-
bus Apostolorum generalia Concilia:
ab inferioribus verò prouinciales &
C diœce-

diœcesanas Synodos fuisse celebratas:
Sicut etiam in Politica gubernatione,
& in Imperijs, Regnis, ac ditionibus
ritè ad normam & iustæ lancis æquita-
tem constituendis, regendoque dignis
legum repagulis populo, ab Imperato-
re Comitibus, à Regibus, & Principibus
Diætæ, & conuentus, poscente vsu in-
dicantur. Ob similes causas, & Eccle-
siæ vtilitatem se omnes, qui Synodo in-
teresse tenentur, conuocasse, vt saluta-
ria omnium consilia coràm audiret, de
ijs præcipuè rebus, de quibus in hac
Synodo agere constituisset, quæ po-
tissimum quatuor capitibus essent com-
præhensa.

Primo, quomodo Religio Catholi-
ca aduersariorum varijs artibus & ma-
chinationibus collapsa restaurari, &
S.S. Concilij Tridentini decretis con-
stans authoritas, ita quidem vt ibidem

à Patribus sanctè constituta, in posterum in hac diœcesi obseruantur, conciliari, & stabiliri possit.

Secundo, cultus diuinus, qua ratione rectè ac decenter peragi debeat.

Tertio, corrupti Clericorum mores quomodo reformandi.

Quarto, in temporalibus quid commodò Ecclesiarum statui debeat, tum Clericorum certi redditus, quibus modis conseruandi, incerti verò ac dubij, ad certitudinem quantum fieri liceret, reducendi, & stabiliendi.

Atq; ità, si communicatis prudenti circumspectione & examine accurato, tot sapientum consilijs, ac habito inde iusto delectu, de hisce sanctiones conscriberentur, & ab earum obseruatione in posterum non discederetur; celsuit Reuerendissimus D. Episcopus nihil aliud, quam optimum successum

certo, expectandum esse, idq; præter a-
lias, in sacris Biblijs historias, Iosua te-
stari exemplum, cum diuinæ memor le-
gis, Iudaicum populum, ne DEOS co-
lerent alienos, hortaretur &c.

Quibus sic propositis, Reuerendis-
simus per lectorem decretum de modo
viuendi, & alijs in Concilio seruandis
sessione secunda Concilij Tridentini,
legi curauit; idque præcipue propter
sessionem Clericorum, quod nulli pro-
pterea præiudicium generetur, nulliq;
nouum ius acquiratur; quod tota Syn-
odus per verbum **PLACET**, ap-
probauit. Quæsiuit dehinc Synodi
Promotor vtrum omnes, qui de iure,
vel consuetudine Synodo interesse de-
berent, præsentesset, monuitq; vt
absentium procuratores, aut ablegati
absentiæ certam redderent rationem.
Omnibus ex scheda per Notarium euo-
catis,

catis, præsentibus vocati, honorificè assurgebant: postmodum oblatae fuerunt literæ Michaelis Waltheri Abbatis Raudensis, qui infirmitatis excusatione usus, loco suo Laurentium Girlicium Sacellanum ablegauerat: à Magistro Hospitalis Sancti Matthiæ Wratislaviæ per fratrem Ioannem Prussium idem factum; similiter & à Zarenensis districtus Archipresbytero, qui nomine suo ut Synodo interesset, Antonium Parochum Tostensem Wratislaviam misit. Pauci (incertum quæ de causa) sine ulla excusatione emanserunt: si si ex inobedientia, & contumaci neglectu, aut sine iusta causa alia id fecisse deprehenderetur, in eos animaduertente Episcopus constituit, & Clero per Promotorem mandauit, ne aliquis ante finitam Synodum nisi speciali suæ Reuerendissimæ Celsitudinis licentia, Wratislaviâ discedat. Et

Et cum fides sit fundamentum salutis æternæ, Reuerendissimus D. Episcopus S.S. Oecumenici Concilij Tridentini pium institutum, tum etiam Prouincialis Petricouiensis, & à prædecessore suo Episcopo Martino piæ mem: celebratæ Synodi Diocesanae consuetudinem, obseruare volens, flexis genibus, tactis S. S. DEI Euangelij Professionem fidei prius solus, & consequenter totus Clerus simul, prælegente Synodi lectore, eandem professionem, iuxta Pij iij. fel:re:præscriptum, fecit. Exhibebant deindè, requirente hoc Reuerendissimo D. Episcopo, DD. Archidiaconi suas visitationes: D. Iulius Landus Archidiaconus Wratislaviensis, propter morbum, quo domi detinebatur, per D. Doctorem Georgium Scultetum Canonicum Wratislaviensem visitationem

nem suam obtulit: subsecutus est D.
Adam Landeck Legnicensis, hinc
Casparus Sella Glogouiensis, & Io-
annes Kuna Oppoliensis Archidiaconus,
suas quisque Reuerendissimo Do-
mino Episcopo obtulit visitationes.
Iis Reuerendissimus Dominus Epi-
scopus ob hanc diligentiam gratias
egit, hortatusque est eosdem, vt parem
in posterum pro ipsorum munere ad-
hibere non prætermittant. Exhibita
quoque fuerunt varia Parochorum
querela, quæ cum in magnum excre-
rent numerum, Reuerendissimus Do-
minus Episcopus, tribus ex DD. Ca-
nonicis Cathedralis Ecclesiæ Wrat-
slauiensis, D. Nicolao Tinczmanno.
D. Bonauenturæ Han, & D. Conrado
Waibelio id dedit negotij, vt supplices
libellos, & querelas reuiderent, & suæ
Reuerendissimæ Celsitudini refer-
rent

rent, quo Cleri querelæ tempestiuè, & cum fructu succurreretur.

Conscripserat Reuerendissimus D. Episcopus ante Synodi congregationē cōstitutiones, vel articulos quosdam, qui ad institutum Ecclesiasticum, & ad conferuandam & augendam Catholicam religionem necessarij erant visi. Ex ijs quæ fidem & Religionem Catholicam concernerent legi curauit: post, omnium consilia audire cupiens, primo Prælatorum & Canoniorum Ecclesiæ Cathedralis, quid de his videretur, sententiam rogauit: qui omnes constitutiones vtiliter promulgari posse vnanimi consensu iudicabant. DD. Abbates verò semel, atque iterum seorsim deliberandi, & consultandi quoddam spatium sibi petebant concedi. Quam rem nouam, nec ante prioribus in Synodis vsitatam, cum

Reue-

Reuerendissimus D. Episcopus arbi-
traretur; eosque moneret, vt quilibet
in libero dicendi, & consultandi loco,
liberè suam sententiam proferret:
Tunc DD. Abbates Reuerendissimi
Domini Episcopi se submittentes vo-
luntati, per D. Abbatem Vincenti-
num, virum doctrina, & rerum vsu am-
plissimum, egerunt gratias Episcopo,
pro paterna ista cura, quam in conscri-
bendis & proponendis illis articulis,
& constitutionibus de Religione, Sua
Celsitudo habuisset; videre ipsos in le-
ctis articulis, præter reliqua Reueren-
dissimum Dominum Episcopum ex
præscripto Concilij Tridentini vrge-
re, vt DD. Abbates iuxta eiusdem
Concilij decreta, Magistrum in suis
quisq; monasterijs alerent, qui nouiter
receptos ordinis fratres, pietatis & bo-
narum artium fundamenta fideliter do-
ceret.

ceret. Id DD. Abbatibus hucusq;
summæ curæ fuisse, quemadmodum qui
Wratislaviæ sua haberent monasteria,
nunquam vtile hoc institutum præter-
misissent. Et licet etiamnum domi Præ-
ceptoribus non destituerentur, se ta-
men vberioris disciplinæ gratia, ali-
quos in Seminarium Episcopale Nis-
sam mittere velle. Omnia itaq; decreta
maturo cōsilio à Reuerendissimo Dñ:
Episcopo cōscripta, & iam lecta ipsos
Dominos Abbates approbare, vnicū
solummodo caput, quo ius instituendi
seu inuestiendi Parochos, Reuerendis-
simo Domino Episcopo reseruaretur,
in ipsorum Abbatum præiudicium po-
situm videri; eos hucusq; à longo tem-
pore viros pios, & doctos, Parochijs
præfecisse, sine aliqua Domini Episco-
pi institutione, & quandoquidem in
tanto Clericorum defectu seculares Sa-
cerdotes

cerdotes habere non potuerint, se fra-
tribus interdum monasteriorum Pa-
rochias regendas commisisse, eamq;
possessionem ipsos ex longa consuetu-
dine obtinuisse, rogare itaq; DD. Ab-
bates, vt Reuerendissimus D. Episco-
pus ius illud instituendi Parochos, si-
cut hucusq; ab ipsis observatum esset,
integrum Abbatibus relinquere velit.
Deinde quando visitationes Parocho-
rum in monasteriorum fundis per Do-
minos Archidiaconos in posterum in-
stituerentur, vt Dominis Abbatibus
visitationibus huiusmodi interesse lice-
ret. Ad ea Reuerendissimus D. Epi-
scopus respondit, se nihil noui consti-
tuere, sed ex Concilij Tridentini de-
cretis (sicut ex eodem Concilio sess: 14.
cap. 10. & sess: 25. cap. 9. de reforma-
tione fuerunt lecta) nihil aliud optare,
quam vt sit Hierarchia bene ordinata,

nihil quicquam in præiudicium DD.
Abbatum fieri neq; eos iuris alicuius
facere hac in parte iacturam, quinimo
liberum permanere DD. Abbatibus
præsentationis ius, si quod haberent:
non iniquum vicissim esse, vt Episco-
po Loci ordinaria auctoritas salua con-
seruetur eiq; inuestiendi ius integrum
permaneant & relinquatur (Videndæ
sunt hac de re sacre congregationis
notæ infra titulo de Parochis) Ponti-
fices enim maximos suas Bullas colla-
tionum & prouisionum, Sacratissimos
Cæsares, Serenissimos Poloniae Re-
ges (vt de alijs nihil dicatur) præsen-
tationes Episcopo mittere ac misisse:
multo magis ergo Abbates id decere,
vt Episcopo Inuestiendos præsentent,
ne ordo Hierarchicus quouis modo
turbetur. Et quamuis DD. Abbates
affirmarent non semper expedire, vt
præsen-

præsentationes esset perpetuæ, propter
Religiosos fratres, quibus interdum
Parochiæ cōferuntur & ad monasteria
reuocantur, vt existiment maius etiam
commodū monasterijs hac ratione ac-
cedere atq; ideo denuo ipsos rogare,
sui vt ratio habeatur, & priuilegia con-
firmentur ipsorum, quibus à tam lon-
go tempore integrum fuisse ius inue-
stiendi. Tamen Reuerendissimus Do-
minus Episcopus à S. S. Concilij Tri-
dentini Decretis recedere, se nec vel-
le, nec posse respondit. Quandoqui-
dem præterea in constitutionibus præ-
lectis, secularibus Clericis liberam
testandi facultatem concessam esse in-
tellexerant DD. Abbates, si religiosi
in Parochijs è viuis excederent, ad
quem relicta pertinerent interroga-
bant; Reuerendissimus Dominus E-
piscopus ad hæc: Monasterio inquit
D 3 fratrum

fratrum res de relictas accrescere, cum
testamenti ob paupertatis votum non
habeant factionem: Si vero seculares
Clerici in Parochijs non condito te-
stamento decederent; statuta provin-
cialia & Synodalia iuxta praxim quo-
tidianam obseruanda esse, vt scilicet
post sumptus funebres debita exsol-
uantur: deinde consanguineis aliqua
hæreditatis pars; fabricæ item & Ec-
clesiæ in quo intestatus obiit, vel Pa-
rochiæ portio quædam relinquatur.
Post acclamationem **PLACET**, Re-
uerendissimus Dominus Episcopus
proponebat, magnam esse penuriam
Catholicorum seruitorum, quorum o-
pera Domini Abbates, & Abbatissæ in
Præfecturis, & alijs officijs vterentur.
Cogitasse itaq; se, non conuenientius
huic malo remedium reperiri, nisi vt
certus Nobilium puerorum numerus,
scilicet

scilicet viginti quatuor, honestè alerentur, qui in fide, moribus, & disciplinis, Catholicè instructi, suo tempore tum alijs, tum eiusmodi officijs præficerentur: in quem finem ædes Nissæ iam emisset, saltem à Clero consilium se requirere, vtrum magis conferat sumptus facere in nobiles, vel plebeios: Venerabili Capitulo Cathedralis Ecclesiæ placuit Reuerendissimi Domini institutum, vt nobiles præcipue si haberi possint in eum finem alantur: cum in Episcopale Seminarium non nisi iuuenes, qui in Ecclesiastico statu DEO & Ecclesijs suo tempore inseruiant recipiantur.

Domini Abbates hoc vnum se dolere dicebant, quod non habere possent Catholicos: esse in Aulis Principum magis gratos homines nobiles, quam plebeios. Rogabant itaq; Dominum

minum Episcopum, vt nobiles conue-
nientis ætatis reciperet, ipsos suam o-
peram offerre. Abbatem enim Sancti
Vincentij in eum finem quatuor huc-
usq; aluisse, vt ipsorum opera aliquan-
do vteretur. Reuerendissimus Domi-
nus Episcopus respondit: non mino-
res XVIII. annis recipi in Seminari-
um clericorum: in receptione nobili-
um se observaturum, vt XIII. sint an-
norum, qui si aliquot annis pietati, ac
studijs operam dent, futurum, vt vel
circa XX. ætatis annum commodè ser-
uitijs Principum, & Abbatum adhibe-
ri queant. Porro Clericorum Semina-
rij Episcopalis sumptum annum Re-
uerendissimus Dominus Episcopus
tribus millibus florenorum æstimabat,
imò eundem etiam superari numerum,
& quatuor millia non raro excedere,
expositorum consignationes, & Rege-
sta

ita testari. Quandoquidem verò difficile sibi esset, in vtroq; Seminario, Clericorum scilicet, & nobilium secularium, facta tecta omnia conseruare, tot scholares clericos, & laicos cum ipsorum Doctoribus, Magistris, Præceptoribus, & seruatoribus alere: petere se vigore constitutionis Concilij Tridentini sess: XXIII. Cap: XVIII. de reformatione, vt Prælati, & Canonici præcipuè, ac totus Clerus, ad Seminarium Clericorum contribuere velint, Cathedralis Ecclesiæ Wratislauiensis Capitulum, Prælatorum & Canonico-
rum decumbentium absentiam inprimis allegabat: rogans vt Reuerendissimus tantum concederet spatij, donec cum alijs Confratribus, hac de re consilium capere possit: tamen cum Reuerendissimus responsum à venerabili Capitulo vrgeret, Capitulum asseue-
E rabat.

rabat. Reuerendissimi Domini Epi-
scopi prouentus, Capitulares redditus
longè superare, decimis vbiq; colla-
pſis, & infertones Episcopales com-
mutatis, rogare se, quandoquidem Ve-
nerabili Capitulo prouentus tertiæ
partis Episcopatus competant, vt Re-
uerendissimus retentis duabus parti-
bus, tertiam Ven: Capitulo iuxta
Conci: Tridentini assignet: inde ad
Seminarij conseruationem partem ad-
ijci posse. Reuerendissimus Episco-
pus Venerabilis Capituli responsum
non satis æquo animo ferre visus est,
existimauitque merito se aliud respon-
sum expectare debuisse. Nam quod de
tertia parte prouentuum Episcopa-
tus, seu mensæ Episcopalis Capitulo
assignanda dictum sit, illud sine vllò
fundamento prolatum esse. Capitu-
lum enim proprias haberè villas, syl-
uas,

uas, & alia bona diuifa, & distincta à
bonis, quæ ad mensam Episcopalem
pertinerent: de prouentibus, & bonis
mensæ Episcopalis ne teruncium qui-
dem competere Capitulo, neq; Conci-
lium Tridentinū quicquam de hac re
cōstituisse. Quod vero de collapsis deci-
mis dictum sit, illud quidem non nega-
ri, sed Episcopi quoq; decimas, quæ
amplissimæ fuerint, ad eundem modum
sicuti Capituli collapsas esse. Recor-
dari se inter alia statuta Ecclesiæ Ca-
thedralis vnum extare, quo Episcopus
ad certa quædam onera sit obligatus,
ad simplum Capituli, contribuere du-
plum: æquum igitur, vt ad Seminari-
um etiā ad duplum Episcopi, Capitu-
lum contribuat simplum. Quod si illis
graue hoc videretur, ac existimarēt æ-
quam non seruari proportionem petijt
Reuerendissimus vt quilibet Præla-
tus,

tus, & Canonicus Cathedralis Eccle-
siæ de suis prouentibus contribuat de-
cimam, vigesimam vel trigesimam, vel
quinguesimam partem, se ad eundem
modum paratum esse, de prouentibus
mensæ Episcopalis decimam, vigesi-
mam &c. contribuere, & hunc modum
esse longè iustissimum, vt quo plures
quis habeat redditus, eo plus etiam
conferat. Venerabile Capitulum tem-
pus deliberandi in alterum diem pe-
tijt, & impetrauit. DD. Abbatibus
placuit institutum Reuerendissimi o-
peramq; suam non denegarunt speran-
tes, si quid contribuerint, Reuerendis-
simum Dominum Episcopum conten-
tum fore, vt in Clericorum Seminario
Nissen: suos alumnos alant, quorum
opera vti possint. Capitulum Glogo-
uiæ maioris de collapsa religione, &
censuum imminutione conquestum est,
atque

atque hinc fieri, vt vnde commodè vi-
uant, vix suppetat: Scholæ Rectores,
& Professores, stipendio commodo de-
stitui, Ecclesiam etiam ipsam mutam
quodammodo manere; excusari itaq;
se se petierunt in ijs, quæ de contribu-
tione proposita essent. Capitulum Nis-
sense, & Oppoliense certum responsum
ad vltiorem cum fratribus absenti-
bus consultationem reiecit; Capitu-
lum Rathiboriense, & Glogouiæ Su-
perioris summam allegârunt pauper-
tatem, quam excusationem vt certam
Reuerendissimus Dominus Episco-
pus non grauatim admisit. Præpositus
Rosenbergensis se ex Prælati sui Do-
mini Abbatis in arena voluntate de-
pendere ait. Vidit Reuerendissimus
Dominus Episcopus pro Seminario
Clericorū inanem cōtributionis spem
esse; nihilominus se à pio proposito

fuo, in alendis Clericis, & pueris nobilibus, defistere nolle asseuerauit. Et quia maior diei pars rerum tractatione consumpta esset; dimisit Clerum Reuerendissimus Dominus Episcopus: Abbates verò apud se in prandio retinuit. Commisit autem Reuerendissimus, DD. Archidiaconis, vt suis Archipresbyteris demandarent, quo absentes Sacerdotes, qui Synodo huic non interfuissent, suo tempore conuocarent, atque ab ijs professionem fidei exigèrent. Synodi etiam promotor, innuente Reuerendissimo Domino Episcopo iussit, vt sequenti die, hora septima ad sonum campanæ maioris, totus Clerus ad sacrū Missæ officium, & tandem in Curiam ad Synodum vicissim reuerterentur.

Secunda die Synodi, mane vicissim campanæ impulsu signum dabatur; sub

sub tertium pulsum eodem ordine, quo
præcedente die, eodemque Prælato-
rum, Canonicoꝝ, & Abbatum toti-
usq; Cleri Comitatu, in Cathedralem
Ecclesiam ingressus Episcopus, sa-
crum missæ officium de Beata Maria
Virgine, quod à Reuerendissimo D.
Adamo Episcopo Nicopolienſe, &
suffraganeo Wratſlauienſe celebraba-
tur, deuotè audiuit, ac in Curiam re-
uerſus, vt ceptam Synodi tractatio-
nem continuaret, per Promotorem di-
uerſa Capita de cultu diuino ritè pera-
gendo, vt de illis deliberaretur propo-
ni iuſſit: & cum ad caput de cantilenis
in Ecclesia ante concionem decantan-
dis, peruentum eſſet, placuit Synodo,
idq; deuotioni plebis plurimum con-
ferre quidem cenſuit, vt omnibus vni-
uerſim Eccleſijs cantiones eiufmodi
concederentur, euitandæ autem confu-
ſionis,

fionis, & disparitatis causa, oportunum
esse ad vnam certitudinem redigi can-
tilenas, in quibus, vt certitudini, &
conformitati deuotio coniungeretur,
Reuerendissimus Dominus Episco-
pus, curam eandem, Dominis, Doctori
Andræ Bogursky, præterea Con-
cionatori, & Pœnitentiario maioris
Ecclesiæ commisit, qui vtroque &
Germanico, & Polonico idiomate
cantiones probatas, & pietati infer-
uientes colligerent, & Episcopo affer-
rent, illi tum curæ fore, vt in vsum mul-
torum Typis Nissensibus excusæ in
publicum prodirent. Baptizandi ri-
tum quod attineret, DD. Abbates
grauibus, & vrgentibus de causis, ac
rationibus consultum existimabant, in
Sacramento Baptismi, Ioannis leusen-
tritij Episcopatus Misnensis Admini-
stratoris, viri in Catholica religione
inuanda

iuuanda probatissimi. Germanica baptizandi forma, magis quam Latina hactenus consueta vtendū esse. Quam difficultatem D: Reuerendissimus exemit, cum diceret, formam baptizandi potius secundum Agendam Metropolitanae Ecclesiae Gnesnensis vbiq; seruandam, quā noui aliquid statuendum esse: non displicēre tamen; quin imo hortari ac monere, vt paulatim, & adhibita in consilium prudentia, à Parochis Germanico, aut etiam vbi eius linguae vsus sit Polonico sermone, populo ceremoniae oportunis verbis explicentur: Itā enim futurum, vt modus germanicè baptizandi, in ijs locis vbi partim à parochianis desideraretur, partim in quibusdam locis nunc in vsu esset pedetentim diligentia Parochorum tolli posset.

De Breuiario Wratislaviensi cuius

F

exemplia

exempla desiderarunt, Reuerendissimo Domino Episcopo, approbante Synodo placuit, vsum Romani Breuiarij esse introducendum, non vt Wratislauense tollatur, sed vt propter defectum Wratislauensis Breuiarij, recens ordinandi ad recitationem Breuiarij Romani assuefiant.

Placuerunt etiam Synodo articuli de cultu diuino omnes: Ad reformationem Clericorum condescendum erat, eius à capite initium sumendum iudicabat æquum Reuerendissimus Dominus Episcopus, ac hortabatur vt liberè, & confidenter omnes, & singuli publicè indicarent: si quid in sua Reuerendissima celsitudine emendatione dignum animaduertetur.

Cum autem tota Synodus vno ore profiteretur, omnia, quæ hæcenus gesta essent. Episcopali officio, ac muneri conuenientissima, & cum pietate coniuncta

iuncta fuisse: preces adiñciebant, vt quemadmodum sãctè cepisset, progredetur, mercedemq; à Deo optimo Maximo expectaret. Capita deinde de moribus Clericorum approbârunt, præcipuè verò ea constitutio, ne Clerici pro alijs in causis pecuniarijs fide iuberent, DD. Abbatibus plurimum placuit, se vnicum hoc optare, vt à fide iussionibus liberentur.

Cum autem ex Abbatibus quidam, subsequenti die certis de causis abitum pararent, rogabant Reuerendissimum Dominum Episcopum, vt quibus in rebus à secularibus grauarentur, benignè audire, consilium impartiri, & auxiliatrices porrigere manus dignaretur. Æquissimo desiderio Abbatum benignè annuit Reuerendissimus, & ad omnia & singula partim è vestigio in Synodo publicè, partim etiam al-

F 2

tera

tera die priuatim sufficienter respondit: ac in omnem euentum nec consilio nec auxilio DD. Abbatibus quouis tempore, & occasione sese defuturum, humanissimè est pollicitus, monuitque paternè, vt sequenti die omnes mane campanæ signo dato, ad rem diuinam faciendam redirent, & residuis Synodi negotijs incumberent. Cæterum in sumpta iam maiori parte diei, humaniter Clerum, vt cibo, & potu reficeretur, Episcopus inuitauit.

Pulsu campanæ tertio, die etiam Synodi tertia, præcedente; in præsentia Reuerendissimi D. Episcopi, & Cleri totius; Dominus Abbas Vincentinus officium de S. Ioanne Baptista Patrono Ecclesiæ Wratislauien: celebrauit. Post hæc in Curia Episcopali de temporalibus quædam proposita, eaq; post diligens examen approbata fuerunt.

Tum

Tum Ecclesiæ Cathedralis Capitulum, Seminarij faciens mentionem; si idem Clericorum augeretur numero, consultum arbitrabatur, atq; ob id cum Conciliū Tridentinū sess: XXIII Cap. XVIII. de reformatione, certum præscribat, ad Seminarij sumptus contributionis modum, rogabat, vt Reuerendissimus ex Prælatis, vel Canonicis Ecclesiæ Cathedralis vnum, alium etiam Capitulum nominaret, qui postmodum ea de re consultarent, suaq; Reuerendissimæ Celsitudini quid fieri expediat, referrent. Quod Venerabilis Capituli responsum Reuerendissimo D. Episcopo non displicuit, adiecitq; Dominos Archidiaconos nudius tertius visitationes suas obtulisse; quæ propter occupationes, sicuti oportebat, accuratè reuideri nondum potuerint, sed adhibiturum se viros

doctos, qui diligentius hæc expendant, & in medium consulant, qua ratione petitionibus Clericorum satisfiat.

Et cum Reuerendissimus D. Episcopus, tum à Prælatis, tum ab alijs Clericis aliquoties intellexisset, quædam in concilio contineri Tridentino, quæ non modo difficilia, sed quasi impossibilia in hac prouincia obseruata essent: Episcopus vtrum ea scriptis consignata in promptu haberent, interrogabat; quæ aliqua moderatione indigerent, & quorū præcedente etiã Synodo mentio facta esset; ea enim de re ad S.S. Sedem Apostolicam tempestiue, vt referretur se non prætermisurum. Cathedralis Ecclesiæ Capitulum aliquot capita in scriptis Reuerendissimo obtulit, rogauitq; vt dispensationem si ita S. Reuerendissimæ Celsitudinī

fitudini visum esset, apud S.S. Sedem
Apostolicam vrgeret, DD. Abbates
& Collegiatarum Ecclesiarum Capi-
tula, difficultates quasdam ex Conc:
Tridentini decretis allegabant, eas vt
similiter in scriptis exhiberent, Epi-
scopus commodissimum iudicauit. Ad
extremum vbi grauamina Clerus ex-
hibuisset, Reuerendissimus D. Epi-
scopus sese vna cum aliquot Prælati-
& Canonicis ex Ven: Capitulo lege-
re, adamussim expendere, & necessita-
tibus eorum consulere velle, clemen-
ter promisit.

Quibus ita peractis, cum Reueren-
dissimo Domino Episcopo interro-
gante, vtrum decreta his diebus lecta,
approbarent, ita vt emendata imprimi
possint, reliqui annuissent: Domini Ab-
bates conditionem adijciebant; sibi
decreta placere, in omnibus in quibus
non

non sint contra iura immunitates , & priuilegia monasteriorum , de quo solenniter protestabantur. Reuerendissimus D. Episcopus , Protestationem eatenus admisit , quatenus non præiudicaret iuri , & libertati Reuerendissimi tanquam loci ordini : item Sacrorum Canonum & Concilij Tridentini Decretis , de quose in contrarium solenniter protestationem interponere aiebat.

Et hisce Reuerendissimus Dominus Episcopus omnibus benignissimis verbis gratias egit , quod ad citationem , & requisitionem ipsius Synodi Diocesanae negotijs , quæ ex sacris canonibus , prouincialibus , & Synodali-
bus constitutionibus & Conc: Tridentino sua habuerint fundamenta interfuerint. Nihil amplius nunc superesse , quam vt ea , quæ piè , & sanctè à
Diocē

Dioecesana Synodo vnanimiter con-
stituta sint, firmiter, & inuiolabiliter
ab omnibus obseruentur. Deusq; pro
augmento religionis, & fidei Catho-
licæ sedulo imploretur, dataq; benedi-
ctione, omnibus licentiam abeundi
concessit, præterquam ijs, quibus ad
querelas, vel consilium impertien-
dum, vel auxilium afferen-
dum erat.

G

Nomina

NOMINA PRÆCIPVO-
RVM, QUI AD SYNODVM HANC
Dioecesanam Wratislaviæ
conuerunt.

REVERENDISSIMVS
& Illustrissimus in Christo Pater, ac
Dominus, D. Andreas Dei gratia
Episcopus Wratislaviensis, Coronæ
Bohemiæ Princeps Ligius, Sac. Cæs.
Maiestatis Consiliarius, atq; Supre-
mus Superioris, & Inferioris S-
lesię Capitaneus, Præsicens i
Synodo.

Reuerendissimus D. Adamus Episco-
pus Nicopolienſis, & ſuffraganeus
Wratislaviensis.

Pro tunc Abbas Arenensis.

EX CAPITVLO CATHE-
dralis Ecclesiæ Wratislaviensis.

Ioannes

Reuerendi Domini.

Ioannes Sitsch Præpositus.

Adam Landeck Decanus.

Paulus Albertus S. T. Doctor
Scholaſticus:

Chriſtophorus Gerſtman Cuſtos.

Andreas Bogursky I. V. Doctor.

Vincentius Salnius.

Balthaſar Habicht, Artium libe-
ralium Magiſter.

Bonauentura Han I. V. Doctor.

Georgius Scultetus S. T. Doctor

Conradus Waibelius S. T. Do-
ctor, Vicarius in ſpiritualibus,
& officialis generalis.Gaſparus Hiltprandus Artium li-
beralium Magiſter.Georgius Andreades Sacræ Theo-
logiæ Doctor Can:EX DOMINIS ABBA-
tibus.

G 2

Hiero-

Domini
Hieronymus Lubensis.
Ioannes S. Vincentij Wratislaviæ.
Iacobus Saganensis.
Nicolaus Heinrichouien:
Antonius Camenicen:
Casparus Grisslouiensis.
Gregorius Stoianus Iemelnicensis.
Laurentius Girlicius ablegatus
Michaelis Waltheri Abbatis Raudensis.
Prior in Pratis ad Glogouiam superiorem ordinis Sancti Pauli primi Eremitæ.

COLLEGIATARVM
Ecclesiarum Ablegati.

Glogouiæ maioris.

Georgius Sculterus Præpositus.
Martinus Lemhusius Decanus.
Gasparus Sella Archidiaconus.

Sanctæ

SANCTÆ CRVCIS

Wratislaviæ.

Adamus Kessel Artium liberalium Magister.

NISSENSIS.

Sebastianus Hartman Sacræ Theologiæ Doctor Præpositus.

Nicolaus Tinczman Medicinæ Doctor.

OPPOLIENSIS.

Iacobus Zuretius Decanus.

Ioannes Kuna Archidiaconus.

Ioannes Zvrick Custos.

RATHIBORIENSIS.

Petrus Sebisch Decanus.

Georgius Stephetius Custos.

GLOGOVIAE MINORIS.

Albertus Petricz Decanus.

Magistri Hospitalis S. Matthiæ ablegatus F. Ioannes Prussius.

Cathedralis Ecclesiæ Wratislaviensis
Concinator, & eiusdem Ecclesiæ
Pœnitentiarius.

FALCKENBERGENSIS.

Andreas Rosnecky Præpositus.

PRÆPOSITI. MONA-
steriorum.

Fra: Wenceslaus Præpositus Rosen-
bergensis.

*Bartholo-
mey.* Fr: Ioannes Fuchs, Præpositus Zot-
tensis.

Fr: Franciscus Welle, Præpositus in
Seitsch.

Fr: Georgius Faber Præpositus in
nouo Castro.

PRIORES ET FRATRES.

Fra: Martinus Opicz Prior ex Con-
uentu S. Vincen: Wratislaviæ.

Fr: Albertus Concinator Rosenber-
gensis.

Fr: Mathias Bittner Senior Conuen-
tus Saganensis. Fr: Bal-

Fr: Balthasar Rothenorn, Prior ad
diuam Virginem in arena Wratisla-
uiæ.

Fr: Paulus Sorauiensis Prior conuen-
tus Sancti Adalberti Wratislauiæ
ordinis Prædicatorum.

Fr: Dominicus Wansouita, Prior Con-
uentus Suidnicensis S. Crucis or-
dinis Prædicatorum.

Fr: Blasius Gedaneñ: Prior ordinis
Prædicatorum ad SS. Petrum &
Paulum Glogouiæ maioris.

PRÆCENTORES.

Zacharias Felckel Sanctæ Crucis Su-
prioris Wratislauiæ.

Albertus Molitorius Sanctę Crucis
in Crypta Wratislauiæ.

ARCHIPRESBYTERI,
seu Decani Rurales.

EX WRATISLAVIENSI
Archidiaconatu.

Melchior

Melchior Ientsch Parochus ad S. Mauri-
ritium.

Gasparus Schoresius Parochus Grot-
kouienfis.

M. Christophorus Lachnit Parochus
Cantenfis.

Iacobus Arienus Parochus in Czir-
kovvicz.

Albertus Tricesius Richtalenfis.

Stanislaus Podolsky Ostrossouienfis.

EX ARCHIDIACONATV
Glogouia maioris.

Matthias Heinicius loco Parochi in
Hoënkirch.

Georgius Weigel Parochus in Prei-
chavv.

EX ARCHIDIACONATV
Legnicenfi.

M. Laurentius Ionischer, Virginum
in Lubenthal Pœnitentiarius.

Matthias

Matthias Renner Parochus in Olbersdorff.

EX ARCHIDIACONATU
tu Oppoliensi.

Ex sede Rosenbergensi, Vitus Badest, Parochus in Dobrodczin.

Ex sede Strelecensi Clemens à Stock Parochus in Grossovvicz.

Ex sede Thostensi; Ioannes Przisovvsky Parochus in Thost.

Ex sede Gleyvvicensi Ioannes Seruacius Parochus ibidem.

Matthias Mazureck Parochus in Petri villa Senior.

Ex sede Zarensi, & Wladislauensi, Ioannes à Plosta Parochus in Iadlovvnick.

Ex sede Rathiboriensi, Georgius Richtineck Parochus in Lyscky.

Valentinus Sartoris Senior.

H

Ex

Ex sede Vgesdensi Petrus Ceruus
Parochus Lesnicensis.

Ex sede Coslensi Casparus Lessius
Parochus ibidem.

Stanislaus Wartman Parochus in
Kostenthaal Senior.

Ex sede Glogouiæ minoris Sebastia-
nus Rudolphi Parochus Schö-
nouiensis.

Ex sede Cilicensi, loco Iacobi Rudol-
phi, Vincentius Matthæi Cano-
nicus Rathiboriensis.

Adamus Charinus Parochus Cili-
censis Senior.

Ex sede Falckenbergensi, Petrus
Zmarcky Vicarius Falckenber-
gensis.

*Præter superscriptos Prælatos, & Sacerdotes in
dignitatibus, & officijs constitutos, ex religiosis
fratribus, Ecclesiarum Vicarijs, Altaristis, &
Parochis villarum, magnus adsuit nume-
rus, quorum nomina recensere su-
peruacaneum videretur.*

CONSTITUTIONES
SYNODI DIOECESANAE.

DE FIDE, ET RELIGIONE
CATHOLICA.

DE PROFESSIONE FIDEI.

Caput I.

Vi sacras ædes, theatra, pri-
uata sue domos, magnifici
alicuius operis erigere, &
structurarum, suiq; nominis
perpetuitati, ac memoriae inservire vo-
lunt: in fundamentum primo cogita-
tiones, & labores conuertunt, idq; vt
omni studio firment, & stabiliant; cir-
culos, aliasq; ex Geometrica discipli-
na convenientes figuras mutuati, ad
earum normam, & artificis certam de-
lineationem, solum aut ante firmum
occupare, aut fragile, saxi aliaue ma-
teria accommodata firmare consueue-

H 2

runt:

runt: Frustra enim duraturæ molis, &
ædificiorum constantiam sibi pollice-
rentur; nisi fundamenti immobilis cer-
titude, omnes reliquas structuræ par-
tes, ad operis vsque absolutionem, hu-
meris velut in sese reciperet, & sufful-
ciet. Cum igitur omnes, qui Christi
Ecclesiæ inserti, eius professioni no-
men suum verè dederunt, magnam ani-
mo moliantur felicitatis perpetuæ stru-
cturam, quæ in omnem æternitatem
duratura sit; à Fundamento, quod est
**FIDES CHRISTIANA, &
CATHOLICA**, sine qua impos-
sibile est placere **DEO**, ad imitatio-
nem sanctorum patrum in hac Syno-
do nostra exordium sumendum erit, vt
hoc idoneo, & in fallibili fundamento
posito, reliqua omnia facilius super-
strui, & sine vllò ruinæ metu, firmitus,
certiusq; stabiliri possint. Et si au-
tem

tem in ea Synodo, quæ Anno M. D.
LXXX. ab Illustrissimo Principe,
ac Reuerendissimo Domino Martino
Episcopo Wratislauiense, proximo
Antecessore nostro piæ, & felicitis me-
moriæ celebrata est, omnes, qui inter-
fuerunt Synodo, fidei Catholicæ pro-
fessionem, secundum Bullam, siue præ-
scriptum Pij Quarti Pontificis maxi-
mi, solenniter præstiterunt: Quia ta-
men ab eo tempore non pauci Prælati:
Canonici, & alij beneficiati in Domi-
ni Sortem vocati accesserunt, eos fidei,
professionem facere, & quæ corde cre-
dunt, tum alijs grauibus de causis, tum
vt omnes intelligant, perpetuam esse
debere in Ecclesia DEI concordiam,
vnanimitatem, & consensum, nobis
præeuntibus, ore idem profiteri, & ali-
os etiam repetere, in hac Synodo, sicut
paulo ante dictum est, æquum censui-

mus. Quoniam autem non sufficit, ut
Ecclesiastici quorum exiguus nume-
rus est, soli credant, aut soli officij, ac
muneris sui admoneantur; sed ad DEI
Optimi Maximi gloriam, ad Catholi-
cæ religionis propagationem, & ad
Christianæ Reipublicæ utilitatem
pertinet; ut in hac fide Catholica
omnes, qui Christi Ecclesiæ inserti sunt,
illi que nomen dederunt, instruuntur;
sequentes articulos, seu constitutiones
in Synodo conscriptas, Saluis tamen
prioribus Decretis, tam Diœcesana-
æ quam provincialium Synodorum
ac reliquis SS. Ecclesiæ Catholicæ,
inprimis verò Oecumenici & SS.
Concilij Tridentini præceptis, San-
ctionibus, & ordinationibus, ubi à SS.
sede Apostolica iustissimæ censuræ
trutina examinatæ & approbatæ fue-
rint, inprimi, & publicari curabimus,

ut

vt ad omnium æquẽ noticiam perdu-
cantur. Omnes igitur Christianos &
præcipuẽ Ordinis Ecclesiastici viros,
sicuti Catholicam Religionem profi-
teri, & pro illa etiam laudabili sancto-
rum martyrum exemplo, vitam, &
sanguinem profundere paratos esse
debet, ita Saluatoris nostri præceptis,
qui pollicitus est, coràm patre suo eos
se se agniturum, qui in hoc mūdo ipsum
confessi essent, & Sacro Sancto Con-
cilio Tridentino Sess. XXIII. Cap.
XII. De reformatione, adducti sta-
tuimus, vt in posterum nemo ad quam-
cunq; Prælaturam, Canonicatum,
tam in Cathedrali, quam Collegiatis
Ecclesijs ad Parochiam Mansiona-
riam, vel Vicariam, vel ad munus con-
cionandi priusquàm solennem fidei
professionem fecerit, vlllo modo admit-
tatur. Et quoniam experientia con-
stat,

stat, tenella puerorum ingenia quic-
quid in puerili ætate inbibunt, tenacis-
simè retinere, & ad præceptorum nu-
tum atque exemplum sese conformare,
statuimus, vt Scholarum Rectores,
Magistri, Baccalaurei, & alij, qui pue-
ros literis germanicè legendis, & scri-
bendis, atq; in Arithmeticis rationi-
bus instituunt, ab Archidiaconis, &
Visitatoribus compellantur, quo hanc
fidei professionem faciant, vt securius
& tutius pueri illorum institutioni
concredi possint. In posterum etiam
ad huiusmodi officia exercenda in Ci-
uitatibus non admittantur nisi fidei
professionem faciant, atq; etiam si Or-
dinario visum fuerit, stipulata manu
promittant, se nec libros lasciuos aut
suspectos illis prælecturos, aut quic-
quam contra Catholicam fidem vn-
quam docturos. Idem obseruari volu-
mus

mus de fidei professione in ijs qui religionem aliquam ingredi volunt; Idque vt ante annum probationis fiat, cum indignum censeamus, vt qui ad perfectiorem statum aspirant, de fide & religione veluti dubios suos superiores relinquant. Et hæc quidem fidei professio coram nobis vel nostro in spiritualibus Vicario generali, flexis genibus, & debito cum reuerentiæ honore præstanda erit.

DE FORMA PROFESSIONIS FIDEI.

Caput II.

Forma autem huius professionis nulla alia sit, quam quæ Bulla, siue rescripto Pij Quarti Pontificis Maximi, hisce, quæ sequuntur verbis, est comprehensa.

I

Ego

Ego N. firma fide credo, & profite-
or, omnia & singula, quæ continen-
tur in Symbolo fidei, quo sancta Ro-
mana Ecclesia utitur videlicet: Credo
in vnum **DEVM**, patrem omnipo-
tentem, factorem cœli & terræ, visibi-
lium omnium, & inuisibilem, & in
vnum dominum **IESVM CHRIS-
TVM**, filium Dei vnigenitum, &
ex patre natum ante omnia secula:
DEVM de **DEO**, Lumen de lu-
mine, **DEVM VERVM** de
DEO vero: genitum non factum:
consubstantialem patri, per quem
omnia facta sunt, qui propter nos ho-
mines, & propter nostram salutem, de-
scendit de cœlis, & incarnatus est de
Spiritu sancto, ex Maria virgine, &
homo factus est: crucifixus etiam pro
nobis sub Pontio Pilato, passus & sepul-
tus est,

tus est, & resurrexit tertia die secundum scripturas, & ascendit in cœlum, sedet ad dexteram patris, & iterum venturus est cum gloria iudicare vivos, & mortuos, cuius regni non erit finis; & in spiritum sanctum dominum & viuificantem, qui ex patre filioque procedit, qui cum patre & filio simul adoratur, & cōglorificatur: qui locutus est per Prophetas, & vnam sanctam, Catholicam, & Apostolicam Ecclesiam. Confiteor vnum baptisma in remissionem peccatorum, & expecto resurrectionem mortuorum, & vitam venturi seculi, Amen. Apostolicas & Ecclesiasticas traditiones, reliquasque eiusdem Ecclesiæ observationes, & constitutiones firmissimè admitto, & amplector. Item sacram scripturam iuxta eum sensum, quem tenuit, & tenet

1 2 sancta

sancta mater Ecclesia, cuius est iudicare de vero sensu, & interpretatione sacrarum scripturarum admitto, nec eam vnquam nisi iuxta vnanimen consensum patrum accipiam, & interpretabor. Profiteor quoque septem esse verè & propriè sacramenta nouæ legis à Iesu Christo, domino nostro, instituta, atque ad salutem humani generis, licet non omnia, singulis necessaria: scilicet Baptismum, Confirmationem, Eucharistiam, Pœnitentiam, Extremam vñtionē, Ordinem, & Matrimonium: illaque gratiam conferre, & ex his, Baptismum, Confirmationē & Ordinem, sine sacrilegio reiterari non posse, receptos quoque & approbatos Ecclesiæ Catholicæ ritus in supradictorū omnium Sacramentorum, solenni administratione, recipio & admitto, omnia & singula, quæ de peccato originali, & de iustificatione

iustificatione in Sacrosancta Triden-
tina Synodo definita & declarata fue-
runt amplector, & recipio: Profiteor
pariter in Missa offerri DEO, verum,
proprium, & propitiatorium Sacrifici-
um, pro viuis, & defunctis, atq; in san-
ctissimo Eucharistiæ Sacramento esse
verè, realiter, & substantialiter cor-
pus, & sanguinem vnà cum anima, &
Diuinitate Domini nostri I E S V
CHRISTI, fieriq; conuersionem
totius substantiæ panis in corpus, & to-
tius substantiæ vini, in sanguinẽ, quam
conuersionem Catholica Ecclesia
Transubstantiationem appellat. Fa-
teor etiam sub altera tantum specie,
totum atq; integrum Christum, ve-
rumq; Sacramentum sumi, Constanter
teneo Purgatorium esse, animasq; ibi
detentas fidelium suffragijs iuuari: si-
militer, & sanctos vna cum Christo

regnantes, venerandos, atque inuo-
candos esse, eosque orationes DEO
pro nobis offerre, atque eorum reliqui-
as esse venerandas. Firmissimè assero,
imagines Christi, ac DEI paræ semper
virginis, nec non aliorum Sanctorum
habendas, & retinendas esse, atque eis
debitum honorem ac venerationem
impertiendam. Indulgentiarum et-
iam potestatem à Christo in Ecclesia
relictam fuisse, illarumque vsum Chri-
stiano populo maxime salutarem esse
affirmo. Sanctam Catholicam & Apo-
stolicam Romanam Ecclesiam omnium
Ecclesiarum matrem & magistram a-
gnosco, Romanoque Pontifici, beati
Petri Apostolorum Principis Succes-
sori, ac Ihesu Christi Vicario veram
obedientiam spondeo, ac iuro: Cætera
item omnia à sacris canonibus, &
Oecumene

Oecumenicis Concilijs, ac præcipuè
 à Sacrosancta Tridentina Synodo
 tradita, definita & declarata indubi-
 tanter recipio atque profiteor, simul-
 que contraria omnia, atque hæreses
 quascunq; ab Ecclesia damnatas, &
 reiectas, & anathematizatas, ego pa-
 riter damno, reiicio, & anathematizo.
 Hanc veram Catholicam fidem, extra
 quam nemo saluus esse potest, quam in
 præsentì spontè profiteor, & veraciter
 teneo, eandem integram & inuiola-
 tam, vsq; ad extremum vitæ spiritum
 constantissimè (DEO adiuuante) reti-
 nere, & confiteri, atq; à meis subditis,
 vel illis quorum cura ad me in munere
 meo spectabit teneri, doceri, & prædi-
 cari, quantum in me erit curaturum.
 Ego idem N. spondeo, voueo, ac iuro:
 sic me Deus adiuuet, & hæc sancta
 DEI Evangelia.

Nomina

Nomina eorum, qui fidei professionem quouis in loco fecerint, Tituli item beneficij, seu Parochiæ; siue Ecclesiæ, ad quam quisque promouendus, vel iam promotus sit, Episcopalis Cancellariæ registis peculiaribus inserantur, nemoque sine Authentico professionis fidei testimonio, ad possessionem Prælaturæ, Canonatus, vel Parochiæ Mansionariæ, Vicariæ admittatur.

DE CONCIONATORIBVS.

Caput III.

Vi agris conferendis occupantur, in semine deligendo non postremam, imò præcipuam fermè curam habēt, quod alias feracissimum, & bene ex cultum solum obseminis imperfectio-
nem,

nem, spem ferentis frustratur. Seminis
autem perfectè viuacis tantam norunt
esse vim, & efficaciam, vt terræ etiam
qualitate non nihil resistente, ipsa cul-
tura lætis culmis, ac aristis proueniat,
& enascatur, fructu copioso abundet
& messe locupletet. Vt igitur in agro
fidei apud populum nostræ Dioecesis
similis fructus expectari possit: præter
Symbolum fidei, quo Sacro Sancta
Romana Ecclesia vtitur, & præter ar-
ticulos omnes in eo contentos, quos
populus firmiter credet viuido, & viuifi-
fico verbi diuini semine opus erit: sta-
tuimus itaque, vt omnes Prælati, Paro-
chi, & alij, ad quos munus docendi spe-
ctat, diligenter omnia dogmata Ca-
tholicæ Religionis populo summo stu-
dio, & cura, cum in publicis concioni-
bus, tum priuatim etiam, quauis com-
moda occasione proponant, & vt quam
K plurimos

plurimos Christo lucrifaciant, perennem, & salutarem operam nauēt. Fieri enim non potest, quin ex assidua cultura, in cordibus humanis, seges lata prouentura sit; cui pullulanti & nascenti, misericors DEVS, rorem benedictionis asperget, & fructum æternæ beatitudine scœundabit. Ad hanc rem, & cum primis ad prædicandi officium feligantur viri Catholici, p̃j, graues, & maxime idonei, qui tam vita, quam doctrina populo præeant, et qui morum integritate, & cognitione scripturarum, ytriusq; Testamenti, quam maximam in vinea Domini facere consentur messem.

QVID DOCERE DEBEANT CONCIONATORES.

Caput III.

Articulos

Articulos de hominis iustifi-
catione, De Missæ Sacrifi-
cio : De Sacramentis ; De
inuocatione Sanctorum : De venera-
tione reliquiarum, & imaginum: De
Purgatorio: De indulgentijs, & votis:
& si qui sunt alij, qui à scelestis Neote-
ricis in dubium impiè vocantur, Pa-
rochi fideliter explicent; quid creden-
dum sit doceant, prudenter etiam ca-
lumnias diluant hæreticorum, qui Sa-
cramenta, & articulos fidei & cæremo-
nias Ecclesiasticas, & totum deniq;
cultum diuinum ac Religionem Ca-
tholicam, cum alias passim, tum præci-
puè apud imperitam, & nimis credu-
lam multitudinem plebis, indefinenter
calumniari non verentur. Dum die-
bus Dominicis, & alijs diebus festis,
Euangelica historia populo legitur,

Parochi & concionatores circumspice-
runt quippiam ex controuersijs pro au-
ditorum captu explicabunt. Quod si
Parochus eius eruditionis non sit, ut
dilucidè, ac solidè eiusmodi quæstiones
tractare possit: latius erit ab ipso sim-
pliciter veritatem, omissa disputatione
proponi: Hortetur autem populum ad
timorem Domini, ad Religionem Ca-
tholicam constanter retinendam, vel si
Catholicus non sit, ad amplectendam
eandem; ad bona opera exercenda, &
ad piè viuendum: dehortetur contra ab
omni scelere, flagitio, atque ab his
maximè vitijs ad quæ peculiariter ho-
mines suæ Parochiæ senserit propen-
dere.

ORDO QVIS A CONCIONA-
TORIBVS IN DOCENDO SIT
OBSERVANDVS.

Caput V.

Prædica-

Rædicationis in Ecclesia
Dei munus præcipuum, ac
per necessariũ, cum magno
administretur fructu, ac
utilitate, si modo recte, & ex sincera
charitate erga DEVM, & proxi-
mum, & secundum præcepta, & exem-
pla Sanctorum Patrum, qui hæc profi-
tentes fidei Catholicæ propagatione,
plurimum Ecclesiæ contulerunt exer-
ceatur: necessarium esse duximus, Cu-
ratis omnibus ijs, præsertim, qui parum
moratæ plebis Rectores sunt, certum
modum præscribere, quoad utilitatem
eorum, quos instruunt, ipsorum officiũ
potissimum dirigatur. Idcirco statui-
mus, & ordinamus: vt Parochi audito-
ribus suis, præter Euangeliorum ex-
plicationem partes Catechismi Ro-
mani, certis anni temporibus, & hoc
quidem ordine explicandas sibi sumāt:

K 3

à die

â die Epiphaniæ ad Quadragesimam
vsq, Decem præcepta DEI: In Qua-
dragesima de Pœnitentia, & Eucha-
ristiæ Sacramento: tempore Paschæ
de Baptismo & Confirmatione: cir-
ca festum Pentecostes, de oratio-
ne Dominica: post festum Trinita-
tis Symbolum Apostolorum; & sic
vnius anni circulo reliquas Cate-
chismi partes absoluant. Expedit et-
iam, vt doceant plebem Apostolica-
rum traditionum, & sacrarum ceremo-
niarum ordinem, vim & institutionem:
quo religiosius, & maiori cum reue-
rentia, omnes pietatis capaces, illam
excellentem harmoniam penitus co-
gnoscant, & amplectantur. Indulgen-
tiarum literas in omnibus passim Ec-
clesijs reuideri ab Ordinarijs Visita-
toribus, & ad consolationem anima-
rum à Parochis, & alijs Concionatori-
bus certo tempore, quod ex circum-

specto

specto Visitatorum arbitrio constituetur, ex Cathedra publicari, & promulgari iubemus. In genere autem ex Sacrosancti Concilij Tridentini decretis statuimus, vt nemo nobis contradicentibus prædicare præsumat.

DE CONCIONATORI

BVS. REGVLARIVM.

Caput VI.

Idem quoq; obseruandum est, quo ad Regulares ex Decreto Concilij Tridentini, quo etiam cautum est, vt nullus regularis Canonicus aut Monachus, cuiuscunq; ordinis, prædicare præsumat, ne in suis quidem Ecclesijs, nisi superiorum suorum licentia, & morum, vitæ, & scientiæ examen & approbatio præcedat. Qua in re longe utilis adhibenda erit cautio, vt co-
ram

ram quilibet eiusmodi consensus apud
nos fidem faciat, & benedictionem pe-
tat. In alijs autem Ecclesijs, quæ ordi-
num non sunt, præter concessionem
suorum superiorum, eamq; recentem,
& legitimam, sine licentia nostra nullo
modo possunt prædicare; Monachi
autem errones, qui nomine solum re-
gulares, extra claustra, & obedientiam
Religionum suarum hincinde ober-
rant, & diuagantur: Presbyteri ite-
n eius conditionis seculares (nisi sint no-
bis noti) ne in ciuitate vel Dioecesi
conciones faciant, sunt prohibendi.
Ne Parochi, aut concionatores seduli-
tatis & laboris iacturam faciant, suoq;
munere sine fructu fungantur, quod fit
si plebs à sacris, & concionibus absit:
Præfectis, & magistratui in omnibus
ditionibus nostris seriò iniungimus,
vt tempore Concionum & diuinorum
officiorum,

officiorum, ociosam, & bibulam tur-
bam à tabernis, è foro, & plateis abi-
gant, & vt concionibus, & diuinis offi-
cijs intersint, nisi legitimis causis im-
pediantur diligentissimè hortentur,
vel potius auctoritate sua omnino
curent.

Hortamur autem omnes alios, cuius-
cunq; ordinis, vel status fuerint, vt in
locis, & Dominjs sibi subiectis idem
feri curent: id cum Christianæ pietati
convenientissimum sit, omnino futu-
rum nobis planè persuasum habemus.

*A QVIBVS CONCIONATORES
ABSTINERE DEBEANT.*

Caput VII.

QVm homo omnis ad huma-
nitatem, & benè dicendum
natus sit potius, quam ad in-

L

figens

figendum mordacis linguæ vibrantem
aculeum, aut ad inspergendam factis
alienis labem: id præ ceteris conciona-
tores Religiosi & seculares meminisse
debent, quos serio monemus, vt in sug-
gestu à commatibus, maledictis, & con-
uitijs omnino abstineant: in confesso
est enim, si semel atq; iterum eiusmodi
dicterijs asperiores infixerint mor-
sum: vulnus aut difficillime per sanari,
aut si sanetur, cicatricosum nihilomi-
nus relinqui locum: quod in publico
conuitia passi, exacerbatiores magis
ac magis reddantur, eosq; odio habe-
ant, quos veluti patres, & salutis asser-
tores aliàs venerati fuissent. In quæsti-
onibus controuersis, si mentio pro con-
cione fiat, moderata linguæ temperies
adhibenda, & cauendum est, ne temerè
conuitia iacent, sed salua Catholicæ
vnitatis veritate, charitatem, & bene-
uolenti-

uolentiam erga omnes præferant.
In repræhendendis criminibus graui-
tatem adhibeant, & prudentem aliquā
vehementiam, iracundiæ omnis exper-
tem, & vitia quidem redarguant so-
lum, neminem autem vnquam nomina-
tim perstringant, nec vlllo signorum
genere detegant; nullum ordinem, sta-
tum aut tributum asperius appellent,
multo minus apertè & nominatim vel
Ecclesiasticum vel civilem magistra-
tum repræhendant. Nocturno tempo-
re nemini liceat concionari, nec dum
die habetur concio, in eadem Ecclesia,
clara, vel submissa voce Missæ legan-
tur, vel horæ Canonica decantentur,
nec Baptismi Sacramentum eadem ho-
ra, nisi necessitate aliud exigente ad-
ministretur, vel quicquam aliud aga-
tur, quod concienatorem ipsum, vel
Auditores turbare possit.

Si Prædicator errores, aut scandala in populum disseminare depræhendatur, aut alijs secularis, vel regularis contradicentibus nobis prædicare præsumat, ijs sine mora conciones interdici mandamus.

QVALES LIBROS PAROCHI HABERE DEBEANT.

ROCHI HABERE DEBEANT.

Caput VIII.

VT Rectores Ecclesiarum, secundum sanam scripturæ intelligentiam verbum DEI annuncient, librorum verè Catholicorum honesta suppellectili instructos esse eos oportet: statuimus igitur, & mandamus, vt omnes Paroichi, præter sacra Biblia, vnā, & alteram Postillam, Catholici scriptoris, qualis est Thomæ Stapletonij, Ludouici

uici Granatensis, Iacobi Feuchtiij, &c.
Catechismum item Concilij Triden-
tini, Summam, Siluestrinam, Fran-
cisci de Victoria: Doctoris Nauarræ,
Rationale diuinorum officiorum, Di-
rectorium audiendi confessiones Po-
lanci; & auctorem præterea probatum,
qui fidei tractet controuersias, sibi
comparent: neq; alicui Parochiam cre-
di volumus; qui aliquos saltem prædi-
ctorum librorum non habeat. Curæ
autem erit nobis, vt apud Bibliopolas
Nissenfes tales libri venales reperian-
tur: ne apud Parochos ob penuriam
exemplorum, excusationi vlli superfit
locus. Parochi villarum, qui legitimo
impedimento tempore pomeridiano
Christianam doctrinam, & Catechis-
mum iuuentutem docere non possunt,
ante concionem orationem Domini-
cam, & salutationem Angelicam: post

concionem Symbolum Apostolorum:
alio vero tempore præcepta Decalo-
gi, quinque præcepta Ecclesiæ articula-
ta voce recitent, & iuuentus præeun-
tem imitetur, & paulatim addiscat.

DE PROCLAMATIONI-

BVS POST CONCIONEM.

Caput IX.

INdecorū quinimo ineptum
est sacra profanis misceri,
huic vt salubri occurratur
remedio, statuto nostro expressè, & se-
rio cauemus, ne proclamationes fiant
in templis quarumuis rerum: quæ ad
secularem magis negotiationem quan-
dam, quam ad Ecclesiam pertineant,
vt sunt: venditiones domorum, agro-
rum, & eius generis etiam leuiorum.

DE

DE LECTIONIBVS

SACRIS.

Caput X.

Onsueuerūt Medici peritiores, in periculosis & acutis morbis, omni cura variarum medicinarū cōpositiones, ex artis suæ penetralibus desumptas, in promptu habere: vt contumacium morborum lethalem vim frangant, vsu medicinæ præstantis arceant, aut corpus iam ægrum restituant sanitati. Id in hæresum quoq; morbis vbi cum corpore anima in periculo versatur faciendum esse SS. Concilium Tridentinum censuit, cuius Decretis insistentes statui-
mus, vt à Parochis quidem vbiq; pro Concione Euangelium explicetur, fides Catholica doceatur, apud Ec-
clesiam

clesiam verò cathedralem, tanquam in loco ob maiorem frequentiam Prælatorum, Canonorum, aliorumque Sacerdotum, magis celebri, & honorato, singulis septimanis bis, vel semel ad minus legatur lectio Theologica, qua controuersi Articuli huius temporis explicentur, & aduersariorum argumenta, Catholicorum dogmata impugnantia refutentur, & velut Antidotus præsentissima, veneno sectariorum opponatur. Hora lectionis ea præfigatur; quæ Vicarijs Mansionarijs, & reliquis Sacerdotibus, & Clericis in Psallendis horis Canonicis, & cultui diuino in Ecclesia nullum afferat impedimentum.

In Schola ciuitatis nostræ Nissenfis, vbi propter Seminarium Clericorum & Pædagogium nobilium secularium maior est Scholasticorum numerus,

rus, & frequētia: præter lectiones Con-
trouerſiarū, caſuum etiam conſcientiæ
lectio, bis vel ter in ſeptimana ſecundū
captum Auditorū adiſciatur. Abbates
Wratiſlaviæ commorātes, fratres ſuos,
qui nec in Seminario noſtro Niſſæ, nec
in aliqua Academia ſtudēt, ad lectiones
in Inſula Wratiſlavienſi audiendas
mittant. De reliquo omnes Abbates,
iuxta antiquas conſuetudines, & ſta-
tuta Prouincialia, & Concilij Triden-
tini decretum, in ſuis Monafterijs, &
conuentibus, Magiſtrum Theologiæ,
qui ſacram ſcripturam interpretetur,
alant, vt ſuo tempore ex ipſorum gre-
mio idonei ad Monafteria gubernan-
da, aut Eccleſias Parochiales regen-
das inueniantur.

Sed & Catechiſmum, Parochi
maximè in populofis oppidis, & locis,
vel mane vel à prandio doceant: vel
certè advigilent, vt ludi Magiſtri, &
M Pædago

Pædagogi, in Scholis pueris fidei rudimenta sedulò, inculcent.

DE LIBRIS.

Caput XI.

Elebrium Rerum publicarum historici, præter cætera laudabiliter constituta, hoc non in postrema posuerunt laude, quod scurriles libros ob dicacitatem & ingenij virulentiam Vrbe sua interdixerint, ne illorum lectione castis, & honestis ciuium moribus aliquid venenatæ mordacitatis instillaretur. Eandem enim cautionem adhibendam in moribus, & vita censebant, quam pestis contagiosa lue seuiente, alij naturæ ductu ad conseruationem sui adhibere consueuerunt. Cuius vt seuitiam effugiant Antidotis ex varijs terra

terra nascentibus vtuntur, & fructus,
 odores, liquores, pesti, specifica vi ad-
 uersantes, ab extremis Indis petunt; In
 primis verò cauent ne in loco infecto
 commorentur, cum ex aëris contagiosi
 attactu nihil nisi certum veneni peri-
 culum, & mors ob oculos versetur.
 Hanc industriam nos quoque imitari
 æquum est, vt & morum honestatem,
 vitæque integritatem populo Chri-
 stiano dignam, in Dicecesi nostra con-
 seruemus, arceamus autem potissimum
 ea hæreticorum librorum venena, ex
 maledici, & blasphemii profecta spiri-
 tus suggestionem, quæ peste eò nocen-
 tiora sunt, quò magis præcipuam hu-
 manæ essentiaë partem, animam videli-
 cet inuadunt, ac æternæ damnationi, &
 cruciatibus obnoxiam reddunt. Re-
 medium autem vix vllum efficacius
 reperitur, nisi vt infelicissimæ huius

infectionis occasio euitetur, quod fiet
si concionatores, & Parochi sedulò in-
uigilauerint, vt hæreticorum libri
improbata lectionis extirpentur: sicut
nos vigore huius constitutionis seriò
omnibus mandamus; Inprimis verò
Clericis, qui populum docent, ne li-
bros eiusmodi apud se retineant, aut
alios suæ commissos fidei habere pa-
tiantur: neque illos libros interno-
scere difficile erit, cum iam pridem in
certum Cathalogũ relati, & à Patribus
S. S. Concilij Tridentini, ac à Pontifi-
cibus Maximis damnati fuerint; quod
S. S. sedes Apostolica videret, omnes
lucubrationes, ex hæreticorum pro-
deuntes officina, perennes esse fontes,
qui perpetuum scaturiunt virus, &
instar Aconiti, succum proferunt leta-
lem. Huius præcauendi causa iterum
mandamus ne Prælati, & curati vlllo
modo

modo in locis eorum iurisdictioni
subiectis, eos importari, aut publicè
vendi, aut quouis modo infidelium ma-
nus deuenire patiantur. Qui monitis
obsecundare noluerint, ij Commissa-
rijs, & Officialibus denuncientur, vt
contumaci licentiæ huic oportunum
frenum iniiciatur. Et ne ignorantia
sit excusatio, operæ precium erit Ca-
thalogum librorum prohibitorum sin-
gulis annis Nissæ in conuocatione Pa-
rochorum post S. S. Paschæ festiuita-
tem; per Archidiaconos verò, Archi-
presbyteris, & per hos, reliquis subie-
ctis Parochis in suis congregationi-
bus quas certis anni temporibus
habere tenentur publicari. Nemo
etiam curatorum propria auctoritate
ad eiusmodi librorum lectionem acce-
dat, sitq; memor grauissimarum con-
stitutionum, quæ à Iulio tertio, & à Pau-
lo quarto alijsq; Romanis Pontifici-
bus,

bus, se: rec: hac de re editæ sunt. Quod
siquis damnatæ illius lectionis libros
aliquos scienter apud se retinuerit: in-
tra octodecim dies à fine huius Syno-
di, sub pœna, & mulcta arbitraria, Vi-
sitatoribus Ordinarijs tradi volumus.

DE PAROCHIS.

Caput XII.

Vi incivilibus vitæ humanæ
actionibus, munijque gu-
bernandis, prudentiam con-
sultricem adhibent, eo respiciunt ma-
ximè, vt rebus gerendis, dignos, &
idoneos præficiant; rati hoc valdè opor-
tunum felicitis successus medium esse, &
imperitos, paruique iudicij homines,
plus sæpius detrimenti, quam com-
modi, publicæ rei afferre. Id in Eccle-
siæ similiter negotijs, vt obseruetur,
cum

cum magna æquitate, ac vfu maximo
coniunctum censemus. Sicuti igitur
intota passim Dioecesi exactissimum
haberi delectum volumus, dum anima-
rum cura secularibus sacerdotibus
credenda est, vt præstantiorum, potio-
rumq; habeatur ratio; ita similiter in
Monasteriorum Parochijs hanc desi-
derari 'circumspectionem nouimus;
ideoq; ex SS. Concilij Tridentini præ-
scripto sancimus, vt occurrente vaca-
tione Parochialium quæ Iuris Patro-
natus, Abbatiarum, aut aliàs Ecclesia-
stici fuerint, seruetur ad vnguem quod
salubriter constituit idem Concilium
Tridentinū d.c. XVIII, sess: XXIII.
vers. Si vero iuris patronatus; In be-
neficijs autem curatis, vnitis Abbatijs,
aut alijs Regularium Monasterijs, ser-
uetur decretum ipsius Concilij, c. VII.
sess: VII. atq; Constitutio Pij quinti,
fel:.

fel:rec:de Vicarijs perpetuis. Si vero
ipsismet Monasterijs, aut domibus re-
gularium cura animarum immineat,
obseruandum vtiq; esse, quod habetur
decreto, Cap. XI. sess. XXV. De
Regula: Nulli autem Parocho, vel
Rectori Ecclesiæ admissio & appro-
bato, suam Parochiam Beneficium, Ec-
clesiam sine licentia nostra expressa de-
serere, & alio migrare liceat. Monachi
verò vel Regulares cuiuscunque sint
ordinis, aut status, reiecti à suis Abba-
tibus, superioribus, vel Prælati, Paræ-
cias sub alijs non obtineant, nisi cau-
sam dimissionis in scriptis legitimam
pro bent. Meminerint autem Abbates
ne fratres suos iam professos, licet
inobedientes, aut etiam rebelles, ex
Monasterijs ita dimittant, vt neglectis
votis, secularium viuendi morem sibi
assumere ausint: sed iuxta ordinis sui
Regulam

Regulam, digna animaduersione in
viam reuocent, vel contumaces addito
vitæ, ac morum vero testimonio, ad
aliud Monasteriū ordinis eiusdē dimit-
tant: Eam si habet negotiorum multitu-
do peculiarem, veluti vim in plerisque
humanis rebus, vt varietas, & copia
accuratam, quæ alias adhiberi poterat
diligentiam, excludat, aut torpidiorem
reddat: multò magis in Ecclesiasticis
munijis id vsu venire certò constat. Be-
nè igitur cum Ecclesijs agi arbitramur,
si vnica ab vnico Rectore curam ani-
marum habente, piè, fideliter, & suffi-
cienter gubernetur. Occasio alicuius
incommodi vt euitetur: Volumus, Vt
nemo plures Ecclesias Parochiales, et-
iam iuris Patronatus, obtinere possit,
quamuis earum fructus valde tenues
existant, nisi à sede Apostolica dispen-
sationem

N

fationem

sationem obtinuerit, cum multitudo
segniora efficiat officia & necessum
sit, quosdam subditos, aliquot Domini-
cis diebus, prædicatione Verbi DEI,
& SS. Missæ Sacrificio, & Sacramento-
rum administratione, negligi & de-
fraudari.

DE ARCHIDIACONIS
ET QVOD PRÆCIPVVM
EORVM IN VISITATIONE OFFI-
CIVM ESSE DEBEAT.

Caput XIII.

Boni Pastores præter eam,
quam adhibent curam, ne
ouiculæ pascuis commodis,
ac pabulo sufficienti destituantur, syl-
varum quoque latebras indagare, &
perscrutari soliti sunt, an Lupus ali-
quis in insidijs ibidem lateat; qui prædæ
causa

causa gregem inuadere, & oues rabi-
do dentium morfu dilaniare possit;
cognita enim luporum vicinitate, pa-
stores diligentius excubias agunt, ca-
num custodias adhibent, & malum à
grege arcent, & auertunt. Parem se-
dulitatem, imò accuratiorem ab ani-
marum pastoribus requiri, & Saluato-
ris nostri admonitio, & ipsa ratio do-
cet. Idcirco statuimus, vt Archidia-
coni, in suo quisq; Archidiaconatu, Pa-
rochos Catholicos, & obediētes, non
solum visitet, lepram à non lepra di-
dicet, & Christi eiusq; Ecclesiæ Ca-
tholicæ infertas oues, à sectarijs fecer-
nat, & tueatur; Verum etiam lupis illis
pro viribus omnem in gregem Domi-
nicum irruendi præcludat, vigilantibus
oculo commoditatem. Oportunum
erit hac de causa Archidiaconatum

N 2

Eccle-

Ecclesias, & Paræcias annotare, quæ,
& quo tēpore à fidei Catholicæ vnitate
desciuerint, cuius iurisdictioni in tem-
poralibus subiecti sunt, quam sectam,
Lutheri ne, Caluini, aut Schvvenck-
feldij &c. amplectantur; ad hæc, an
Parochiani omnes ea sectariorum lue,
& luporum moribus infecti sint, an
aliquibus pestiferum vulnus persana-
ri, & ex famelicis faucibus bestiarum
eripi possint. Ita enim iacula præuisa
minus ferient, & notæ Sectariorum
latebræ, minus extimescendæ erunt,
quin contrà, circumstantiæ certa confi-
gnatione exhibitæ, ad defendendum
tuendum, & augendum ouile, magnum
adiumentum præbebunt.

DE SCHOLIS.

Caput XIII.

Julianus

Iulianus Imperator, magnus
ille Apostata, & acerrimus
Christianorum persecutor,
omnem Christi doctrinam
radicitus euellere, & extirpare volens;
callidissimum reperit inuentum; & in
toto Romano Imperio Christianis
scholas interdixit. Animaduertit astu-
tus veterator, frustra adultiores &
constantis ætatis homines dogmate
imbutos esse, si iuuentutis institutio
tolleretur; Quo enim fundamento niti
debebat Religio, si illud dirueret, bre-
ui temporis spatium, maximam doctrinæ
Christianæ iacturam in Christiano
populo futuram, argutis oculis prospi-
ciebat. Neque res humanæ rationis
calculò, successu fuisset destituta; nisi
idem Apostata Iulianus, qui ex Persico
rediturus bello, funera crudeliter vo-
uerat Christianis, & excidium mina-

tus erat; in conflictu sagitta lætaliter
vulneratus, cœlos aspiciens, & impijs
his verbis; Vicisti Galilæe, sermonem
ad Christum conuertens, crudelem
animam efflasset. Evidentissima igitur
Scholarum necessitas, vel nolis
tacentibus suadet, idque etiam hac
constitutione sancimus, vt tantj ædi-
ficij, tam in Ecclesiastica, quam poli-
tica Repub. fundamentum primum
vbiuis conseruetur, & oportunus ad
id in ciuitatibus oppidis & pagis etiam
maioribus, vbi prius non sit, eligatur
locus, & hæc prior adhibeatur cura;
secundaria, vt in scholis præceptores
habeantur Catholici, probatæ vitæ,
ætatis iustæ, eruditionis, vt locus & of-
ficiū exiget, sufficientis. Hijs cum ad
id muneris eliguntur fidei professio-
nem iuxta constitutionem sanctæ mem:

Prj

Pij quinti, & decretum à nobis superius editum, emittant, ijs mandamus seriò vt vnum eundemq; Catechismum Petri Canisij, prælegant, cum varijs authorum Catechismis, ingenia puerorum confundantur. Vniuersim scriptoribus Catholicis solummodo locum in Scholis concedimus, suspectos autem omnes, planè proscribimus, & perpetuo exilio mulctamus. Nam vt Theologica omittantur, plerumq; etiam Grammatici, Dialectici, & Rhetorici libri à Sectarijs, vario errorum cumulo contaminati, in lucem prodeunt, vnde infectionis periculum imminet iuuentuti: superiorum inspectio à quorum voluntate in assignandis prælectionibus, & authoribus probatis, Præceptores nunquam recedent: huic malo occurret, & salutarem manum adhibebit. In Germanicis Scholis idem
Cate

Catechismus germanicè proponendus, & explicandus est. Porro Præceptores diebus festis, & maxime Dominicis, hora aliqua conueniente, Symbolum Apostolorum, Orationem Dominicam, Salutationē Angelicam, Decalogum, Præcepta Ecclesiæ & alia, quæ in Catechismo continentur, pro captu & ingenio puerorum, pueris, qui literas non didicerunt, explicent. Atq; huic negotio in oppidis, & pagis, Pastores ac Sacellani, aut Clerici, Scribæ, aut alij ad hoc idonei incumbant. Prælati Ecclesiarum, tam Cathedralis, quàm Collegiatarum, & Monasteriorum subditorum suorum filios ad Scholas hæreticorum mitti seriò prohibeant; eosq; potius Catholicis Præceptoribus instruendos mandent tradi. Plurimi inopes, cum numerosa prole abundant, quorum indoles magnum in literis

ris progressum pollicetur, ac pauper-
tas parentum, quò minus ad frugem
perueniant, & emergant, filijs obstacu-
lo sit: hortamur omnes Ecclesiastici
ordinis viros, aliosq; ex bonis Eccle-
siasticis viuentes, vt ipsi in tanta neces-
sitate Ecclesiæ, & Religionis Catho-
licæ iuuandæ commoditate, promptos,
hilares, ac liberales se præbeant, &
pauperum, & vilioris conditionis ho-
minum filios, in studijs liberaliter iu-
uent: in primis fermè rudimentis li-
terarum, indoles quemq; commonstra-
bit, an ad grauiores disciplinas idone-
us videatur. Si ad altiora aspirantes
in medijs subsistent, vel id non infrugi-
ferum erit: Visitatores cum alijs vi-
sitant, Scholas non prætergredian-
tur: idem faciant sæpius, quibus
ex officio id peculiariter
incumbit.

O

DE

DE LIBRARIIS.

Caput XV.

On liceat cuius de rebus fidei, & morum, ad ædificationem doctrinæ Christianæ pertinentium quidlibet vlla ratione scribere, vel imprimere, vel impressos libros diuendere, aut apud se retinere, aut scripta etiam communicare, sine superiorum Ecclesiasticorum licentia, & examine, ac nostra approbatione (quæ in fronte vel fine, libri scripti, vel impressi apponenda est) sub pœna Anathematis, ac arbitraria pecuniæ, & amissionis librorum: similiter, nec Librarijs, Bibliopolis & Typographis concessum sit, in nostras editiones vllos Sectariorum libros importare, advehere, & ibidem exponere venales: Quocirca vetustiorum Pro-
uincia

uincialium Synodorum exemplo sta-
tuimus, vt singulis annis ab ijs quibus
munus visitandi incumbit, vel quibus
nos hoc committimus, Bibliopolarum
libri venumexpositi visitentur. Qui-
libet autem Parochus apud suæ Paro-
chiæ Patresfamilias cautè inquirat, an
libros hæreticos, in suis domibus ha-
beant, & si quos deprehenderit, Visi-
tatoribus, vel nobis significet.

Ne in locis iurisdictioni Ecclesia-
sticorum subiectis, dissensionis, & per-
fidia Spiritus disseminetur, iniungent
omnes suis Præfectis, vt quoad eius
fieri potest, neminem ius ciuitatis ac-
quirere, aut in senatum cooptare si-
nant, aut ad officia honoraciora ad-
mittant, qui non prius se Eccle-
sia obtemperaturum
receperit.

DE CVLTV DIVINO. ET ECCLESIIIS.

Caput I.

Cum omne illud, quod in templis manufactis agitur totum in nobis spirituali re-
edificatione compleatur: ipsaq; domus
DEI in terris constituatur, vt in ea
fidelium suorum exaudiat preces, visi-
tet animum, excitet affectum, suæ gra-
tiæ surroget auxilium, & nominis con-
seruet cultum; meritò sanè eiusmodi
locorum dignitatem, & reuerentiam
pro viribustuemur. Et quoniam com-
pertum est, non rarò Ecclesias sine
Antecessorum nostrorum licentia, ac
sine vlla dote ædificatas esse, quæ factæ
tectæ conseruari, & pro decore domus
DEI exornari nequeunt; statuimus,
vt nulla Ecclesia de nouo in posterum,
à quo-

à quocunq; quantumuis pio ducatur
zelò absque permissione nostra ex-
truatur. Cum verò ex nostra licentia
constituenda fuerit, fidelium in hac
Dioecesi auctior numerus, & insignis,
ac manifesta utilitas, nouam erigi Ec-
clesiam veluti cogeret; ad hanc situs
decens, honestus, & populi capax deli-
gendus erit, ab alijs ædibus tantum
distans, vt commodò circumiri, spatio
possit: Altare verò maius Orientem
versus in ea constituatur. Ante dotis
verò assignationem sufficientem, vl-
lum construi templum prohibemus:
quia enim ad rem diuinam faciendam,
& cultum peragendum, conseruan-
dam etiam ipsam Ecclesiæ structuram,
redditibus opus est; ne si his careat Ec-
clesia, posteaquã ædificata & consecra-
ta fuerit, in profanum vsum vicissim
conuerteretur. Domicilia nostra maxi-

mis sæpe sumptibus exornare, & aëris
intemperiem, ac iniuriam arcere con-
sueuimus: maiorem adhibemus soler-
tiam, ad corporis deperditas, aut la-
bascentes vires recuperandas: quātū
æquius est, in ædibus DEO constru-
ctis, & dedicatis fieri, in quibus pre-
tiosissima salutis nostræ pharmaca con-
ficiuntur, ipsa nimirum Sacramenta
administrantur, animæ, DEI Verbo
pascuntur; vt nimirum integræ ab
omni detrimento & iniuria conseruen-
tur. Et Collegiatis vel alicuius mo-
nasterij, vel Prælati ruinosas, vel col-
lapsas Ecclesias, Capitula, vel Prælati
earum; Parochiales autem instauren-
tur ex fructibus, & prouentibus; ad
easdem Ecclesias quomodocunq; perti-
nentibus, qui non fuerint sufficientes,
omnes Patroni, & alij, qui fructus ali-
quos, ex dictis Ecclesijs, prouenientes
percipiunt,

percipiunt, aut in eorum defectum Pa-
 rochiani oportunis medijs reficere, &
 restaurare cogantur, quacumq; appel-
 latione, exemptione, vel contradi-
 ctione remota, quemadmodum opor-
 tuè sancitum est Decreto Tridentini
 Concil: Cap. VII. Sess. XXI. Ab
 ijsdem nundinationes & mercatus Lai-
 corum arceantur accessus; in villis
 præsertim muniatur, ne brutis anima-
 libus ullus pateat ingressus, & eo tem-
 pore quo diuina celebrantur officia,
 aut conciones ad populum habentur,
 deambulationes, nugæ, & risus minime
 tolerentur, vt Domus D E I, domus
 Orationis, & videri, & dici verè possit.

Non sine dolore intelleximus, quas-
 dam Ecclesias, & Oratoria publica in
 profanos vsus conuerti, ita vt in ijs de-
 ponantur, quæ eiusmodi locum minime
 decent, vt pote ligna, asseres, Cemen-
 tum

tum, grana, arma bellica, &c. Hæc ut deformitas tollatur, ex omnibus Ecclesijs, omnino huiusmodi amoueri aut aliàs oportune accommodari mandamus, ne domus DEI suo decore destituatur; Quod si in villis, præter Ecclesiam nullus reperiatur ad arma bellica asseruanda locus, in secretiorem aliquam Ecclesiæ partem, ne in conspectu sint, poterunt reponi. Nemo etiam absq; dote idonea, & licentia nostra, Oratorium aliquod publicum constituat. Ciborium picturis sacris eiusmodi exornetur, quæ populum doceant in eo Venerabile Sacramentum Corporis Christi asseruari, & quæ ad adorandum incitent, Lychnus olei in lampade, vel candela accendatur, ad minus tempore diuinorum officiorum; si tenuitas prouentuum non fert, ut perpetuo ad honorem tanti Sacramenti ardeat.

Curati

Curati omnes certum aliquem locum ad Confessiones excipiendas, in Ecclesijs suis constituent, neq̃ is retro Altare, aut in aliquo obscuro Ecclesiæ angulo existat.

suggestus pariter, ex quo Conciones ad populum habentur oportune, & decenter per Vitricos Ecclesiæ, Parocho monente, erigatur.

DE ALTARIBVS.

Caput II.

Vm plerique Beneficiatorum, piarum obliti foundationum, Altaria sua, ornamenta, Sacramque suppellectilem vel negligent omnino, vel minus æquẽ curent, minusque instructam, aut ornatam habeant: mandamus vt intra tres menses, post huius Synodi publicationem,

nem, ornamenta sacra Beneficiati reficiant, & Altaria exornent, prout honestas, & loci pietas postulauerit: alioquin per alios, Beneficiorum tamen impensis cauebitur, ne quid indignum patiatur domus Domini: In quem viam & fructus arestare licebit. Idem faciendum de domibus Beneficiorum, ut tempestiuè instaurentur, perpetuoque usufructuaria sumptibus conseruentur in debito suo statu; sic tamen ut habeatur ratio prouentuum, ne plusquam par est, sese grauari beneficiati conquerantur.

DE SUPPELLECTILI ECCLESIAE

Caput III.

Dum tres familiâs, ciuilitatis, & mundicie in re domestica studiosi, suppellectilem etiam mundam

mundam amant; nec satis censent reliquam domum cœnaculis, & cubiculis exornatam esse, nisi mundicies in utensilibus appareat. Non ab simili modo nos quoq; æquum censemus, vt in re sacra administranda præter templi structuram, arasq; affabrè, sculptoris, & pictoris, aliorumue artificum manu præparatas, & deuotioni accommodatas, supellex quoq; Ecclesiæ munda, & nitida seruetur. Quare in Ecclesia Cathedrali, Collegiatis & Monasterijs Sacristanis, in Parochialibus verò Parocho curæ erit, vt corporalia, & purificatoria, quæ vbi aliquando ob frequentem communionis vsum immunda fuerint, à Clerico saltem Diaconolauentur, in vase ad hoc peculiariter destinato; postea verò Monialibus dentur vt purius lauent, vbi Moniales non sunt, dentur alicui honestæ matronæ;

matronæ; quod si vetustate attrita fuerint, in cineres concrementur, qui in Sacrario, in locum peculiarem projiciendi erunt. Quæ nova substituuntur, ea ex purissimo, & mundissimo linteo fiant, & in medio, acu non pingantur.

Monemus omnes, quibus Ecclesiæ commissæ sunt, vt paramenta, & ornamenta omnia, ad Ecclesias spectantia, vt sunt; Cruces, vexilla, thuribula, vasa aspersoria, imagines, siue sculptiles sint, vel depictæ, puluinaria, mappas, seu vela, calices, & patenas, manutergia, capsulas, ampullas, corporalia, superpellicea, albas cum stolis, manipulis, casulis, fimbrijs amictis, monstrantijs, & quibuscunq; alijs ad cultum diuinum, & ministerium pro Sacerdotibus necessarijs, rectè, mundè, & tutè conseruent, eademq; reficere, & augere studeant. Vestes Sacerdotales, & ad cultum

cultum diuinum benedictæ, in profa-
mos vsus non conuertantur; sed ex an-
tiquis casulis, dalmaticis, & pluuiali-
bus; puluina, bursa corporaliū, co-
opertoria librorū, reliquiarū, antipen-
dia, & alia huiusmodi fiant. Et quæ non
sunt cōsecrata, consecrentur adhuc, re-
parentur vastata, & destructa; tōq̃ dili-
genter prospiciatur, ne rodantur per
mures, vel per vermes. In Sacristijs ha-
beantur cistæ, & almaria ad hæc suffi-
cientia & munda, & rectè disposita. Si
aliquid paretur noui, non prius sacris
adhibeatur vsibus, quam ab Episcopo,
vel eius Suffraganeo benedictum fue-
rit. Nullæ imagines, quæ imperitæ
plebi ad obscœna magis, quam ad de-
uotionem, & pietatem incitamentum
præbent, in Ecclesijs statuantur. Quæ
verò antiquitate videntur esse con-
sumptæ, renouentur; mutilæ autem, &

truncatæ, aut reparentur, aut tollan-
tur; neq; in processionibus publicis
huiusmodi deformes imagines circum-
ferantur.

Sancta antiquitas Organorum
concentum, & instrumenta musica in
Ecclesijs ad meræ deuotionis, & pieta-
tis vsum haberi iussit, nihil igitur se-
culare, vanum, aut amatorium Orga-
nistæ, aut musici vnquam sonent, aut
cantent.

Coemiteria, fidelium dormitoria,
ne invanos, & seculares conuertantur
vsus, tutò claudentur ne quadrupedi-
bus pateat ingressus; atque in eorum
medio, vbi loci commoditas tulerit,
crux erigatur.

Baptisteria seruentur munda, cau-
rè clausa, ac ita parata, ne aqua effluat,
habeantq; opercula non spurca, sed
honestæ, ornata, & aliquo colore depi-
cta;

eta; Rector etiam Ecclesiæ, claves ad
Baptisterium solus custodiat, & ne-
mini concedat.

Aquam benedictam, quæ singulis
annis adhibitis oleis sacris renouanda
est, ex baptisterio nemini dent, vel
concedant, postquam Sacrum Chrisma
est admixtum; quum notorium sit,
homines sæpissimè ijs ad superstitio-
nes, fascinationes, & maleficia horren-
da abuti.

DE SACRAMENTO BAPTISMI.

Caput III.

Cuius ceremoniæ, quæ in
Sacramēto Baptismatis ad-
ministratione adhiberi so-
lent, ab hæreticis rideantur, eamque
ob causam nonnulli in Baptizandis
infan-

infantibus easdem prætermittant, aut
ad libitum mutent; mandamus omni-
bus curatis, & Rectoribus Ecclesia-
rum Parochialium, vt quando anti-
quissimos Ecclesiæ ritus in Baptismo
paruulorum exhibent, sicuti eos sanctè
obseruari volumus, nonnunquam bre-
uem aliquam Catechesin, de eorum
origine, institutione, seu fine ad susce-
ptores, & astantes faciant, maximè, eo
loco & tempore, vbi, & quando ali-
quem contemptum, & horum rituum,
& latinæ linguæ in qua peraguntur o-
riri posse probabiliter subuererentur.
Parochus cum honore, & reuerentia
Baptismum conferat, diligenterq; ad-
uertat vt vnus tantum patrinus, vel ad-
summus vnus, & vna admittatur, qui
infantem de fonte leuent, inter quos
spiritualis cognatio contrahitur, vt
Concilium Tridentinum, in Cap. II.
Sess.

sess. XXIIII. habet. Et quia in hac
tota Prouincia à multis iam annis
vfitatum est, tam apud nobiles, quam
apud plebeios, vt ad infantum suorum
Baptisma, quam plurimos inuitare
soleant: diligenter Parochi sciscita-
buntur, quos ex illis pro veris patrinis
habere velint, eosque in librum, quem
peculiarem ad hoc habere tenentur,
vna cum nomine infantis, patris item,
& matris, & certa anni ac diei con-
signatione annotabunt. Aduertent
autem ne Baptismi formam immutent,
aliquid addendo, minuendouè; ean-
demque obstetrices, quæ aliquando
dum Sacerdos tanta celeritate adesse
non potest, & mora periculo non va-
cat, infantes Baptizant, doceri curent.
Quod si infans in necessitatis articulo
ante Baptizatus, ad Ecclesiam depor-
taretur, & dubium esset, an Obstetrix

Q

rectam

rectam Baptismi formam obseruasset;
eum non nisi adiecta conditione Bapti-
zent : nimirum si non es Baptizatus
ego te baptizo **I N N O M I N E**
P A T R I S, E T F I L I I, E T
S P I R I T V S S A N C T I, A M E N.
Adhortentur Curati suos Parochia-
nos, ne infantes ad sacrum Baptismi
fontem, & lauacrum deferendos, diu
detineant; sed quantotius baptizare
curent, nec vlllo modo vltra octauam
diem Sacramentum tam ad salutem ne-
cessarium differri patiantur. Præterea
susceptores, seu patrilinos infantis eru-
diant de ipsorum officio, quod bapti-
zato tanquàm filio spirituali impende-
re, & Christianæ Religionis rudimen-
tis fideliter imbuere teneantur. Nec
permittant illis ridicula, vel gentili-
um, & impiorum hominum nomina im-
poni; sed eorum potius, quorum fi-
dem,

dem, & virtutem Christianam, in cœlis
iam dudum nouimus esse remunera-
tam.

DE CONFIRMA- TIONE.

Caput V.

Vandoquidem illis, qui à
Christo Rege in militiam
conscripti, & aduersus spi-
rituales nequitas, & tenebrarum
potestates, dum viuunt, cōtinuò pugna-
re coguntur, salutariter prouisum est
per Confirmationis Sacramentum; quo
fortiores & confirmatiores ad profi-
tendum nomen Domini Iesu Christi
efficiantur: illud sanè cum deuotione
amplectendum est, Singulis itaq; an-
nis oportunis temporibus & maximè
si fieri potest, circa festum Paschæ, &

Q 2

Pente-

Pentecostes Dominus Suffraganeus
ad celebriores, & magis populosas ci-
uitates se conferat, & id Sacramentum
administret: Per Parochos autem po-
pulus de dignitate, & præstantia huius
Sacramenti prius erudiatur, quem, &
adeam ciuitatem, certa præscripta die
euocare Parochi debent. Quò verò
maiori cum fructu, & vtilitate hoc
Sacramentum à fidelibus percipiatur,
omnes curati adultos admoneant, vt
non nisi post peccatorum suorum con-
fessionem, & si placuerit, Eucharistiæ
sumptionem, ad confirmationis Sacra-
mentum accedant. Infantes rationis
impotes, & qui ad septimum ætatis
annum nondum peruenerunt: non
confirmantur; nisi rationabilis aliqua
causa contrarium suadet; quod confir-
mantis prudenti arbitrio relinquitur.
Observabunt etiam ne confirmandi
absque

absque susceptore, vel patrino compareant, qui dextra suscipiat, confirmandum teneat, offeratque Episcopo administranti hoc Sacramentum. Admonendi etiam sunt ex Confirmationis Sacramento inter Confirmantem, & Confirmatum illiusque patrem & matrem, ac tenentem, cognationem spirituales contrahi, & Sacramentum hoc sicut Baptismum iterandum non esse.

DE EVCHARISTIA.

Caput VI.

Quoniam diuinum illud & admirabile Sacrae Eucharistiae Sacramentum, panis Angelorum, animarum nostrarum salutare medicamentum, viaticum salutis aeternae, & pretiosum futurae gloriae pignus, summa cum religione & cultu

Q 3

admi-

administrari debeat & à fidelibus par-
ticipari tanto frequentius, quo maiori,
cum dispendio animæ, illius vsus in-
termittitur. Iecirco Parochi, omnes
laicos homines vtriusq; sexus adhor-
tabuntur, vt Sacro Sanctam Eucha-
ristiam, ni legitimum adsit impedin-
tum, ad minimum quater in anno in
Pascha quidem ex præcepto; in festis
verò Pentecostes, Assumptionis Bea-
tissimæ semper Virginis DEI geni-
tricis Mariæ, & Natiuitatis Domini
nostri IESV CHRISTI, ex
pia deuotione sumant. Licet autem
ab initio Christianæ religionis, ali-
quando vnus, aliquando vtriusq; spe-
ciei, vsus fuerit, progressu tamen tem-
poris Sancta Mater Ecclesia graui-
bus, & iustis causis adducta consuetu-
dinem sub altera specie communican-
di approbavit, & pro lege habendam
decre-

decreuit. Quoniam verò ex indulto
quodam à felicis rec : Pio Papa quarto
concesso regno Boemiæ, cui Prouincia
hæc, & Dioecesis Wratislaviensis in-
corporata est laicis Calicis vsus sub
certis forma, & conditionibus permif-
sus fuit ; quæ tamen in eius exhibitio-
ne, quantum experimento comperi-
mus, non seruantur, seu à communican-
tibus implentur ; nec plerumq; vsus
huiusmodi rectè aut decenter vt debe-
ret à Sacerdotibus administratur ; Ic-
circo nos Sanctæ Catholicæ, & Apo-
stolicæ Ecclesiæ, veterem, generalem,
atq; approbatam consuetudinem, quo
ad, Domino suffragante, poterimus,
seruare, & restituere cupientes ; dile-
ctis nobis in Christo Scholarum Re-
ctoribus, & Magistris, præsentis
Decreti, tenorè præcipimus, & man-
damus, vt quos instituunt, vel erudi-
unt

unt Scholares , in Scholis Parochia-
lium Ecclesiarum , ad vnius speciei
vsum, sedulo adhortentur, & suo alio-
rumq; exemplo assuefaciant , & fideli-
ter de eius veritate pro captu eorum-
dem informent : Et quia parentes &
propinqui Scholarium à commu-
nione vnius speciei filios subinde re-
trahere solent , Parochus, & Scholæ
Magister communicatis consilijs, cum
parentibus & propinquis agant , eosq;
diligenter & benignè admoneant , ne
huic ordinationi quæ inter cætera ad
ipsius Scholasticæ disciplinæ confor-
mitatem retinendam plurimum facit,
contradicant , quod tum obtinebunt
facilius, vbi illos accuratè docuerunt,
ex fide Catholica esse, tantum sub vna,
quantum sub vtraq; specie contineri,
ac ita sanctam Ecclesiam semper cre-
didisse : Parochi etiam & confessorij
in

in audiendis confessionibus, confiten-
tes, vbi opus erit, de veritate huius
Sacramenti & legitimo eius vsu in-
struant, eisq; sedulò inculcent magis
necessarium & tutius esse vt se reli-
giosè & antiquissimæ consuetudini
Sanctæ matris Ecclesiæ accommodent,
quam vt paucorum Neothericorum
non recte vtentium exemplum perpe-
ram imitentur. Omnes ieiuni, parati,
ac ab omni prius peccati letiferi for-
dibus, per confessionem expiati ad
hoc Sacramentum accedant, admone-
anturq; vniuersi, à suo quisq; Parocho,
vt in Sacramenti Eucharistiæ dispen-
satione astantes, genua flectant, atq;
piò cordis affectu, sanctissimū hoc Sa-
cramentum adorent. Ad infirmos Ve-
nerabile Sacramentum vna ad mini-
mum hostia in ciborio relictā de porte,
tur debita cum reuerentia, luminari-

R

bus

bus videlicet accensis, & signo campanulæ adhibito : Sacerdos vero stola, & superpelliceo decenter ornatus, inter eundem Psalmos recitet, moneatq; Parochianos suos, vt illud deuote comitari non intermittant; neq; prope-
ranter, sed moderato & graui incessu progrediatur. Et cum summos Principes aduenientes, summo honore excipere, & comitatuui nos adiungere soleamus; summum quoq; honorem huic Sanctissimo Sacramento, in quo Rex Regum præsens est, vt exhibeamus, recta ratio, & sacri canones nos docēt. Quo circa diligentem operam dabunt omnes ij, ad quos huius Sacramenti administratio pertinet, vt in ijs Ecclesijs, vbi fieri potest, sub Baldachino, seu Umbella, tam ad ægrotos, quam in processionibus publicis deferatur. Cubiculum quoque infirmi ab omnibus for-
dibus,

dibus, & inquinamentis purgetur atq;
 sacris exornetur imaginibus, mensa
 etiam, in qua hoc Sacramentum reponi
 possit, munda mappa tecta, & lumina-
 ribus accensis sit parata. In Ecclesijs
 habeantur vascula argentea, in quibus
 vtraque species tutò absque effusione,
 & corruptione conseruari, & ad infir-
 mos deferri possit, maximè in ijs locis,
 vbi vtriusq; speciei vsus ad huc retine-
 tur. Sacrae hostiae bis vel semel in men-
 se renouentur. In eorum verò gra-
 tiam, qui sub vtraq; specie hoc Sacra-
 mentum sumere contendunt, in fre-
 quentioribus communitatibus, vt pote
 ciuitatum, & oppidorum vtraq; species
 asseruari poterit, & saepius renouari.
 In locis vero Ruralibus, non nullorum
 infirmorum consuetudini, qui vtramq;
 speciem petunt annuendum est, si
 prius Missae sacrificium Parochus cele-

R 2

braue-

brauerit : vbi infirmi ne ad extrema
vitæ momenta huius Sacramenti vsum
semper differant à Parochis sunt ad-
monendi.

DE SACRIFICIO

MISSAE.

Caput VII.

V Teorum rationem habere-
mus ad quos animæ cura in
communitatibus duntaxat
agricolarum pertinet, hunc certum or-
dinem circa missarum solemnia, die-
bus Dominicis & festis peragenda, in-
ter ipsos obseruari volumus, eumque
maximè ad eorum quibus præfunt de-
uotionem accommodatum, quæ multis
adminiculis, vt infirmitati, & simplici-
tati ipsorum consulatur, suffulcienda
est. Post tertium campanæ pulsus,
& aquæ

a
n
l

a
n
m
at
e
e
e
s
a
e
e

& aquæ lustralis benedictionem, per-
acto circuitu, in quo publicè preces
ab Ecclesia de more instituuntur; Sa-
cerdos pluuiale, quo indutus erat, ante
altare deponat, casulam assumat, &
Missam continuò exordiat, Schola,
vel ministro Ecclesiæ, Introitū Missæ,
Kyrieleyson, & Gloria, concinente:
quibus finitis, & Epistola iam lecta,
Præcentor vnà cū tota Communitate,
aliquem sacrum hymnum, in vernacula
lingua, ipsis familiarem loco Gradua-
lis, decantet: Post Euangelium &
Symbolum decantatum, Sacerdos ca-
sulam ante altare deponat, suggestum
ascendat, & plebem verbi Dei prædi-
catione reficiat. Absoluta concione, &
precibus de more dictis, ad altare ite-
rum accedat, & assumpta casula, sacrum
continuet. Post elevationem SS. Eu-
charistia, quam populus flexis genibus

R 3

adorare:

adorare debet, alias hymnus in lingua
vulgari decantetur, & sacro finito,
populum data benedictione in pace di-
mittat. In illis verò Ecclesijs Rurali-
bus, in quibus hymnos vulgari lingua
decantari consuetum non fuit, sed vbi
totum officium latinè canitur, nihil
immutandum est, quin imo Parochos
hortamur, vt in Ecclesijs Ruralibus
vbi scribæ, & Scholares sunt, omiſſis
Germanicis hymnis, dum celebrant
consuetudinem latinè cantandi totum
officium Miſſæ introducant. Curabi-
mus autem eorum, qui maximè huic
myſterio, & fidei Catholicæ integri-
tati congruunt, delectum fieri & quem-
admodum ordine secundum Miſſæ par-
tes, & feſti ſolemnitates decantari de-
beant, typis excudi.

Sancimus præterea, & præcipimus,
ne quis Sacerdos ſolus ad celebrandā
Miſſam

Missam accedat, sed ad minimū vnum
adhibeat ministrum, qui eum modeste
vna cum libro dum è Sacristia ad Al-
tare progreditur, antecedit, & ad
publicas orationes, Ecclesiæ nomine
det responsum. In altari, quod decēter
ornatum & duabus mappis seu toba-
leis tectum esse debet, duæ candelæ
ardeant. Præter corporale mundum sit
etiam substratorium: palla qua calix
tegitur non ex membrana, sed puro sit
linteo, & cum purificatorio, non cum
sacculo calix mundetur. Sacris vesti-
bus iisdem nec laceris, nec sordidis, nec
malè compositis se induant, sic induti
nemini loquantur, aut per Ecclesiam
discurrant, vel inter celebrandum in-
quietè circumspēctent. Cum de Sa-
crario egrediuntur, id faciant demis-
sis oculis, non festinanti, & incompo-
sito incessu: Genuflexiones in actione
sacri

sacri Canonis circa consecrationem
hostiæ, & calicis: item quotiescunque
post consecrationem hostia & calix est
tractandus, decenti motu corporis
fiant, manibus altari innixis, & scabel-
lum subpedaneum flexo genu dextro
attingant.

DE PŒNITENTIA.

Caput VIII.

Um regeneratos postquam
ad rationis vsum peruene-
runt, ex Dæmonis sugge-
stione erga DEVM infestet ingra-
titude, vt iustitiam ipsius beneficio, &
gratiam in Baptismo susceptam agrè
conseruent, & tueantur; sæpe etiam
prorsus amittant eandem, noluit sane
omnipotens, & in misericordia ditis-
simus DEVS, opus manuum suarum
omnino

omnino perire, qui ob peccati seruitu-
tem in demonis potestatem deuenis-
sent, sed Pœnitentiæ Sacramentum,
quo lapsis post Baptismum, beneficium
mortis Christi applicatur, in reme-
dium vitæ instituit. Ab illius igitur
salutari vsu, & fructu, ne aliquis
ignorantia vel errore, quod hoc seculo
frequenter euenire solet, desistat, sed
ad eum quærendum vtiliter excitetur:
Idcirco statuimus, vt post hac in ijs lo-
cis, vbi maior necessitas vel euidens
utilitas propter populi frequentiam
id postulauerit, de confessione pecca-
torum instituenda, in initio Quadra-
gesimæ Catechismus hunc in modum
doceatur. In Ecclesia, inter pueros
duos, prius ad hanc rem instructos, &
idoneos, Dialogus fiat, de requisitis, &
ad confessionis integritatem; & Pœ-
nitentiæ veritatem pertinentibus: idq;

S

in

in præsentia Parochi, cui curæ erit,
aliquid explicatius, si astantium utili-
tas id requireret, adijcere. Parochis
ad hoc utile erit, ut diligenter se exer-
ceant in lectione alicuius summæ ca-
ssum consciëntiæ, & librorum supe-
rius à nobis nominatorum. In admi-
nistratione huius Sacramenti, eandem
omnes, & formam verborum, & absol-
uendi obseruent modum. Formata lis
sit: Ego te absoluo ab omnibus pecca-
tis tuis, in nomine Patris, & Filij, &
Spiritus Sancti Amen. Modus autem
hic est, Misereatur tui omnipotens
DEVS, & dimissis omnibus pecca-
tis tuis, perducatur te in vitam æternam,
Amen. Dominus noster Iesus Chri-
stus, qui est summus Pontifex, te absol-
uat, & ego autoritate illius, licet
mihi indignissimo concessa, absoluo te
in primis à vinculo excommunicatio-
nis,

nis, ſuſpenſionis, interdicti, & quan-
tum poſſum , & tu indiges, deinde te
abſoluo, ab omnibus peccatis tuis, in
nomine Patris, & Filij, & Spiritus
Sancti Amen.

Paffio Domini noſtri Ieſu Chri-
ſti , & merita Beatiffimæ ſemperque
Virginis Mariæ, & merita Sanctorum
omnium, & quicquid boni feceris, &
mali ſuſtinueris ſit tibi in remiſſionem
peccatorum, in augmentum gratiæ,
& præmium vitæ æternæ , Amen.
Vade in pace & noli amplius peccare.

Ante feſtum Paſchæ, aut in Qua-
drageſima, ſinguli Parochi , ſingulas
obeant domos, inquirentque diligen-
ter, & inſcribant numerum eorum, qui
& confiteri, & ſacram Euchariftiam
ſumere teneantur. Animaduertant
deinde, an confeſſi fuerint, & commu-
nicauerint: Hoc enim modo agnoſcent

oues suas, & eos, qui ad Eucharistiā
non accedunt. Non prætermittant
etiam Parochianos suos exhortari, vt
ad hoc Pœnitentiæ Sacramentum
(cuius administratio laboriosissima
est) non demum in vigilia S. Paschæ
accurrant, sed potius si fieri possit in
oppidis certis tribubus, in villis verò
vbi ad vnam Ecclesiam plures villæ
pertinent, Communitatibus villarum
certos nominent dies, quibus ad con-
scientias exonerandas Ecclesias acce-
dant, præter id integrum erit cuius,
animi sui puritatem, frequenti pecca-
torum confessione conseruare.

Medici aduertant, ne facile ægroti
suscipiant curam, antequam ipsi de spi-
rituali salute fuerit prouisum, à qua
ad corporalem medicinam salubrius
proceditur; & salubrem Pij V. Sanctæ
mem: obseruent constitutionem, de
ægrotis

ægrotis post triduum non confessis,
per medicos non iuuendis.

Quotiescumq; euenerit, vt confes-
sarius pœnitentem qui in casum reser-
uatum incidisset, absolvere non pos-
sit, eum ad nos, vel ad alium haben-
tem facultatem absoluendi mittat; sin
pœnitens id facere recuset, suscipiat
id curæ confessarius, vt tacito nomine
illius, & cautè, ne sigillum confes-
sionis violetur, casum referat ad eum, qui
eiusmodi facultatem habet, & absolu-
tionem impetret.

DE EXTREMA VN- CTIONE

Caput IX.

Vemadmodum Clementis-
simus Saluator noster, ser-
uis suis quouis tempore vo-

S 3

luit

luit de salutaribus remedijs aduersus
omnia, omnium hostium, tela esse pro-
spectum : ita Extremæ vnctionis Sa-
cramento finem vitæ tanquam firmis-
simo quodam præsidio muniuit. ma-
ximè cum vehementissimos aduersarij
nostri insultus, sub finem vitæ expe-
riamur. Non igitur intermittant Pa-
rochi hoc Sacramentum fidelibus ad-
ministrare periculosè infirmantibus;
idque decenter peragant, stola, & su-
perpelliceo induti, capite detecto, lu-
mine accenso, adhibita vnctione sacri
olei sub consueta forma : Per istam
vnctionem, indulgeat tibi **DEVS**
quicquid oculis, auribus & similibus
deliquisti: Neque omnes corporis
partes inungant, sed eos duntaxat,
quibus natura hominis, tanquam or-
ganis sensuum prædita est: videlicet,
oculos, pedes &c. Sicuti in Agenda
habetur:

habetur: partes inunctas bombice, aut
stuppa abstergant, eiusque combusti
cineres in sacrarium mittantur.

DE SACRAMENTO ORDINIS.

Caput X.

 Vm Sacri conferuntur or-
dines, character inuisibi-
lis animæ imprimitur, ma-
gnaque ad sacra Myſteria peragenda,
& dispensanda, tribuitur potestas, ideo
tanto magis Ordinandorum qualitas
attendenda est, quanto ex illis, dum mi-
nus cautè discernuntur, maiora in
mentibus fidelium scandala, & diuini
cultus contemptus deinceps gene-
rantur. Quia igitur à minoribus Or-
dinibus, ad altiores gradus, & Sacra
Myſteria ingressus obtinetur; nemi-
nem

nem ijs initiari volumus , quem non
scientiæ spes maioribus ordinibus
dignum ostendat,quemadmodum Tri-
dentinum Concilium constituit. Hi
verò ad sacros ordines Presbyteratus,
post hac non admittantur , nisi absque
mora Diaconi facti, & nisi aliter nobis
visum fuerit, ad nostrum Seminarium
Clericorum se recipiant, atq; in eo tam
diu , donec totum illud tempus, quod
pro maioribus Ordinibus consequen-
dis à lure statutum est ibidem commo-
rentur. Quo fiet vt acuratiùs, quan-
tum sit huius disciplinæ pondus, edo-
ceantur, ac in vnoquoq; munere, iuxta
præscriptum superiorum istius loci
exerceantur : & Sacramentorum præ-
terea tradendorum , maximè quæ ad
confessiones audiendas videbuntur
oportuna , & rituum, ac Cæremonia-
rum formas ediscere queant : Regula-
ribus

ribus duntaxat exceptis ; qui tamen
nisi institutionis suæ , morum , & do-
ctrinæ coram Examinatoribus nostris,
sufficientem rationem dederint , ne-
quaquam in Ordinandorum numerum
adscribantur. Conuenit autem ad ma-
iorem reuerentiam , & maiestatem
huic Sacramento conciliandam , vt
cum cantu solenni, sacri Ordines in
Ecclesia Cathedrali , nisi nobis, vel
Suffraganeo nostro aliud visum fue-
rit, conferantur, præsentibus & assi-
stentibus Ecclesiæ, Canonicis & Præ-
latis. Cum ab Archidiacono ordi-
nandi examinantur, Suffraganeus vna
cum Domino Scholastico, Officiali;
& Cathedralis Ecclesiæ Conciona-
tore , & Notario Capituli ab ipso
Archidiacono vocentur, simulq; in cu-
ria nostra vel alio loco commodo con-
ueniant ; ij interrogent ordinandos de
T
omnibus

omnibus quæ ipsos scire oportet.
Quod si quis prædictorum Domino-
rum, iusta de causa examini interesse
non potest, alius vt substituatur lice-
bit.

DE MATRIMONIO.

Caput XI.

Ortamur contrahentes Ma-
trimonium, vt in Ecclesia,
non alibi contrahant; eos-
demq; monemus, quod, nisi ex Trid.
Concil. præscripto Parochum & te-
stes adhibuerint, matrimonium irri-
tum erit, & contrahentes ad sic con-
trahendum erunt inhabiles. Vt im-
pudentium hominum vitetur temeri-
tas, qui frequenter per fraudem, ac
nefas, multas diuersis locis vxores
ducere audent; mandamus, vt Concil.
Trid.

Trid. ea de re seruetur Dectetum : ne temerè Pastores, hominès ignotos cum Sacramenti contumelia coniungant, & ne quis alterius Parochianos sinè expressa Parochi, aut nostra licentia, ac facultate, audeat copulare.

Proclamationes ante matrimonium veteri mori consuetas, & Decreto Conc. Trid : demandatas, non omit- tant Pastores; examinenturque con- tracturi, num aliquo impedimento prohibeantur, vt coniuges inter se esse non possint. Si coniecturam ha- beat Pastor impedimenti, Nos, seu Archidiaconos, & Commissarios nostros consulat, antequàm matrimonio iun- gat, de quibus dubitat. Qui legitimum impedimentum sciens reticuerit, & nihilominus coniunxerit, arbitrariam certam tamen poenam incurret.

DE CEREMONIIS ET OFFICIIS DIVINIS.

Caput XII.

Ceremoniæ Catholicæ in multis Ecclesijs nostræ Dioecesis negligenter peraguntur: cum autem his pietatis, & Religionis Christianæ signaculis, simplicium mentes in DEI cognitione eleuentur, aliorumq; Christianorum corda in commemorationem beneficiorum à diuina bonitate collatorum euehantur, & ubi fides, & deuotio accrescat, Spiritus Sanctus operetur, ac præsentium animos moueat efficaciter, conuenit sanè, vt illæ sic in Ecclesijs religiosè conseruētur. Nullæ verò Ceremoniæ nouiter inuentæ, & non approbatæ, in Ecclesijs peragantur, aut

T
aūt recipiantur, sine nostro iudicio, &
approbatione. Et cum non rarò con-
tingat, ex aliena Dioecesi Parochos in
hac Dioecesi Parochijs præfici, & eos-
dem ritus in celebratione Missarum,
ac aliarum ceremoniarum, ac Sacra-
mentorum administratione diuersos
adferre: diuersis etiam agendis vti,
operam dabunt Archipresbyteri, vt
ab omnibus vniformis modus, & ratio
obseruetur, quæ in Agenda Ecclesiæ
Metropolitane Gnesnensis, de cere-
monijs Ecclesiasticis fuit promulgata.

DE PROCESSIONIBVS.

Caput XIII.

N publicis supplicationi-
bus, & stationibus obeundis,
quorum scriptura attestante
magna est, & vtilis necessitas, adhor-

T 3

tamur.

tamur omnes in Domino, vt in ijsdem
supplicationibus, modestiæ, & pietatis
memores, à quacunq̃ leuitate, risu,
colloquio, & confabulatione abstine-
ant, eaq̃ deuient, quibus diuina ma-
iestas magis ad iram prouocatur quam
ad miserationem inducitur. Quilibet
propterea clericorum habitu decenti,
& ordini suo conuenienti induatur,
locum suum competentem occupet,
Rosaria vel breuiaria in manibus
gestet.

DE CANTILENIS GER- MANICIS.

Caput XIII.

Vm etiam ex antiquo more,
iuxta diuersitatem tempo-
rum, diuersæ cantilenæ, in
lingua vernacula, in Ecclesijs huius
Dioece-

Dioecesis à fideli populo, vel ante, vel post concionem, soleant decantari: eam sanè consuetudinem, vt laudabilem, & deuotioni plebis inseruientem, approbamus, & perseuerare cupimus: ità tamen, vt nulla cantio cantetur, quæ non in libello, quem in hunc vsum singulariter imprimi curabimus, continetur; Porrò illi cantionum libri, qui ab hæreticis sunt compositi, vel qui hæresim sapere videntur, quibus ministri Ecclesiarum in quibusdam locis vti consueuerunt, omnino tollantur.

Ministri Parochiarum, quos scribas vocant, absque vestitu, & habitu corporis decenti, quo se ministros esse DEI, & Ecclesiæ demonstrent, in choro psallere, aut cantare non audent.

DE RELIQVIIS.

Caput

Caput XV.

VT Reliquiis veris Sancto-
rum, in quibus Spiritus San-
ctus aliquando habitavit, &
quæ de futura corporis glorificatione
nos commonefaciunt, debitus honor
exhibeatur; eas in honestis loculis
asseruari, in loco conspicuè ornato col-
locari, nec non in publicis fidelis po-
puli deprecationibus, & supplicatio-
nibus cum omni veneratione circum-
ferri mandamus. Prohibemus etiam
ne à laicis cuiuscunque sint ordinis,
vel dignitatis Reliquiæ parum reue-
renter attingantur, tum ne quisquam
ex capsulis, vel reliquiariis, absque no-
stra licentia aliquid eximere præsu-
mat: secus facientes: dignis pœnis
coërceantur.

DE

DE HORIS CANO-

NICIS.

Caput XVI.

AB eo tempore, quo diuinitus, primum e medio plebis selecti sunt, qui essent Sacerdotes DEI altissimi: Sacerdotum semper fuit officium, orare pro populo: Quamuis enim Christus verè summus Sacerdos, tempore nouæ legis vno sacrificio sui corporis, in cruce mundi peccata tulit: orationis tamen necessitas neganda non est, cuius certè præcipua cura Ecclesiæ ministris incumbit. Meminerint igitur omnes & singuli in Sacris Ordinibus constituti, sanctionis illius in Lateranensi Concilio promulgatæ, & à Pio V. Pontifice, felicitis recordationis, amplius declarata,

V

clarata, quomodo illi, qui in precibus
canonicis absoluendis negligentiores
reperiuntur, pœnas amissionis fructu-
um beneficij incurrant, nouerintque
tales cum condigna satisfactione ad
restitutionem esse compellendos.

DE BREVIARIO

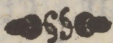
ROMANO.

Caput XVII.

Inter multa, quæ Religio-
nis Catholicæ commendant
vnionem plurimum etiam
facit, vniformis precandi, & orandi
ratio, & modus: cum Romana igitur
Ecclesia in dicendis psallendisq; horis
Canonicis, conformitatē inducendam
laudabile censemus, cū quod Breuiariū
Dioecesanicum à nonnullis minus casti-
gatæ lectionis insimuletur; tum quod
Romani

Romani officij, accuratior perfectio, &
integritas, vsum eius omnibus Eccle-
sijs commendet, facile in promptu sit,
iamq; à multis Dioecesanis, & in pri-
mis Nissæ in Seminario Clericorum
recitetur. Idcirco statuimus, & ordi-
namus, vt ab omnibus Clericis secula-
ribus, quocunq; nomine censeantur,
huius officij vsus post hac recipiatur.
Ad Officia verò quod attinet, quæ in
choro Ecclesiæ sub notis Gregorianis
decantantur, dabimus operam, vt pri-
mo quoq; tempore ad Romani Breuia-
rij formam, quo ad fieri potest accommo-
dentur. Quemadmodum & ea; quæ de
patronis huius Prouinciæ peculiaria
habentur, seorsim imprimi curabi-
mus, vt Breuiarijs Romanis
aptè inferi queant.

DE MORIBVS.

Caput I.

SI diligenter ea expendimus vitia, quæ passim his deploratis seculis, selectissimum Christi ouile infestant; vix grauius, aut perniciosius sese offert, quàm quod in ipsis Dominici gregis ductoribus reperitur, à quibus præclara bonorum operum exempla, & vitæ merita expectanda erant. Quare diligentiori opus esse censemus admonitione, vt si totum ouile sanum, & integrum cupimus, omnia ea à Pastoribus reseceamus, vnde infectionis in grege periculum metuatur. Si enim vnica ouis morbida, à toto gregis corpore secernitur, & remouetur, ne contagio in reliquas serpat, cum vnus, quàm multorum iactura leuior sit, quis non videt

videt in ouili Christi multo maiorem
solicitudinem requiri ? vt non solum
morbida oves excludantur ; verum
etiam opera detur , vt cuius manu &
ore pascenda & nutrienda sunt oves,
à cuius dispensatione, & cura gregis,
vel salus , vel perniciēs dependet, is
integra sit valetudine, incorruptis mor-
ribus, planeque vitijs vacuam , & in-
fontem afferat mentem ; quod facile
eueniet si & officij sui, & se Pastores, &
Sacerdotes DEI esse , sanguinemq;
ouium ab illorum manibus requiren-
dum meminerint ; si SS. Patrum exem-
pla in animum reuocauerint, qui cor-
pus & animam DEO consecrantes,
exteriores etiam sensus & affectus, ita
refrenarunt , vt luculentissimo sui
exemplo , cum intima humilitate , &
conspicua integritate omnia ad gloriā
DEI, & proximi ædificationem con-
V 3 ferrent,

ferrent, Neq̃ verò sufficit, Sacerdotem à vitijis immunem esse; quinimo decet, vt virtutum gemmis exornatus, in populi conspectum prodeat, & munere suo fungatur, certoque sibi persuadeat, nullum rei Ecclesiasticæ, benè, feliciterque administrandæ, & populi procurandæ salutis, efficacius præsidium esse, quam si de virtutibus differentem, velut speculum virtutum coràm inspiciant, & admirentur.

Admiratio enim ad imitandum incitat & allicit, mirabilem amoris nexum conciliat, acciditque, vt ad monitoris vel Ducis exemplum suos quoque mores componere, & accommodare conentur, & in emendationis progressu inter sese certent.

DE CASTITATE.

Caput II.

Omnes

Mnes & singulos Clericos,
inprimis vero Pralatos, &
Canonicos seriò monemus,
& adhortamur, vt se ipsos
omni tempore, & moribus conspi-
cuos, & pietati castitatiq; deditos ex-
hibeant. Contra eos autem, qui in
conspèctu populi decus Sacerdotale
per sceleratam concubinatus fœdita-
tem turpiter prostituere non veren-
tur, & in maximum animarum suarum
detrimentum in eo perseuerant, cum
scandalo suspectas personas in domo
vel extra detinentes; Constitutionem
sacri Concilij Trid: tanquam salubre
remedium opponimus, vt nisi infra
mensẽ vnum, post huius Synodi
publicationem, quam vim habere vo-
lumus peremptoriæ monitionis, ab hu-
iusmodi excessu re ipsa ac seriò desti-
terint, atq; personas huiusmodi penitus
dimise-

NB

Schola

dimiserint, pœnas in Concilio Trid:
& in priori Synodo Dioecesana con-
stitutas, ipso facto incurrant.

DE SOBRIETATE.

Caput III.

Vi ebrietatem voluntariam
dixerunt insaniam, eamque
si in pauciores producat
dies, sæpius in manifestum euadere
furorem; plurium historiarum, tam
sacrarum, quam profanarum exemplis
edocti, retulerunt. Quotquot enim ex
summis Monarchis, & terrarum Prin-
cipibus, turpi huic ingurgitationis
vitio obnoxij fuerunt, ij cum aliàs nec
numerofo hostium exercitu, nec im-
brium æstu, aut frigoris inclementia,
& horrore vincerentur, hoc vnico bi-
bendi insatiabili ardore, & scypho
fatali

fatali victi , maiestatem suam vario
vitiorum genere labefactatam prosti-
tuerunt : vt de plebis fece , mentionem
faciamus nullam , apud quam eo tur-
piora flagitia ex hoc vinoso ebrietatis
fonte scaturiunt , quo plus affectuum
imperio regitur , vt in omni genere
detestandus sit ingurgitationis luxus,
quod tam corporis quam animæ infir-
mitatis causam , & materiam tribuat ;
tum vel maximè in Ecclesiastici ordi-
nis hominibus , quorum sensus in per-
petua diuini ministerij actione vigere
debet. Ad euitandum verò ingens, &
periculosum malum, occasiones primò
abrumpendas esse censemus. Itaque si
aliqui ex Clericis dignitatis suæ imme-
mores , in publicis tabernis ex amore
luxus, non necessitatis alicuius euentu
versari , & scandalosius viuere præsu-
mant, in eos per Officiales, seu Com-
missarios

X

missarios

missarios nostros, diligentius animadu-
verti, & deprehensum, pro qualitate
delicti arbitraria pœna volumus mul-
ctari. Multo maior pœna illos maneat,
qui pridie inebriati ad tremenda My-
steria peragenda, accurrerint, non ex-
piati legitima pœnitentia, & ab aliquo
designatorum confessoriorum abso-
luti: est enim valdè absurdum, præpo-
sterum, & indignum, quod Sacerdotes
velint omnem reuerentiam huic Sa-
cramento à laicis exhiberi, quam ta-
men ipsi, moribus, ac religione sua non
declarent, & impudentissimo audeant
ore, quod crapulam pridianam non-
dum decoxit, ad tantum sacrificium
accedere.

DE CONFESSIONE.

Caput IIII.

Ad

AD animi puritatem conser-
uandam, cum maximè valeat
peccatorum confessio, præ-
cipimus omnibus, & singu-
lis Sacerdotibus, vt quater ad mini-
mum intra anni circulum peccata sua
verè confiteantur, suis Archipresby-
teris, vel alteri Sacerdoti licentiam
habenti, & de hoc requisiti á Visitato-
ribus per schedam fidem facere tene-
antur, subsequenter tenoris. Anno
tali &c. Die tali &c. Sacramentalem
peccatorum Confessionem mihi N.
fecit N. quod ego propriæ manus sub-
scriptione testor. Quod si quis salutis
sux deprehendetur æquo negligens-
tior, nec huic ordinationi nostræ lo-
cum dederit, vt impietatis suæ pœnam
luat aliquam, illi partem fructuum suo-
rum ipsi defalcandam statuimus, quæ
fabricæ Ecclesiæ aut alteri pio loco, ar-
bitrio nostro applicetur. **DE**

DE HABITU.

Caput V.

Iffi habitus non facit Monachum, oportet tamen Clericos tam seculares, magis autem regulares, & Monachos, vestes proprio congruentes ordini semper deferre, vt per decentiam habitus extrinseci, morum honestas intrinseca ostendatur: Et cum inoleuerit tanta non solum Clericorum secularium, sed & Regularium, & Monachorum temeritas, religionisque contemptus, vt vestes etiam deferant publicè, statui suo non conuenientes: pedes in diuersis ponentes, vnum in diuinis, alterum in carnalibus; monemus omnes qui nostræ iurisdictioni subsunt, vt habitum honestum clericalem illorum ordinis

ac dignitati congruentem deferant,
sub pœna à nobis, seu nostro Vicario,
vel Commissarijs infligenda. Quia
verò Regularibus, ac Monachis ex
Regula cuiusque Ordinis determina-
tus est habitus, in colore, materia &
forma : de secularibus verò Clericis
multa tam antiquiora Concilia, tum
Prouinciales, & Dioecesana Synodi
decreuerunt, ijs ad huc insistendum
censemus, & quicumque contra fecisse
deprehensus fuerit, siue secularis, siue
Regularis puniatur.

Sacerdote Primitias celebrante,
æquum est auspiciū tanti Ministerij
gratulatione publica hilariter excipi:
sed ita tamen concedendum, vt eam
gratulationem, ac læticiam nulla tur-
pitudine vitiet; absit igitur in conuiuio
temulentia, ludicra omnia, cuiusmodi
sunt saltationes, choreæ, & huiusmodi

alia prorsus tollantur. Seruetur autem decorum per omnia, ac Sacerdotalis ratio habeatur dignitatis.

Qui detractores, & diffamatores aliorum existunt, & publicè vel secretè rixas disseminant, acerbè puniantur.

Cauebunt etiam ne ad seculare tribunal mutuo sese Clerici vocent, ne pecuniam ad vsuram præstent, aut contractus illicitos constituent, sub pœna amissionis pecuniarum; similiter, & fideiussiones pro secularibus euitent.

In ijs causis, quæ vinculum, aut fœdus matrimoniale concernunt, aut ab ea dependent, nemo cognoscere, concordare, transigere, aut definire præsumat, qui non ad hoc à nobis, vel à sede Apostolica facultatem obtinuerit: aliàs processus sententias, concordias, & transactiones eiusmodi iudicamus

camus & decernimus, nullas, & frivolas, & quæ meritò nullum debent sortiri effectum. Iudices Ordinarij causarum matrimonialium ante omnia curent, ne ignorent ea, quæ ad Sponsaliorum iusticiam requiruntur, sententiam latino, vel Germanico sermone publicent, eamq; omisissis in ea decidendi rationibus, claram, & absque omni verborum ambiguitate concipiant. Nemo in tantæ avaritiæ prorumpat cupiditatem, vt lucri gratia aliena prædia conducat, vel alia re, illicita, & à S. Canonibus prohibita, cupiditati suæ satisfacere studeat.

Cumque omnes Religiosi, qui se diuino cultui, spretis mundi illecebris; deuouerunt, in altiore sublati locum conspiciantur, & in eos tanquam perfectionis speculum, reliqui oculos conijciant, & ex ijs sumant,
quod

quod laudabiliter imitentur : decet
omnino vt ipsi status, & obligationis
sue sint memores, eaq; deuitent, quæ ab
illius dignitate aliena sunt ; quæque
ad eandem, tum augendam, tum reti-
nendam faciant, sedulo exequantur.

In primis igitur decretis Tridenti-
ni Concilij inhærentes ordinamus,
vt Monasteria, in quibus viget regu-
laris obseruantia, si eorundem superio-
res admoniti infra sex menses non visi-
tauerint, vt ad nos visitatio, & corre-
ctio illorum deuoluatur. Quod si præ-
tenderint se à iurisdictione nostra esse
exemptos, neque eam admittere vel-
lent, aliud nos facere non poterimus,
nisi, vt secundum Concilij Tridentini:
præscriptum contra ipsos procedamus.

Qui extra Monasteria viuentes,
ita notoriè deliquerint, & populo
scandalum exhibeant, à suis superiori-
bus

bus dignis pœnis coerceantur: quod
si à nobis moniti illud facere Superio-
res intermiserint, ne peccata impunita
maneant, Nos ipsi in illos animaduerte-
mus, auctoritate nobis à Trid: Concil:
tributa.

Ea autem loca, quæ à deuoto foemi-
neo sexu Religiosè inhabitantur sub
Monastica disciplina, aut regulari ob-
seruantia ; nemo ingrediatur, sed ex
Pij V. fe. rec. constitutione , Mona-
stica clausura perseueret, nec sibi libe-
rius extra diuagandi licentiam assu-
mant, neq; aliquo modo Monasterio
egredi permittantur.

DE TEMPORA.

LIBVS.

Ollatores Beneficiorū Ec-
clesiasticorum, aut qui ius
præsentandi habuerint, ca-
ueant,

neant, ne lucri alicuius gratia, aliquem
ad ea promoueant, nec quiequam vel
vltro oblatum accipiant, dignis tan-
tum, & habilibus personis, ea con-
ferant.

Quicumq; ius habent præsentan-
di, nobis, aut alijs, quibus ius Inui sti-
endi legitime competit, præsentent,
non autem de facto conferant.

Illud etiam in communi præcipi-
mus, & feriò mandamus quibuscunq;
Sacerdotibus, ne Parochias vllas sine
Canonica institutione, seruata forma
concurfus à Concilio præscripta acci-
pian.

Vbi etiam habenda est ratio eo-
rum, qui continuis, & perpetuis obse-
quijs deseruiunt Ecclesijs, ne ipsis, cum
pondus diei, ac æstus ferunt, in benefi-
ciorum, ac altarium collatione præfe-
rantur alijs, qui propter otium, & pi-
gritiam

gritiam non merentur, aut quos iura
etiam quo minus capaces sint exclu-
dunt.

Neq; vlla electio in quibuscunq;
Monasterijs siue exemptis, siue non
exemptis per absentiam Commissario-
rum nostrorum administrata, Cano-
nica, & legitima censeatur; siq; con-
stitutioni huic alicubi non obtempe-
ratur, sed secus aliquid factum fuerit,
solenni præmissa protestatione, de nul-
litate actus procédatur.

Cum fermè omnes Parochi, aut de
tenuitate suorum proventuum, aut de
alienatione quorundam censuum, fru-
ctuum, agrorum, & similium; aut de
tarda, ac molesta decimarum solutione
conquerantur: volumus vt omnes Pa-
rochi, sua vera grauamina conscri-
bant, eaq; quotannis in conuocatio-
nibus suis, Archipresbyteris tradant,

hi autem cum suis Archidiaconis, & Commissarijs nostris eam rationem in-
eant, qua his incommodis succurri
possit, demum nobis rem omnem inte-
grè indicent & exponant.

Et cum post obitum Altaristarum
& Sacerdotum multorum Beneficio-
rum, & Altarium Regesta suppriman-
tur, & beneficia Ecclesiastica sic pau-
latim intereant, aut in laicorum, seu
etiam hæreticorum veniant manus:
omnibus sub pœna amissionis, ac pri-
uationis iniungimus, vt Regesta, vel
literas censuum suorum reddituum, ac
prouentuum, in originali, nobis intra
trimestre spatium exhibeant, quæ in
nostra Cancellaria, aut in Ecclesiæ,
Cathedralis Archiuis afferuentur:
Copia autem seu transsumptum Au-
thenticum Regestorum, & literarum
ex nostra Cancellaria, Beneficiatis
petentibus concedatur. Ne.

Ne etiam propter imperitos, ac illiteratos Ecclesia detrimentum aliquod patiatur, aut animarum negligatur cura; Archidiaconis, & Visitatoribus nostris iniunctum volumus, & cum scitu & voluntate nostra ijs, qui Parochijs præsunt, & vel ob ingenij exiguitatem, ac doctrinae tenuitatem vel populi numerosam multitudinem, tanto oneri non sufficiunt, cogant Rectores adiungendos sibi coadiutores & Vicarios idoneos, & his congruam fructuum portionem assignent, & alias iuxta Trid: Concil: Decretum quod diligenter exequi curent.

Sæpius Parochorum negligentia, & incuria, ædificia sartatecta non conseruantur. Vnde fit, vt Parochiani aliquando nimium grauentur, si domus, horrea, stabula, à fundamentis veluti ædificanda sint, Archidiaconi itaq; &

163. Visitatores, Parochos admoneant v.
sartatecta conseruent, aut patronos
Ecclesiæ maturè & in tempore certio-
res reddant, qui efficient vt ea mature
& opportune instaurentur.

In omnibus vniuersim Parochiis
obseruari volumus, aliquot vt Rege-
storum libri perpetuò extent, & à Pa-
rochis asseruentur. In priori omnia
Ecclesiæ eius Parochialis preciosiores
res, vasa aurea, argentea, & clinodia,
vestes sacras, aliaq; cuiuscunq; generis
fideliter annotatas habebunt. In se-
cundum, baptizatorum, patrinatorum, ac
parentum nomina diligenter inscri-
bent, cum anni, mensis, ac diei certa
consignatione. Tertius liber nomina
matrimonium contrahentium (vbi
temporis etiam exacta mentio adijci-
enda est) sibi vendicabit. Quartus no-
minibus eorum, qui ex hac vita dece-
dunt,

hant, cum simili temporis annotatione,
seruiet. Quintum solers Parochor-
um Oeconomica disciplina adiiciet,
in quem redditus, census, fructus, pro-
uentus omnes, accuratè & integrè con-
scribent, & singulis annis repetent. In
prioribus quatuor libris conficiendis,
si perspicax Archidiaconorum oculus
calamum Parochorum, oscitantio-
rem, aut negligentio-rem repererit, non im-
punè quidem euadent Parochi: gra-
uius tamen, & quidem defalcatione
quartæ partis fructuum eos puniri
mandamus, qui in quinto libro confi-
ciendo voluntati nostræ, & constitu-
tioni huic non satisfecerint: sed tam in
Ecclesiæ, quam proprijs commodis
socordes, & dormitantes fuerint re-
perti.

Ea bona, quæ ad Ecclesias, Mona-
steria, vel beneficia, spectant, non tan-
quam

143 quam propria, & sua, sed vt Christi
patrimonium tractare; vsurpare qu
uis meminerit: inq; eum conuertat v
sum, in quem fundatores olim humili
in Deum obseruantia conuerti volue
runt; omnino autem non alienet, nisi
in casibus á iure permissis, qui secus
fecerint, pœnam priuationis, admini
strationis, & suspensionis, officiorum
suorum incurrant.

Statuimus præterea, & ordina
mus, vt eo tempore, quo Beneficiatis
suorum beneficiorum possessio datur,
præter antiqua, quæ extare volumus,
noua iterum Inuentaria, & inscriptio
nes omnium bonorum tam immobi
lium, quam mobilium ad ipsa beneficia
spectantium conficiantur, vel per No
tarium publicum, si haberi poterit, aut
alium ex illa communitate hominem
fidedignum, aut per Vitricos etiam
Eccle-

Ecclesiæ, qui omnia vasa sacra, vestes,
fundos, agros, domos qualitatibus
& confinijs suis accuratè annotabunt.

Omnes etiam Clerici Beneficiati
studiosè inquirant, vt detentores iniu-
stos, seu occupatores bonorum Eccle-
siasticorum, seu decimarum, allodio-
rum, domorum, & censuum ad nos de-
ferant, re pri- in Officialibus &
Commisarijs nostris communicata:
Idem fiet in eo casu, in quo impedimen-
tum, seu diminutio aliqua in rebus ad
Ecclesiam, vel beneficium spectanti-
bus, infertur.

Ne Ecclesiarum, atque Ecclesiasti-
carum personarum immunitates, &
priuilegia violentur, Præfectis nostris
seriò mandamus, sub grauissima in-
dignatione, reliquos verò magistratus
seculares vnà cum SS. cilio Tri-
dantino, obnixè rogati, sic volumus,

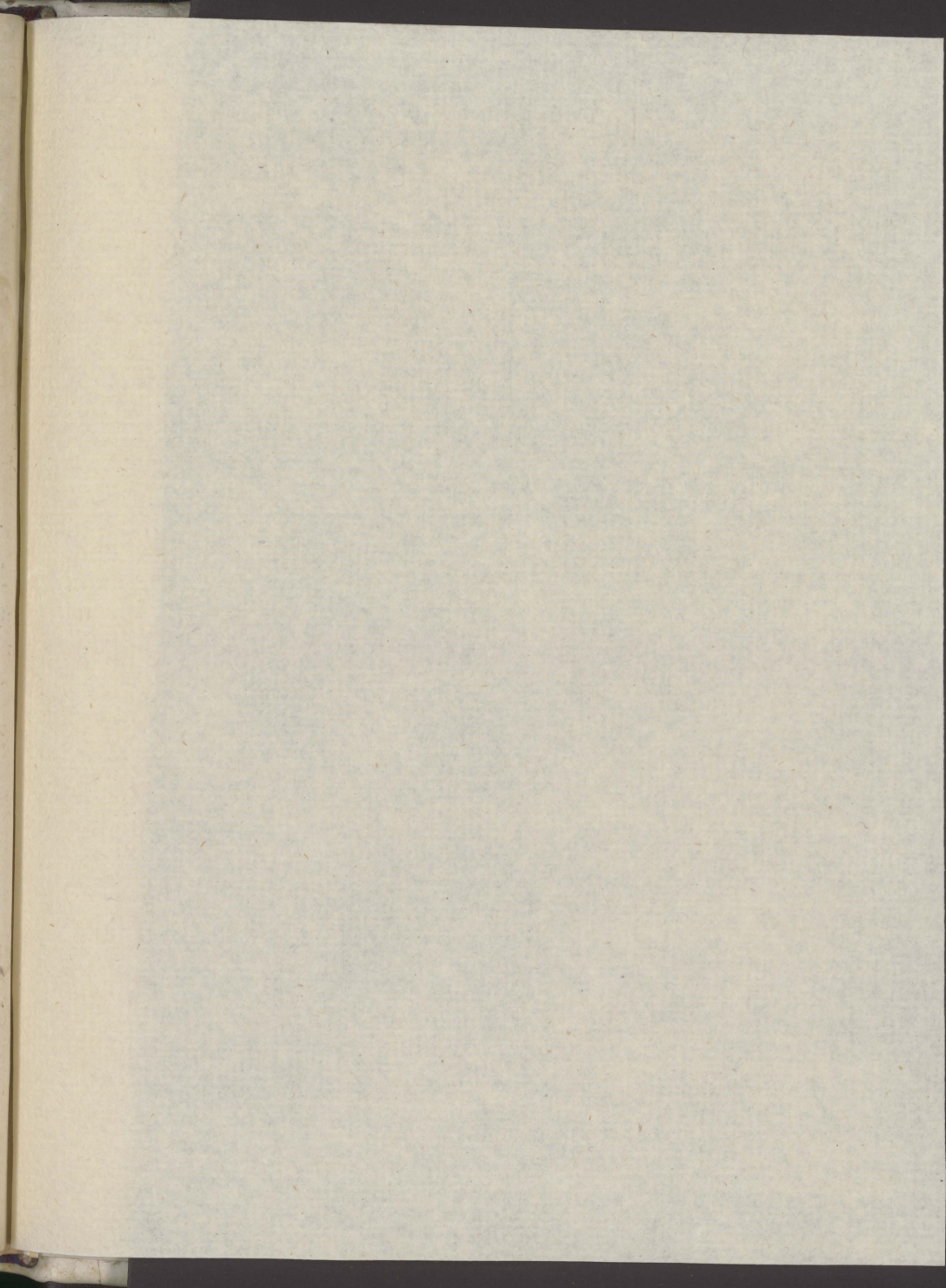
Z

vt

vt ea quæ non solum à Summis Pontif-
cibus; sed et à supremis Principibus
concessa sunt, secundum Iuris Ciuilis
& Canonici dispositionem integra
permanere patiantur.

Nemo Beneficiatorum debita enor-
mia, & quæ facultatibus, & fructibus
sui beneficij non respondent contra-
here præsumat: I si quis modum
excessisse comperietur: Officialibus,
Commissarijs, & Archipresbyteris
iniungimus, vt absq; vltiori dilatio-
ne, rationem administrationis ab illo
exigant, & terminum solutionis cer-
tum constituent. Quo elapso, si credi-
toribus non fuerit satisfactum, certa
fructuum suorum portio, per curato-
res à nobis constituendos in hunc vo-
sum defalcabitur.

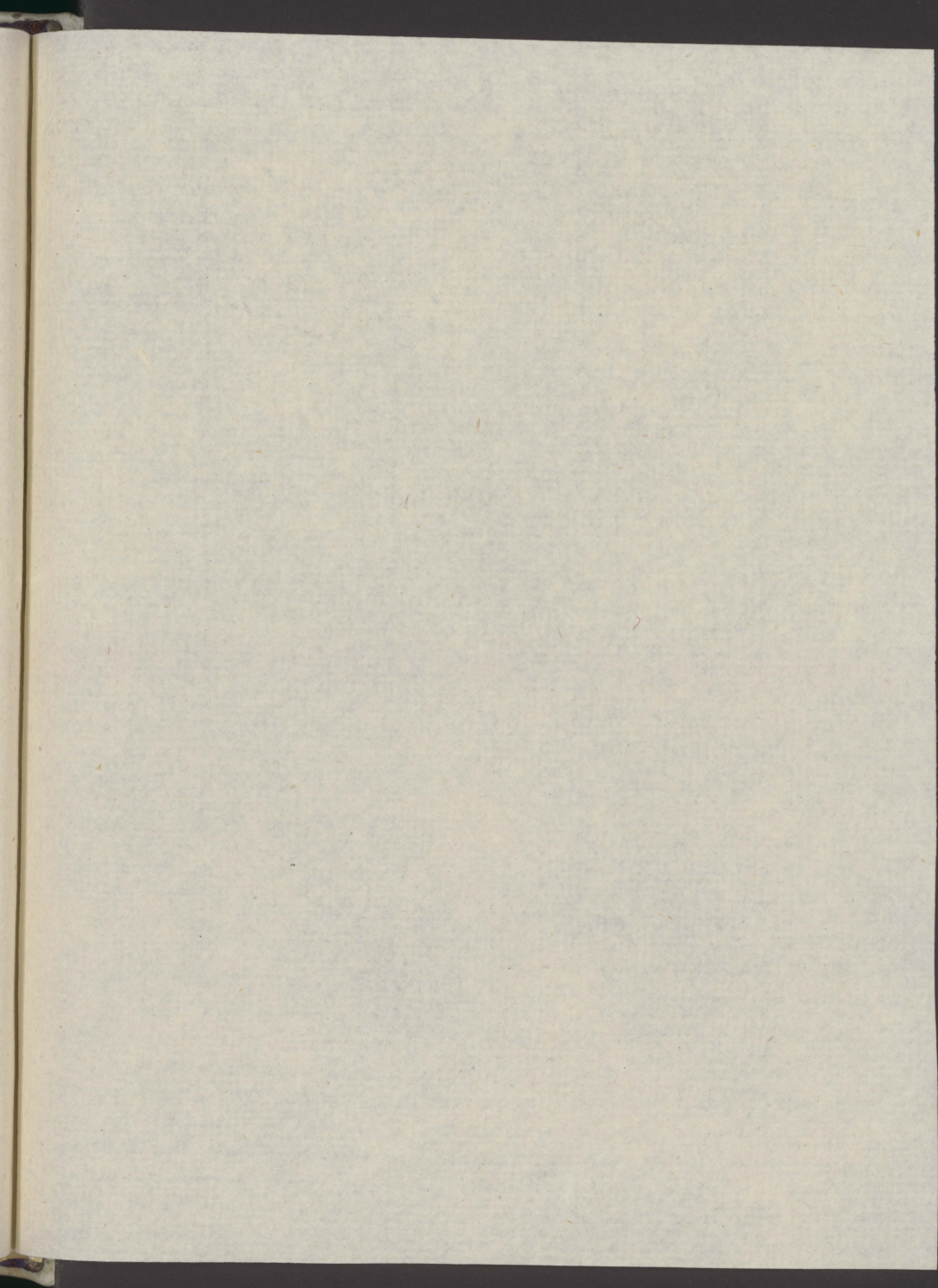
Si qui ex Clericis, pupillo-
rum, perlocum miserabilium si-
tutores,

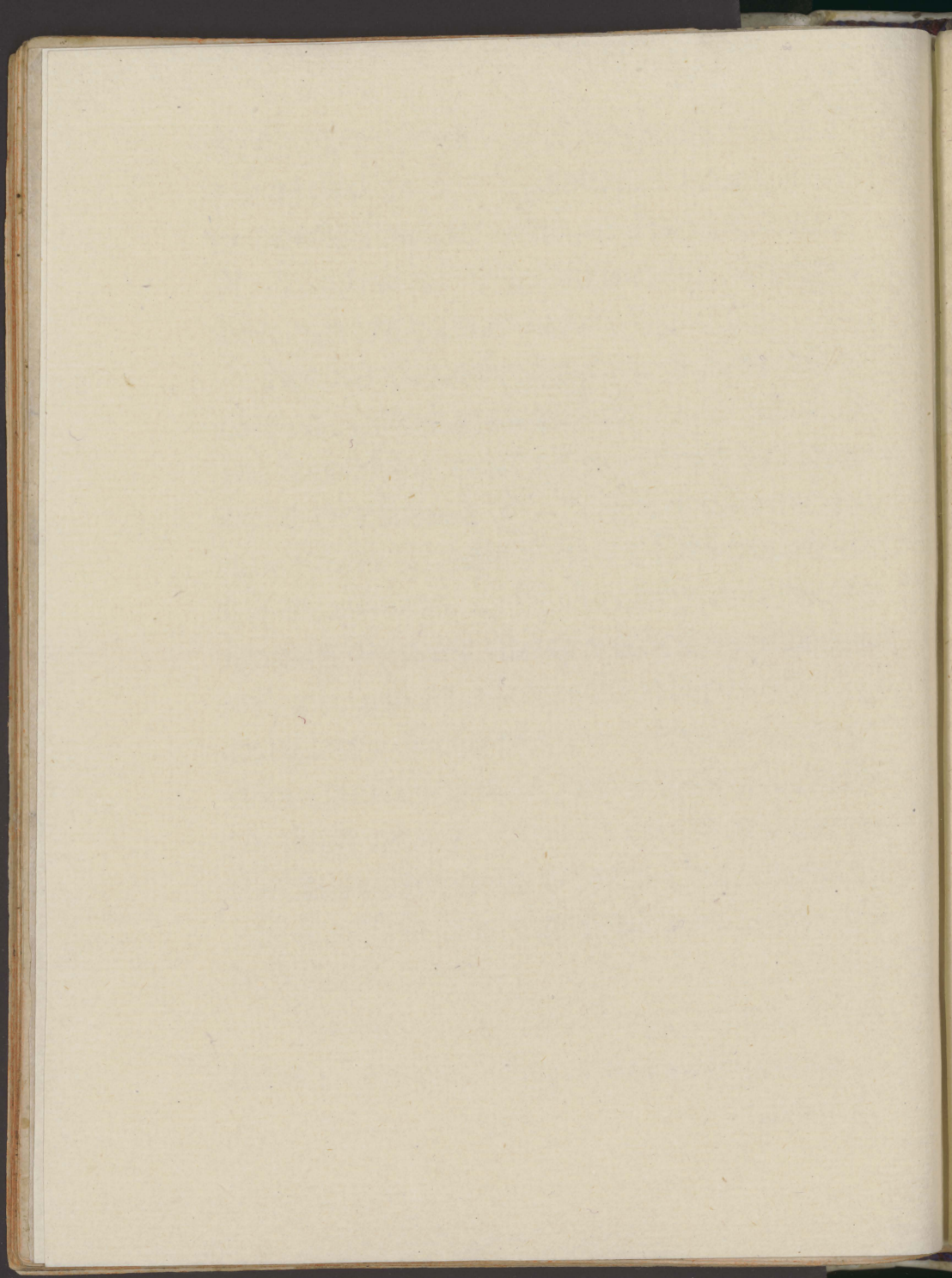

ut quod in hunc modum Pontifex
dixisset. Nos, quibus Principibus
concessa sunt, concedimus hunc. Nos
et Canonici dispositionem integram
permanere patiemur.

Nemo Benefactorum debita cura
habenda, et qui faciant, et si fructibus
sui beneficii non sibi, sed rebus
bene proficiant. Et si quod modum
necessarii competeret. Quibus
Commissarius, et Archidiaconi
intentionem, et ab eis videretur dilatio
ne, rationem administrationis ad illos
exigant, et terminum solutionis cer-
tamen constituant. Qui clausi crediti
solum non sibi, sed rebus, certa
fructuum portionem parvo, per curatores
et si publicis constitutionibus in hunc
modum.

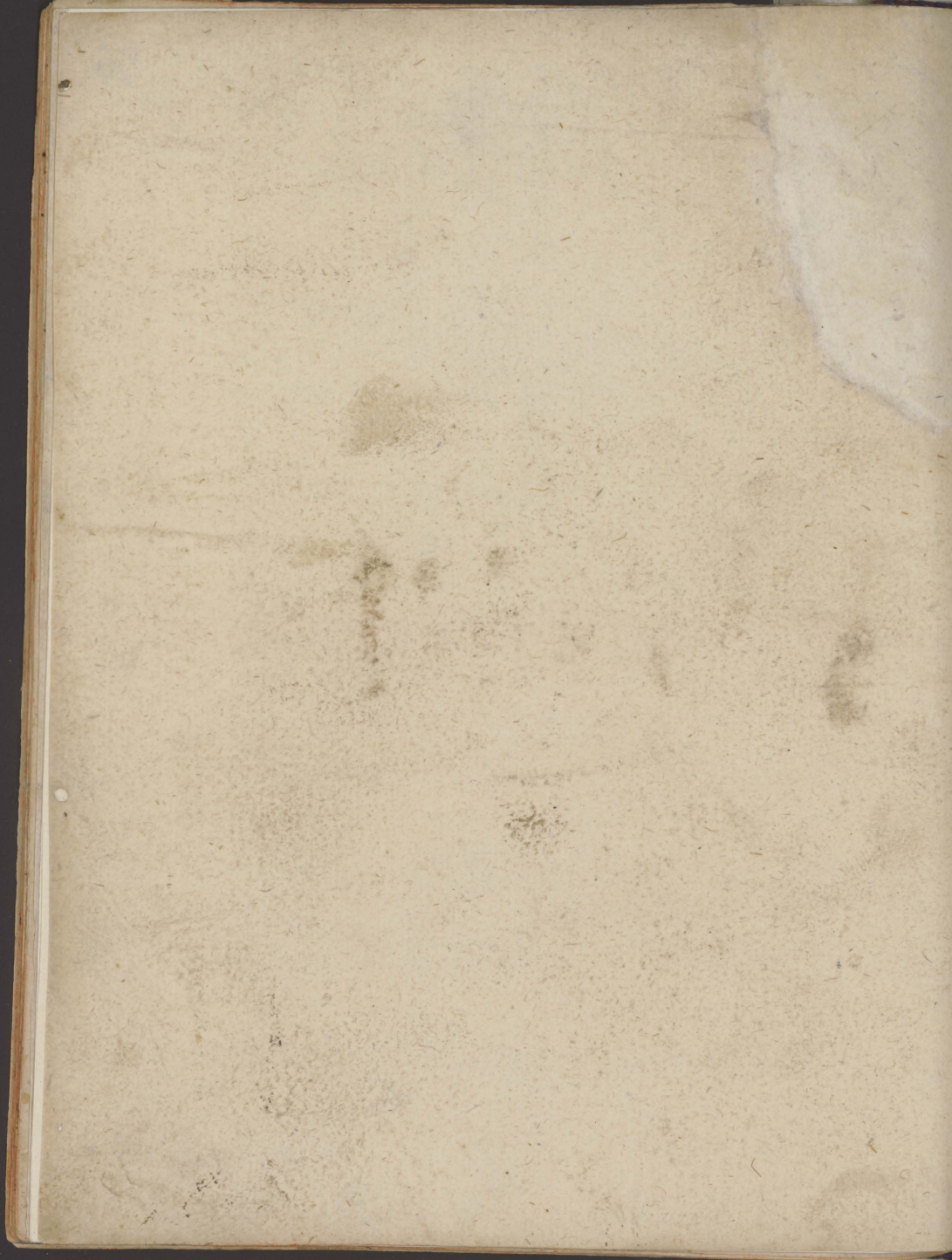
Itaque. Clericis, populo
et, per. In mirabilibus
curant.

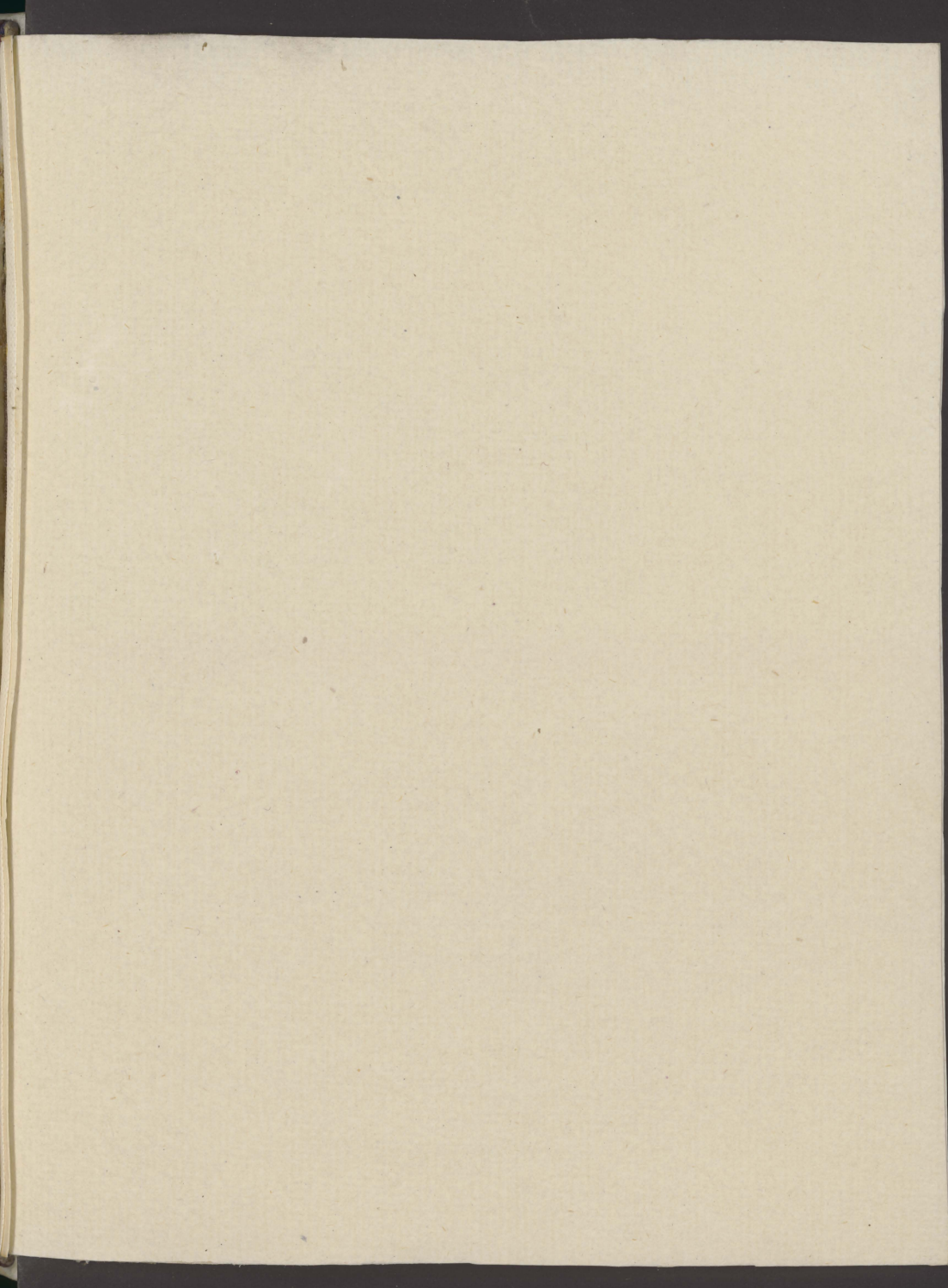

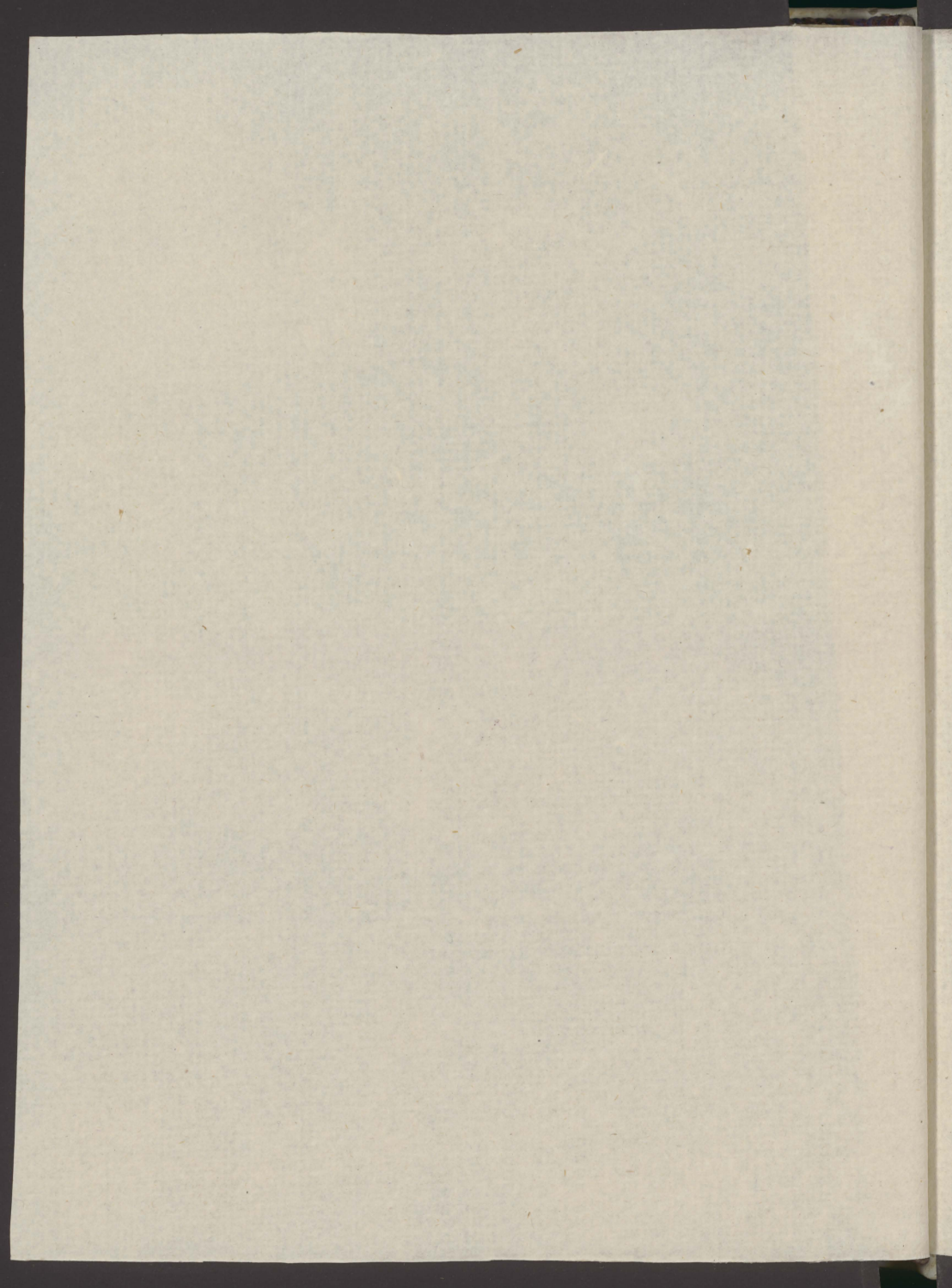

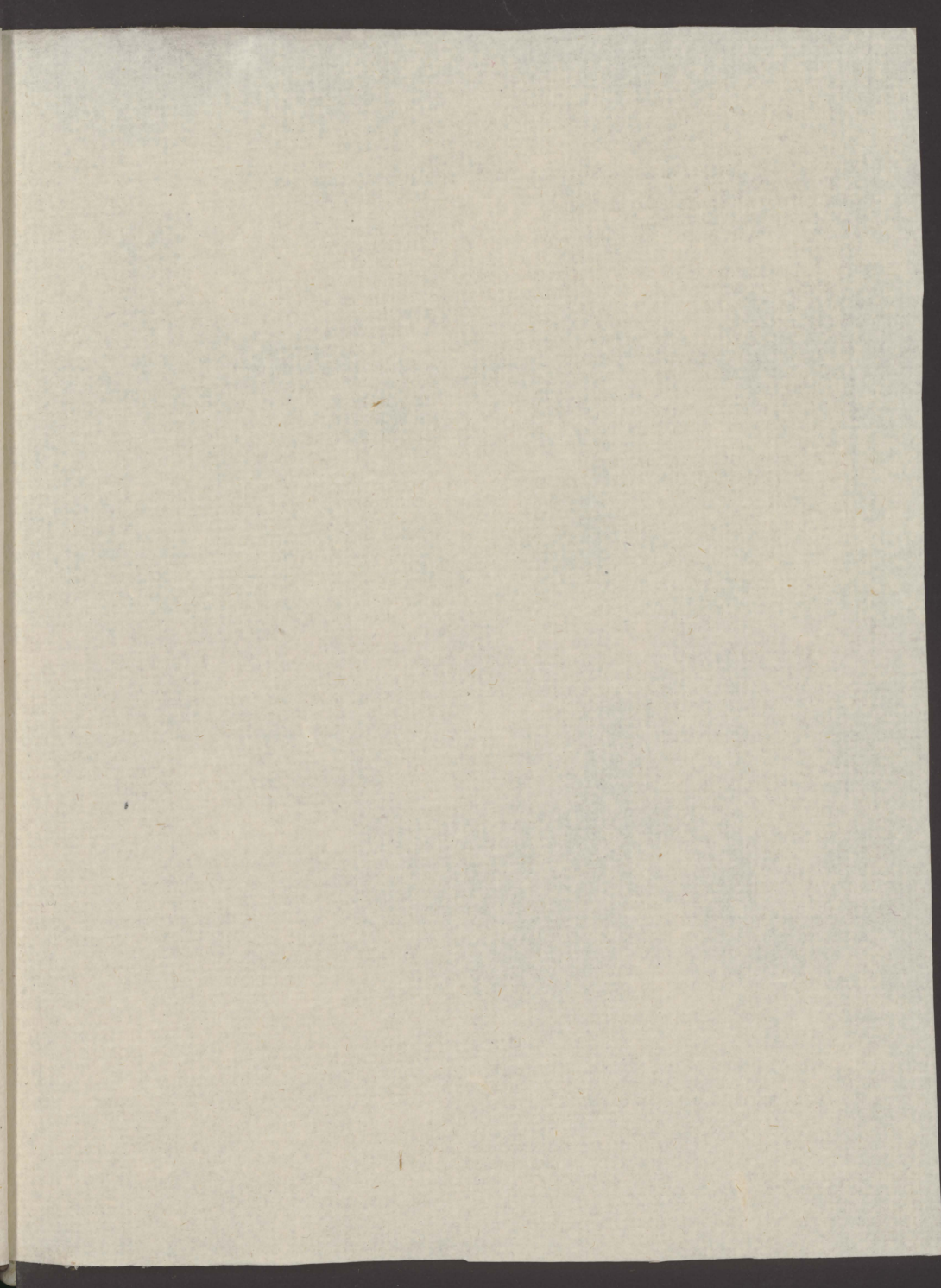
96

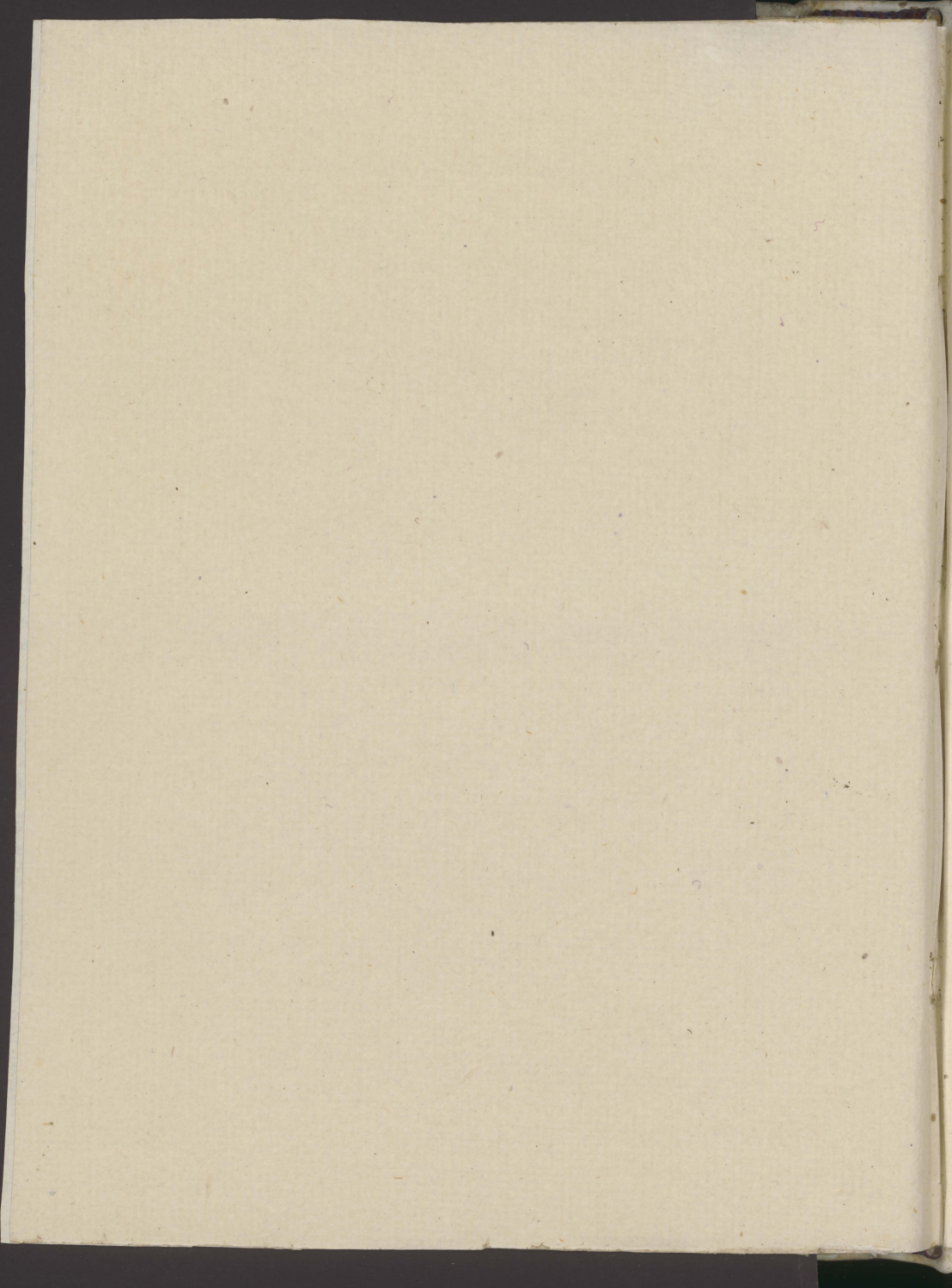
93

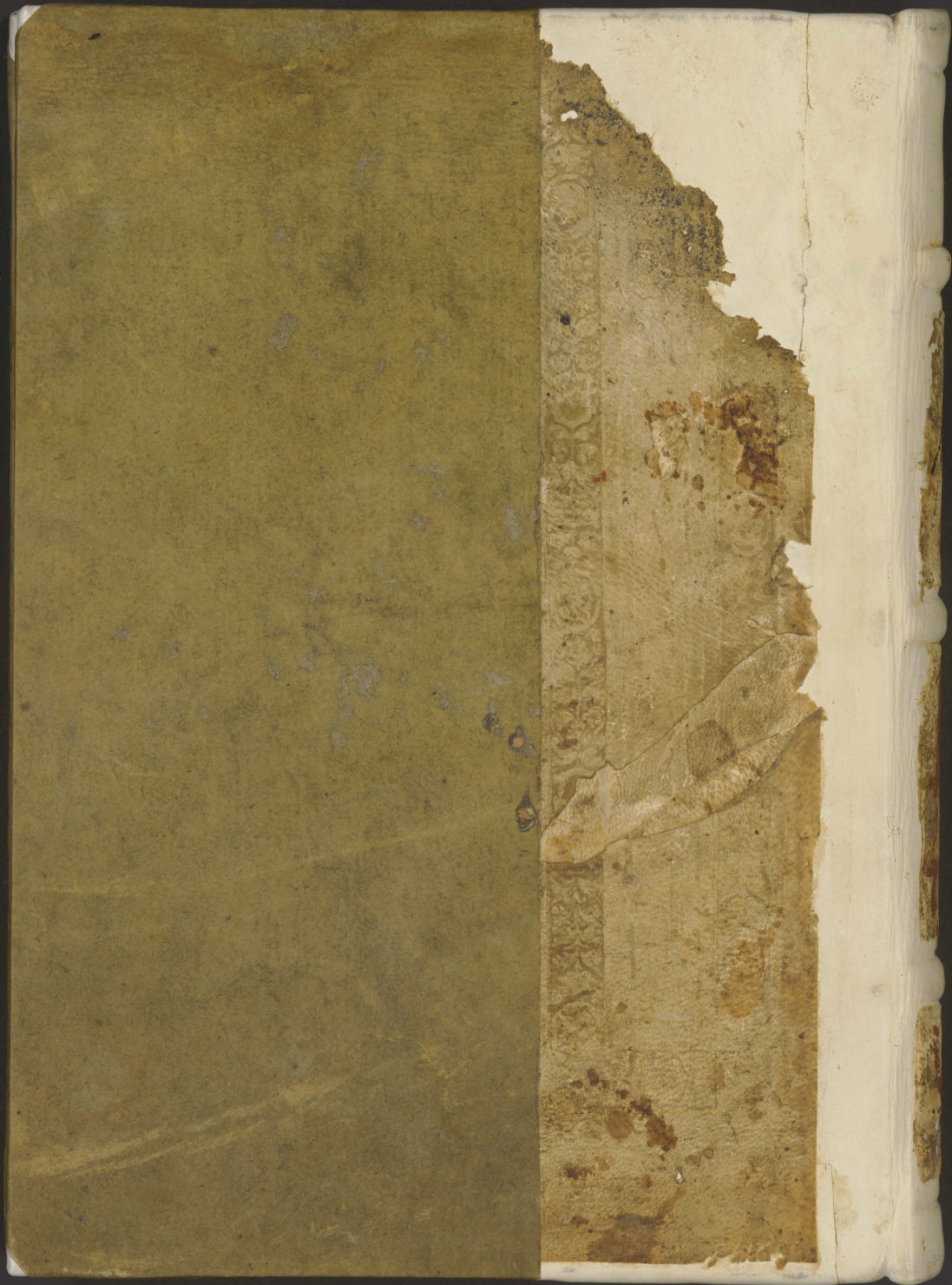
Konserwację papieru i oprawy
wykonano w Oddziale Konserwacji
Biblioteki Jagiellońskiej.

Kraków 05. - 08.1979 r.

Biblioteka Jagiellońska

stdr0040217

Handwritten text in blue ink, possibly a signature or a short phrase, on a piece of aged, stained paper.

A large red arrow pointing upwards, followed by several lines of red markings, possibly a list or a series of instructions, on a piece of aged, stained paper.

Two vertical red markings, possibly a list or a series of instructions, on a piece of aged, stained paper.